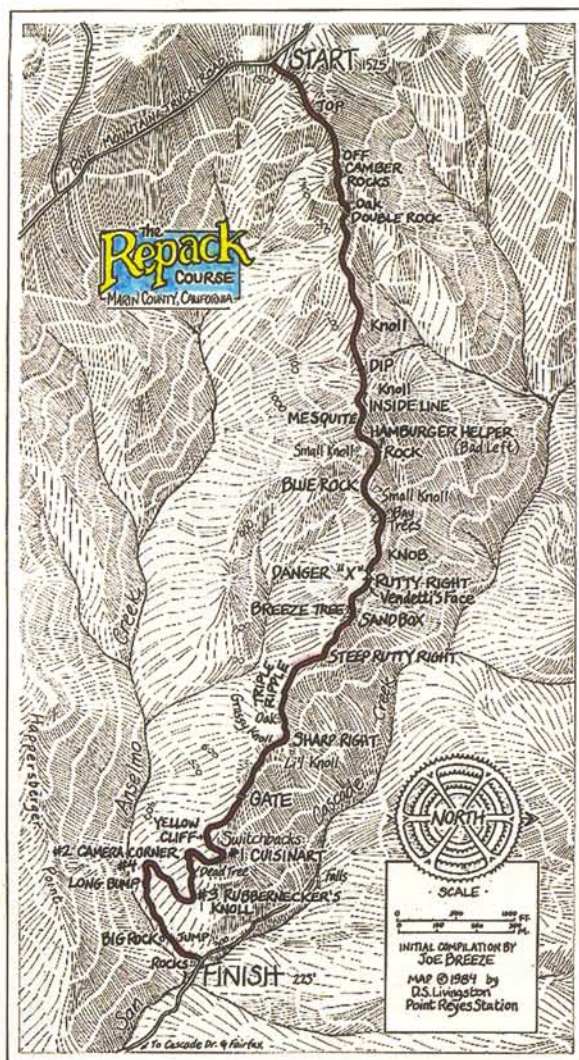

30
let

mountainbiking

Jak to začalo

Historie nás učí ctít činy našich předků a pomáhá pochopit současnost. Proto stojí za to občas se ohlédnout zpět. Fenomén horského kola je relativně mladou záležitostí, ačkoli zamával celými dějinami bicyklu. Přitom to začalo zcela nenápadně a prozaicky. Vždyť si party nadšenců na různých místech chtěly jen užít jízdu na kole v terénu, nenechat se ničím omezovat, sjet nesjízdné. Podstatou volnomyšlenkářský sport se tak mohl zrodit kdekoliv na světě, a tak to asi opravdu bylo. Jen náhoda a příznivé okolnosti se postaraly o to, že za kolébku mountainbikingu považujeme Kalifornii a za jeho zrod rok 1976, kdy se poprvé konal sjezdový závod zvaný Repack. V každém případě, vzdejme hold krásným třicátnám našeho sportu v celoročním seriálu Vela!

Kořeny masové zábavy však sahají mnohem hlouběji. Můžeme za prvopočátky MTB považovat počínání legendárních Buffalo Soldiers, vojenské jednotky z konce 19. století, která v srpnu 1896 najela na kolech z Montany do Yellowstoneu více než tisíc kilometrů, aby je otestovala pro armádní použití v horském terénu? Nebo náleží role praotců horského kola Francouzům z Velo Cross Club Parisien (na snímku) provozujícím na začátku padesátých let minulého století na předměstí Paříže mountainbiking v současném podání se stroji na tehdejší dobu neuvěřitelně technicky vyspělými? Či se snad máme uklonit Johnu Finleymu Scottovi, zřejmě prvnímu bikovému nadšenci ve Spojených státech? Už v roce 1953 sestrojil ze starého Schwinn kolo nazvané Woodsie Bike, vybavené širokými pláště, rovnými ř-

dítka, převody a cantileverovými brzdami, čímž o dobrých dvacet let předběhl dobu.

Všichni jistě zaslouží uznání, ale pokud hovoříme o horské cyklistice jako hnutí, musíme se chtít nechtě vydat do slunné Kalifornie na začátek sedmdesátých let. Jedna taková buňka deseti jezdců se dala dohromady v klubu Morrow Dirt v Cupertino, osmdesát kilometrů jižně od Marin County. Upravovali svá kola a dokonce již tehdy používali k řazení palcem páčky na řídítkách a motocyklové páky bubnových brzd. Na těchto cyklistických off-roadech se objevili na několika lokálních cyklokrosových závodech koncem roku 1974, kde se utkali s budoucími mountainbikovými pionýry, kteří vstoupili do historie jako zakladatelé nového cyklistického hnutí, zatímco na prabikery z Cupertino se rychle zapomnělo.

Jenomže podstatnější bylo, že si jejich výtvoru všimli hoši z Fairfaxu. Gary Fisher byl první, kdo se nechal inspirovat. Bylo to v roce 1975, když z blešího trhu přitáhl polorozpadlý tandem, který však měl masivní zadní bubnovou brzdu, a to byla vzácnost. Gary si svým 25kilovým „clunkerem“ získal pozornost

osobnost

Charles Kelly

Charlie byl o něco starší než jeho ostatní spolučníci a měl za sebou více sportovních zkušeností, nejen na kole, mimo jiné i na skateboardu. Když se mu v roce 1968 rozpadlo auto, o rok později přešel definitivně na bicykl, protože se mu zdál lepší, než jen chodit pěšky. Od té doby už nikdy nevlastnil automobil.

Kelly, ač dnes zůstává spíše v ústraní a prezentuje se na poli MTB výhradně jako publicista (editor časopisu Mountain Bike na západním pobřeží USA), byl na začátku u všeho podstatného. Založil Velo Club Tamalpais, organizoval první závod Repack (odtud přezdívka „Captain Repack“), vydával první časopis o horských kolech, spolu s Gary Fisherem založil první obchodní společnost zabývající se prodejem mountain biků, napsal první odbornou knihu o nich a podílel se na založení první sportovní organizace MTB, americké asociace Norba, když byl šéfem její soutěžní komise. Proto ani nepřekvapuje, že byl jako jeden z prvních jmenován do Mountainbikové síně slávy hned po jejím založení v roce 1988.

Vyrůstal ve společenství hippies ve čtvrti High Ashbury v San Francisku, ale spolu s Gary Fisherem se začátkem 70. let odstěhovali do klidnějšího Fairfaxu asi třicet kilometrů severně od Friska. Charlie chtěl být blíž přírodě, závodil na kole, ale na živobytí si vydělával jako cesták doprovázející v Kalifornii populární rockovou skupinu Sons of Champlin, jíž se staral o aparaturu během turné kapely.

Byl to právě Kelly, který se nehodlal spokojit s upravovanými cruisery a vlastnil první skutečně horská kola, jež si nechal postavit svými přáteli Craigem Mitchellem a Joe Breezem.

„Každých pár měsíců jsem zlomil rám a tak jsem si řekl, že ať to stojí co to stojí, chci mít speciálně postavený rám pro jízdu v terénu, který mě stále vyjde levněji, když ho nebudu muset měnit třikrát do roka,“ vzpomíná. „Cena za nepoškozený rám Schwinn Excelsior se v Marin County najednou rapidně vyšplhala, pokud jste vůbec na nějaký natrefili.“ Charlie vnesl do MTB prvky ze skateboardingu, proto vystupuje na dobových obrázcích s chrániči kolen a loktů, v pracovních rukavicích, pohorkách a samozřejmě v džínách. Pády byly nedílnou součástí dobrodružného sjíždění kopců v Marin County.

Na rozdíl od Ritcheyho nebo Fishera se dnes s Charlie Kellym nepotkáte na světových výstavách, nestal se mediálně exponovanou postavou, zůstal věrný svým ideálům a žije dál ve Fairfaxu. Bez něj by se ale tenhle sport nikdy nestal tím, čím je.

událost Repack

Žádný jiný závod horských kol zřejmě nedosáhl takového věhlasu, ačkoli se už více než dvacet let nekoná. Zlaté časy prožil v letech 1976-79, kdy se uskutečnilo celkem 22 závodů. Traťovým rekordmanem je dodnes Gary Fisher, který dosáhl v 7. dílu času 4:22,14 min (5. prosince 1976).

Stezku zvanou Cascade Canyon Fire Trail z vrcholu hory Mount Tamalpais sice znali už dříve motocyklisté, přestože na staré hasičské cesty byl zakázán vjezd motorových vozidel. A tak se o ní ze zadního sedadla motorky dozvěděl i Charlie Kelly v roce 1973, příští pořadatel slavného závodu. O rok později se tu konaly první jízdy na kolech, jakási předzvěst Repacku. Už tehdy někdo utrousil, že při sjíždění tohoto kopce je zásadní potřebou neustálé mazání ložisek zadního náboje. Podobných makadamem pokrytých cest byly v Marin County stovky, jenomže jenom tahle byla jedinečná a vstoupila do dějin.

Dostat se na start Repacku nebylo vůbec jednoduché. Strmá stezka dala zabrat starým chevroletům s korbou, na níž se museli vměstnat jezdci i jejich stroje. Ale poslední zhruba dvoukilometrový úsek museli závodníci šlapat po svých. O pár let později se národní šampion v cross-country Joe Murray dostal na lépe vybaveném biku nahoru za 25 minut, rychleji to prý nikdo nikdy nedokázal.

Celkem se Repack konal čtyřicetkrát, prakticky výhradně od října do prosince (až po skončení silničářské sezony, vždyť Gary, Joe i další byli elitními silničáři), což klimatické podmínky v Kalifornii dovolovaly, a účastnilo se ho většinou kolem patnácti závodníků. Právě tady se poprvé objevil Joe Breeze na svém Breezeru nebo Gary Fisher na Ritchey MountainBike. Jednoznačným rekordmanem v počtu vítězství s deseti skalpy se stal Joe Breeze, který uplatnil svou skvělou kondici ze silničních závodů. I v tomhle sjezdu se muselo šlapat...

První fáze historie Repacku skončila v lednu 1979. Tehdy přijel televizní štáb místní stanice San Francisco, Channel 5. To mu sice zajistilo publicitu v celé sanfranciské zátocce a poté i celostátně, ale přineslo s sebou i problémy. Jeden z účastníků si totiž zlomil zápěstí a chtěl vysoudit bolestně na televizní společnosti, jejíž v jedné zatáčce nešikovně postavené vozidlo mu údajně mělo způsobit pád. Neměl tak dobré právníky a spor prohrál, nicméně promotéra Charlie Kellyho to otrávil natolik, že další závody, v nichž se účastníci popohánějí k soudu, už odmítl pořádat.

O obnovení Repacku se zasloužil Gary Fisher a v letech 1983 a 1984 se závod stal prvním sjezdovým podnikem zařazeným do seriálu Norba. To byl však také epitaf legendárního downhillu.

Ve svých počátcích nebyl nikdy oficiálně nahlášen místním úřadům a bylo pochopitelné, že se občas vyskytly nějaké šrámy a pohmožděny. Přestože ještě tehdy nebyly povinné helmy, byla znamenána jen jedna výše zmíněná fraktura. Když se stal Repack součástí seriálu Norba, v jeho posledním ročníku se ho zúčastnilo 91 jezdců a přilákal zájem médií. Stal se tak zároveň obětí svého vlastního úspěchu. Jakmile úřady zjistily rozsah závodu a upozornily pořadatele, že je třeba žádat o povolení, byl to začátek konce. Repack už nebyl nikdy povolen. Jako datum závěrečného závodu je zapsán 19. květen 1984. Zvítězil pozdější reprezentant USA na mistrovství světa Jimmy Deaton a mezi účastníky se objevil i zakladatel firmy Specialized Mike Sinyard.

Ještě v roce 1996, dvacet let od premiéry, se ve Fairfaxu sešli pamětníci Repacku. Tehdy mohli už jen smutně pohlížet od úpatí Mt. Tam na Cascade Canyon Fire Trail a vzpomínat.

kamarádů a bubnové brzdy ze starých tandemů se staly nejtěžším obchodním artiklem v cykloprodejnách v širokém okolí. Podobně to bylo s co nejdělsími motocyklovými pákami pro dosažení dostatečného pákového efektu.

A tak první skutečně zdokumentované stopy vedou do Marin County. Počátky nového sportovního fenoménu byly nevinné. Spustily sice stavidla pozdějšího boomu velobyznysu, ale jeho první nositelé neměli v úmyslu nic jiného než představit novou zábavu na dvou kolech pro pár nadšenců.

Na hoře Mt. Tamalpais u Fairfaxu se tak začaly psát oficiální dějiny horské cyklistiky. Průkopníkům k tomu posloužily třicet i více let stará kola s širokými pláště, především legendární model cruiseru Schwinn Excelsior. Ti správní lidé se paradoxně sešli v silničářském Velo Clubu Tamalpais. Vždyť uznávaní otcové MTB – Gary Fisher, Joe Breeze a Otis Guy – byli špičkovými závodníky s licencí americké cyklistické federace, na kole závodil i další ze zasloužilých Charlie Kelly. Mountainbiková horečka se silou celosvětové pandemie mohla vypuknout.

1976

Dnem D je čtvrtek 21. října 1976. Z hory Mount Tamalpais sice sjížděli odvážní hoši už dříve, ale na tento den byl vypsán první oficiální měřený závod. Zajímavostí je, že v některých análech je za první závod typu Repack považován až ten v pořadí druhý, který se konal o pět dní později. Důvodem je fakt, že Charlie Kelly, pořadatel a archivář slavného downhillu, nezachránil na obyčejném listu papíru psané kompletní výsledky premiérového sjezdu. A tak se pouze dochovalo, že nejlepšího času dosáhl Alan Bonds ze San Anselma a že to byl jediný jezdec, který během jízdy nespádl.

Druhý závod 26. října měl devět účastníků (z toho dva psy), jako první se na tříkilometrové stezce s 400m klesáním zvané Cascade Canyon Fire Trail dostal pod hranici pěti minut Bob Burrowes (4:50 min.), když nejrychlejším psem byl Bondův Ariel (7:30 min.). Repack, který si vysloužil svůj název proto, že protiřapací brzdy natolik namáhaly zadní náboje, až musely být opakovaně znovu namazány (anglicky repack), je oficiálním počátkem organizovaného mountainbikingu.

Už koncem téhož roku postavil speciální rám pro jízdu v terénu Craig Mitchell, další z dítek Marin County, který později upadl v zapomnění a sužován depresi z neuskutečněných nebo ukradených technických nápadů (první nákras unicrown vidlice, první U-brake) spáchal v roce 1997 sebevraždu. Craigův rám byl postaven na zakázku pro Charlieho Kellyho z Cr-Mo ocelové slitiny 4130, vážil skoro

stejně jako silniční, což bylo unikátní. Prakticky stejný rám stávil později Tom Ritchey a staly se základem pro sériovou výrobu. Charlie Craigův rám vybavil díly z cruisera, přehazovačkou a řadící páčkou SunTour, hliníkovými klikami TA, motocyklovými brzdovými pákami, bubnovými brzdami značky Union, koženým sedlem Brooks B-72. Kelly na něm sice absolvoval několikrát Repack, ale nevyhovoval mu, a tak se vrátil ke svému starému Schwinnu a jezdil na něm až do června 1978, kdy si pořídil Joeova Breezera.

1977

V září se konal v Marin County první zaznamenaný závod v cross-country (tehdy mu ještě říkali Enduro), jehož závěrečná část kopírovala trať Repacku. V jeho historii je označen jako sjezd č. 13 a účastníkům byl měřen downhillový čas s letným startem. Iničiátorem a také vítězem premiérového XC se stal Alan Bonds.

V říjnu postavil Joe Breeze v Mill Valley svůj první prototypový rám označený JBX1. Věrně kopíroval geometrii starého Schwinna, ale byl svařen z lehkých chrommolybdenových trubek, do té doby užívaných jen pro závodní silniční kola. Aby zajistil dostatečnou

osobnost Joe Breeze

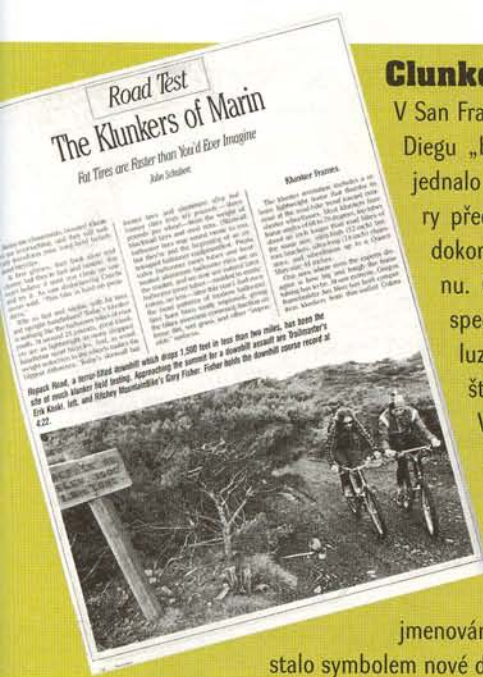
Další z otců horského kola bydlel na začátku sedmdesátých let v malém městečku Mill Valley jen kousek od Fairfaxu. Vzhledem ke své závodnické vášni na kole se nemohl nepotkat s Gary Fisherem a Charlesem Kellym. Ale už dávno předtím než objevil bicykl, uchvátily ho hory v Marin County. Vždyť Joe (ročník 1953) poprvé vystoupal na vrchol Mt. Tamalpais už v pěti letech. Když pak mohl spojit lásku ke

kolu, zděděnou po otci, s vášní v lezení po horách, bylo rozhodnuto. Už jako osmnáctiletý podnikl na kole cestu do Evropy, kde byl mimo jiné inspirován dopravním využitím bicyklu v Holandsku. O dva roky později utratil za základ svého prvního clunkera, Schwinna z roku 1941, celých pět dolarů. Byl to on, kdo první sjel na svém kole z Mount Tamalpais a pochlubil se tím členům Velo Clubu Tamalpais. Gary Fisher ho následoval na kole Shelby Traveler a Otis Guy na Schwinnu model 1947.

„Měl jsem zkušenosti s jízdou na kole v terénu díky cyklokrosu, ale zážitky na tlustých pláštích z okolí Mt. Tam byly tak rozdílné, že se to ani nedá srovnávat,“ přibližuje Joe. „Najednou jsem mohl v klidu zastavit, přivonět ke květinám a zahledět se na vodopády. To byla doba, kdy se stačilo na nových kolech objevit doma a naši necyklističtí přátelé to chtěli hned zkusit. A když se pak vrátili, s nadšením se ptali: 'Sakra, jak to, že jsem se s takovým kolem nepotkal už dřív, to je úžasné.' Nikdy

Jedno z prvních deseti horských kol postavených Joe Breezerem v letech 1977 – 78. Zajímavostí je výtuha táhnoucí se napříč celým rámem. Obavy z poškození vzhledem k náročným terénům a relativně lehké konstrukci byly velké. Podobné obavy z vypadnutí zadního kola vedly budoucího majitele „breezera“ k požadavku, aby stavitel použil dráhovou zadní patku. Všimněte si také silniční přehazovačky Campagnolo Rally.

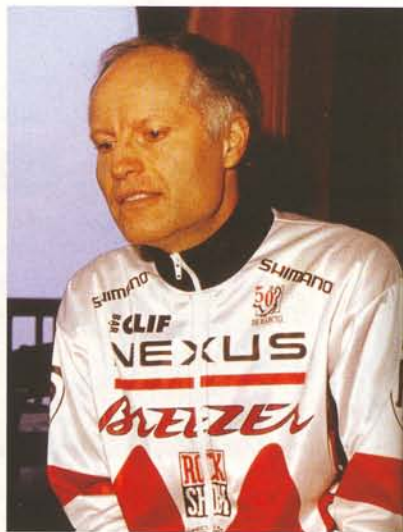

Clunkers vs. Balloon-Tires

V San Francisku jim říkali „clunkers“ a v San Diegu „balloon tires“ nebo „fat tires“, ale jednalo se prakticky o totéž. Rezavé cruiser-y předválečné výroby, plečky, které však dokonale posloužily prvním letcům v terénu. Clunkers dostaly svůj název podle specifických zvuků rachotícího kola vyluzovaných při náročných sjezdech na šterkových cestách v okolí Fairfaxu. Velkorozměrové balónové pneumatiky, symbol „prenatálního“ horského kola, byl pozůstatkem originálních cruiserů třicátých let, což byl geniální počín Ignáce Schwinna. Ještě více se pak rozšířilo pojmenování tlusté pláště (fat tires), které zůstalo symbolem nové disciplíny vlastně až dodnes.

bych nevěřil, že zábava pro pár mých známých se stane tak globální sportovní aktivitou.“

Joe zpočátku stavěl silniční rámy, pak se v roce 1977 pustil i do výroby terénních kol. A dával si záležet, prvních deset kusů vyráběl celých devět měsíců. Ale svoje myšlenky a zkušenosti se svářením si nenechával pro sebe. Vyučili se u něj i další průkopníci, Otis Guy, Steve Potts (spoluzakladatel značky WTB) či Scot Nicol (Ibis). Svou stopu zanechal v závodech Repack, který celkem desetkrát vyhrál, i při zakládání asociace Norba, jejíž první logo dokonce nakreslil a zůstalo nedotčeno

po celých patnáct let. To on prosadil do pravidel XC základní požadavek na vyloučení cizí technické pomoci, což deklarovalo elementární princip závodního mountainbikingu a odlišovalo ho od silnice či cyklokrosu. Pátral také po kořenech MTB a zasadil se za objevení praotců horské cyklistiky z Cupertino či Pařížanů z VCCP.

Kola značky Breezer nikdy nevstoupila do velkého byznysu jako GF nebo komponenty se jménem Ritchey. Padesátník Joe, pochopitelně jeden z prvních deseti členů mezinárodní Síne slávy MTB, si před zhruba čtyřmi lety našel zcela nový cyklistický směr. Přestal nabízet své high-endové breezery a soustředil se dnes na propagaci kola jako dopravního a rekreačního prostředku, takže jeho současné modely městských a trekkingových kol jsou nejčastěji vybaveny vícerychlostním nábojem Shimano Nexus. Po čtvrtstoletí se opět rozhodl změnit svět dvou kol.

Připravil: Kamil Hofman

Foto: MTBHOF, Breezer, Trek Bicycle Co., Mountain Bike, Ch. Kelly, Robyn Trmka, autor a archiv

Příště: léta 1979-1981
osobnosti - Gary Fisher a Tom Ritchey
události - založení časopisu Fat Tire Flyer Magazine, vznik společnosti MountainBikes, představení prvního sériového MTB Specialized Stumpjumper

pevnost, navařil na rám masivní výztuhu táhnoucí se od hlavové trubky až po zadní vidlici, a také výztuhu přední vidlice. Obavy z důsledků drsného zacházení byly veliké. Kolo sice vážilo více než 16 kilogramů (pořád o pět kilo méně než Fisherův nejlehčí cruiser), ale každý z těchto deseti kousků, které Joe postavil během dlouhých devíti měsíců, byl unikátem. Vybavený šestadvacetipalcovými plášti Schwinn šíře 2,125“ a dalšími dobovými „high-end“ díly jako například stále ještě ocelovými ráfky Schwinn S2, což bylo to nejlepší, co bylo možné v tomto rozměru sehnat, nebo náboji značky Phil Woods, případně Durham. Cantileverové brzdy byly ovládány masivními motocyklovými pákami značky Magura, stejné logo nesla

i rovněž motorkářská říditka, z dnešního pohledu oblíbené vlašťovky. Jednoduchým pohybem palce operující řídící páčka SunTour byla původně určena pro levná pěti-rychlostní cestovní kola a pasovala jen na pravou ruku. Vidlici si Joe vypůjčil ze speciální série šestadvacetipalcových bikosových kol. Od té doby se pro tato moderní terénní kola přestal užívat název clunkers, tedy aspoň mezi stroji, která se proháněla na hoře Mount Tamalpais. Byl tu Breezer!

Kolo bylo dodáváno s hustilkou, bidonem, náhradní duší a lepením. Každý takový kus si Joe cenil na 750 dolarů, což se i Gary Fisherovi zdálo příliš, a tak zůstal věrný svému excelsioru, jehož dovedl k dokonalosti. Vybavil ho neuvěřitelnými patnácti rychlostními stupni.

Breezerových deset kol má dnes různé majitele, pokud ještě všechna existují. Tři vzácné kusy jsou k vidění v muzejních expozicích. Ten úplně první v muzeu v Oaklandu, „dvojka“ v Mountainbikové síni slávy v kalifornském Crested Butte a model č. 9 v muzeu Shimana v japonském Sakai na předměstí Osaky (na snímku).

1978

Charlie Cunningham, jeden z prvních hrdinů uvedených do MTB Síne slávy v Kalifornii, který později spoluzakládal společnost WTB, postavil první horské kolo z hliníkových oversize trubek. Jeho stroj nepostrádal také další na svou dobu revoluční prvky – magnéziový představec, jednopřevodník s magnéziovo-titanovým vodítkem řetězu, na zakázku vyrobené volnoběžné kolečko a specificky závodně laděné oblouky řídítek. Celé kolo vážilo jen 12 kilogramů! Psal se rok 1978...

1979

V lednu navštívili Joe Breeze a Otis Guy stavitele svého tandemu Toma Ritcheyho, který bydlel nějakých 60 kilometrů od Marin County, a vzali s sebou na ukázkou jeden z Joeových breezerů. Tom, jemuž tehdy bylo pouhých 21 let a přesto měl pověst nejlepšího stavitele rámu v širokém okolí, byl tímto konceptem nadšen. Jako zkušený cyklista dokázal ocenit možnosti pohybu na Joeově kole v náročném horském terénu. Co bylo ale nejpodstatnější, zatímco Breezovi, který svařoval rámy pro zábavu, trvala tvorba jednoho kousku několik týdnů, zručný Tom dokázal svařit rám za jediný odpoledne. Dopomohl mu k tomu i fakt, že používal techniku spojování trubek „na tupo“, tedy bez spojek, a nemusel tak čekat na jejich zdlouhavé dodávky.

Byl to ale teprve Gary Fisher, kdo intuitivně vycítil, že Tom Ritchey bude tím pravým mužem pro realizaci jeho myšlenek. Požádal ho, aby mu postavil rám. Tom vyrobil nakonec tři, jeden si ponechal, další dva dal Garymu, jeden pro jeho použití a druhý s přáním, aby ho zkusil prodat. A právě tady jsou kořeny byznysu, který na dalších dvacet let otrásl světem dvou kol. Ritchey uměl stavět dobré rámy, ale netroufl si je nabízet na prodej, a tak požádal přítele z Fairfaxu. Tím to začalo.

Později Tom postavil dalších devět rámu a v okolí Palo Alto, kde žil, nemohl najít dostatečný odbytl. Opět se obrátil na Garyho, aby je uplatnil v Marin County, kde se už jízda na terénních kolech stávala pomalu běžnou sportovní činností. Fisher a Kelly založili společnost, jíž dali název MountainBikes, z níž se později po rozchodu dvojice stala firma Gary Fisher MountainBikes (1984) a posléze byla značka pohlcena kolosem Trek (1993).

V roce 1979 však byla MountainBikes jedinou obchodní společností nabízející horská kola. Fisher s Kellym během něj zkompletovali a prodali 160 strojů s průměrnou cenou 1400 dolarů, což odpovídá v současnosti high-endovým bikům v přepočtu v hodnotě přes sto tisíc korun. Celkem pochopitelně se Gary s Charliem snažili získat ochrannou známku na značku Mountain Bike, pod níž jednoduše nabízeli svá kola v prvních inzerátech, ale neuspěli. Žádost neměla všechny administrativní náležitosti, Garyho a Charlieho

Plamínek sílí

událost

První bikový časopis Fat Tire Flyer

Premiérové číslo magazínu „Letec na tlustých pláštích“ vyšlo v primitivní cyklostylované podobě v srpnu 1980 zásluhou Charlese Kellyho, který si dobře uvědomoval, že nové hnutí potřebuje informační kanál splňující zároveň roli organizátora a sjednocovatele. Kelly vydával „letce“, který byl nevýdělečným a nezávislým periodikem, až do roku 1987, ačkoli se sám nikdy netajil tím, že jedním z důvodů pro založení byla inzerce kol jeho a Fisherovy společnosti MountainBikes. Zvyšujícím se požadavkům na kvalitu zpracování i sílcí konku-

renci již zavedených či zcela nových specializovaných cyklistických médií však nemohl odolat. Byl to poslední závan heroické epochy horské cyklistiky.

osobnost

Gary Fisher

Pro někoho pouhá loutka v rukou marketingových mágů, pro jiné nesmrtelná ikona a bikový guru. V každém případě je někdejší provozovatel světelných show při vystoupeních rockových kapel v San Francisku, včetně slovutných Grateful Dead, bezpochyby nejslavnější postavou prehistorie MTB a podobně jako Ritchey se dodnes udržel na výsluní, byť byl nucen se v polovině devadesátých let uchýlit pod křídla koncernu Trek.

Dnes pětapadesátiletý matador začal se závodní silniční a dráhovou cyklistikou už v roce 1963 ve svých dvanácti letech, brzy objevil i kouzlo cyklokrosu, v němž zapustila kořeny jeho vášně pro jízdu v terénu. Gary byl velmi úspěšným závodníkem, ale v žádném případě neohodlal slevovat ze svých volnomyšlenkářských zásad. Dospíval v květinové éře hippies komunity z Haight Ashbury v San Francisku a nechal si narůst dlouhé vlasy. Kvůli nim mu byl v roce 1968 vysloven zákaz startu ve všech cyklistických soutěžích. Bujná kštice trčící z páskové helmy byla

Ritcheyho jména v titulku, to by si už dnes nikdo nedovolil) uvádí slova přímo prorocká: „Tohle je kolo budoucnosti!“ Scéna malých kol tak poskytuje novému fenoménu nezbytný azyl i podporu, teprve poté přicházejí na řadu ryze biková média. U jejich kolébky stojí opět Charles Kelly, když v srpnu 1980 vydává první číslo průkopnického periodika Fat Tire Flyer Magazine.

SunTour uvádí na trh indexové řazení a přehazovačku Mighty. Řadící páčka ovládaná palcem i zadní měnič převodů byly velmi oblíbené na prvních horských kolech. SunTour vůbec patřil k pokrokovým firmám v cyklistickém terénu a nakrátko předběhl i Shimano.

1981

Veletrh v Long Beach v září 1981 byl svědkem prezentace prvních sériových horských kol za přijatelnou cenu pod tisíc dolarů. Byl to jednak legendární Specialized Stumpjumper, vyrobený v Japonsku pro Specialized Bicycle Imports ze San Jose, a také kolo Univega Alpina Pro na zakázku vyrobené rovněž v zemi vycházejícího slunce. Stumpjumper přišel na 750 dolarů, Alpina Pro byla o něco levnější (695 dolarů). V příštích dvou letech se prodaly tisíce kusů těchto MTB.

Historie úspěchu prvního Stumpjumperu (na snímku) je příznačná pro další vývoj v obchodní branži veloprůmyslu. Majitel Specialized Mike Sinyard si objednal tři horská kola Ritchey různých velikostí a odeslal je do Japonska jako vzor pro sériovou výrobu. Výbava byla shodná s tehdejšími špičkovými zakázkovými modely (řazení SunTour

1972
silniční závod v Kalifornii

1976
Repack

2000
představení MTB na 29" kolech

na konzervativní cyklistické bafuňáře příliš. Svůj boj za svobodu názoru a vzhledu však Gary vyhrál a po čtyřleté odmlce se mohl na závodní tratě vrátit, když bylo nesmyslné pravidlo o dlouhých vlasech zrušeno.

Ve čtyřicetileté době dokončoval náročné etapové závody a zároveň stavěl své první clunkery ze starých kol Schwinn Excelsior a vůbec mu nevadilo, že vážily přes dvacet kilogramů. Byl to on, kdo prosadil používání řazení palcem na řídítkách, bubnové brzdy, rychloupínáky sedlovky pro snadnou manipulaci s nastavením posedu při výjezdech a sjezdech, trojpřevodník s delšími rameny klik. V roce 1976 se stal pravidelným přispěvatelem časopisu Bicycling na poli testů kol, stále ještě závodil na špičkové amatérské úrovni, obsadil 12. místo na mistrovství USA a zároveň pomáhal zorganizovat Charlie Kellymu první závod Repack, jehož se zároveň stal rychlostním rekordmanem. Bez Fisherova obchodního citu by ani nevznikla společnost MountainBikes, jeho rukopis též nesou technické počiny jako unicrown vidlice, oversize trubky, revoluční geometrie Genesis, prosazování 29palcových kol a další inovace.

Především však sehrál rozhodující úlohu při šíření myšlenky mountainbikingu v Evropě. Vždyť už v roce 1983 odjel do Francie propagovat horské kolo při sjezdování v alpském středisku La Plagne. Krátce poté založil také jeden z prvních profesionálních závodních týmů (Joe Murray, Sara Ballantyneová, Mike Kloser), který ve své době neměl konkurenci, v devadesátých letech se pak značka spojila pupeční šňůrou s dvojnásobnou olympijskou šampionkou Paolou Pezzovou, v barvách GF triumfoval na mistrovství světa i Michael Rasmussen. Přitom Gary stále nacházel dostatek času na vlastní ježdění na kole a udržoval si vynikající kondici. V sezoně 1997 se dokonce stal mistrem USA v XC ve veteránské kategorii.

Všude tam, kde se dodnes Fisher objeví, je středem zájmu, a to nejen kvůli svému výstřednímu oblekání. Navzdý zůstal hipíkem a bikerem, ovšem označovat jej za jediného otce horského kola by bylo vůči ostatním „zasloužilým“ nefér, a to uznává i sám Gary.

událost

Založení společnosti MountainBikes

Je zvláštní si představit dobu, kdy pokud někdo vyhlásil, že je majitelem mountain biku, znamenalo to jediné – že vlastní kolo postavené Gary Fisherem a Charlesem Kellym na rámu

Toma Ritcheyho a koupené v malém obchůdku dvou prvně jmenovaných pánů v pronajaté garáži v kalifornském San Anselmu. Jaká romantika. Příběh společnosti MountainBikes má cosi společného s tradičním americkým snem. Zní to jako klišé, ale když Gary jednoho zájmového odpoledne roku 1979 přivezl Charliemu ukázat devět dalších rámu Toma Ritcheyho, obrátili své kapsy naruby a s pár stovkami dolarů založili bankovní účet firmy, kterou nazvali MountainBikes. Jméno pro legendu bylo na světě a stalo se pojmem stejně univerzálním jako třeba automatická pračka.

„Byli jsme naivní a měli jsme špatného právníka, který se měl postarat o registraci obchodní značky,“ vzpomínal v rozhovoru pro Velo Gary Fisher v roce 1998 při své návštěvě v Praze. „Úředníkovi tehdy řekl, aby zaregistroval název pro kolo, na němž se jezdí v horách. To se ale dotyčnému zdálo příliš popisné, a tak jsme to nezaregistrovali. Lidé mi pak později vyčítali, že jsem blázen, když jsem si nezažádal o ochrannou známku, a že jsem si měl vzít lepšího právníka. Měli pravdu. Ale už je to pryč...“

připravuje: Kamil Hofman, Foto: Gary Fisher, Charles Kelly, Mantis a archiv Velo

příště: léta 1982-84

události – představení první speciální komponentové sady pro horská kola Shimano Deore, založení první sportovní MTB asociace NORBA

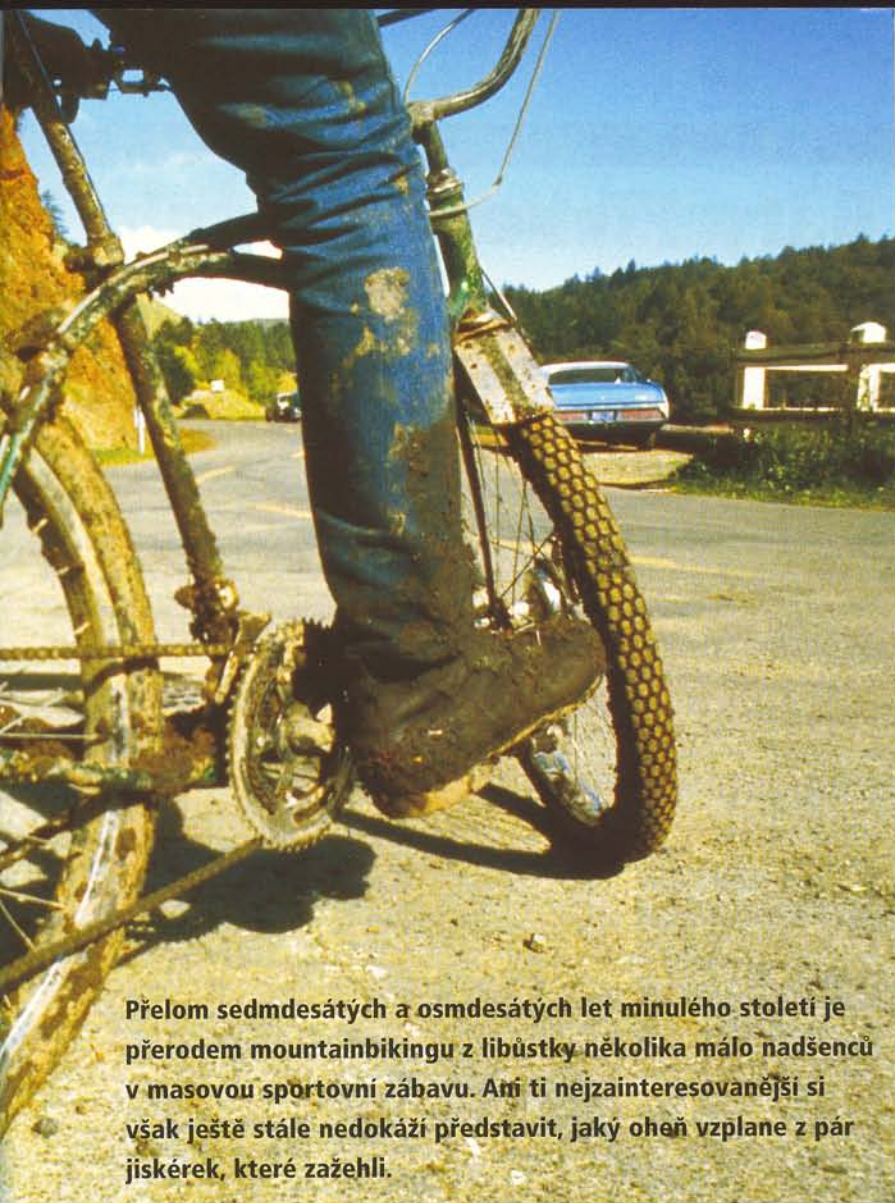
osobnost – Yoshizo Shimano

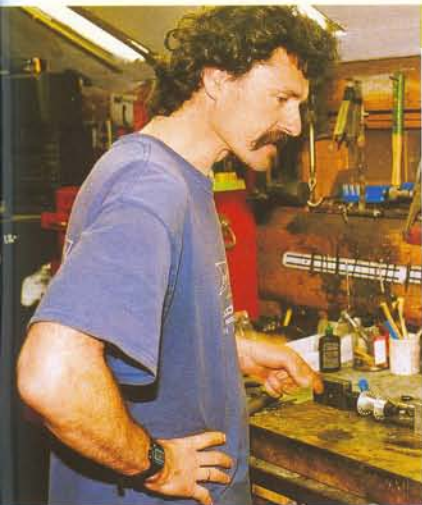
Mighty, kliky TA, cantileverové brzdy Mafac, pedály KKT), ale za mnohem nižší cenu. Kompletní horské kolo Specialized Stumpjumper se prodávalo za polovinu toho, co stál na objednávku vyrobený Ritcheyho bike. Zajímavostí je fakt, že konkrétní osazení se poměrně často lišilo od katalogového, protože některé díly nebyly dočasně k dispozici. U několika raritních kousků tak byly k vidění bikrosové pedály a představce, motocyklové brzdomvé páky Tommaselli Racer apod.

Richard Cunnigham, současný šéfredaktor časopisu Mountain Bike Action, zakládá v roce 1981 značku Mantis (na snímku), která v pozdějších letech sehrála ve vývoji horského kola, zvláště na poli odpružení, významnou roli.

Přelom sedmdesátých a osmdesátých let minulého století je přerodem mountainbikingu z libůstky několika málo nadšenců v masovou sportovní zábavu. Ani ti nejzajímavější si však ještě stále nedokáží představit, jaký oheň vzplane z pár jiskérek, které zažehli.

o s o b n o s t

Tom Ritchey

Rodák z Redwood City (ročník 1958) dokázal to, co většine pionýrů MTB nebylo přáno. Nejenže přenesl své konstrukční nápady do výroby a na pulty cykloprodejen, ale jako jeden z mála průkopníků přežil i proces ekonomické globalizace. Prakticky na každém dnes dodávaném sportovním horském kole, ale nejen na něm, najdete nějakou součástku s logem nesoucím jeho jméno, a to je něco úžasného.

Začínal jako silniční závodník na slušné národní úrovni, účastnil se i sjezdového závodu Repack, ale svoji parketu brzy našel na poli konstrukce kol a ukázal se rovněž jako velmi zručný řemeslník, stavitel rámu. V průkopnických dobách nebyly k dispozici žádné speciální komponenty pro mountain biky, a tak měl Tom otevřené pole pro svou invenci. Postupně se tak ze stavitele rámu stále více stával návrhářem jednotlivých dílů, představců, řídek, hlavových složení, sedlovek, sedel, ráfků, nábojů, pneumatik. Založil legendární závodní tým s Thomasem Frischknechtem a Henrikem Djernisem, především však zůstal nadšeným cyklistou, za posledních dvacet let nenajel na kole ročně méně než 16 000 kilometrů, což je čas strávený testováním a vymýšlením nových produktů. Tom Ritchey se po celých třicet let existence mountainbikingu drží v jeho první linii.

právní zástupce si s tím evidentně nedal velkou námahu. Rok poté proběhla v mainstreamovém cyklistickém časopise *Bicycling* čtenářská soutěž „Pojmenuj tohle kolo“, kde se objevil Ritcheyho mountain bike, ale vítězem ankety se stal pojem ATB – All Terrain Bike (kolo do každého terénu). Nemohl však odolat nástupu spojení mountain bike (MTB), horské kolo, které se stalo synonymem pro novou kategorii nedlouho poté, co původní žádost o přidělení ochranné známky definitivně ztroskotala.

Setkání bikerů na průsmyku Pearl Pass je stále početnější, tento obrázek je z roku 1979 a na jaře příštího roku se objevil na titulní stránce časopisu *Bicycling*. Novému odvětví se dostává náležité mediální odezvy, fenomén tlustých pláště překračuje hranice Kalifornie a šíří se rychlostí epidemie celými Spojenými státy.

Japonské společnosti Ukai a Arai uvádějí v roce 1979 na trh lehké hliníkové 26palcové ráfky původně určené pro BMX, což pomáhá výrobcům prvních terénních bicyklů včetně Toma Ritcheyho, respektive Fishera a Kellyho.

1980

Dean Bradley testuje horské kolo Toma Ritcheyho pro únorové vydání časopisu *BMX Plus!* Ve své recenzi (všimněte si zkomolení

THE RICHEY MOUNTAIN BIKE

BMX PLUS!
TEST

This month's 26-inch test bike is called a Mountain Bike. Chances are you've never heard of it before, but believe me, you'll be hearing a lot about this revolutionary bicycle in the future.

Don't let the Mountain Bike's name mislead you. The bike defies all classifications. It's not really BMX, it's not really a "cruiser," and it's definitely not like anything you've seen before. The Mountain Bike is hereafter referred to as the MB (even going so far as to challenge the definition of "bicycle").

The MB is a hybrid machine that combines BMX, light weight 10-speed road racers, European cross-cars, and the versatility of enclosed trail bikes. The end result is very exciting. It's the world's most versatile bicycle.

In the past, bicycle manufacturers have designed their bikes to serve a specific market and purpose. These fine spot for speeds fit the needs of commuters, tourists, and trail racers. Single speeds were confined to short distance recreational uses and light utility uses. More recently, 10-speed BMX bikes offered durability and light handling, but were uncomfortable for distance uses. For many cycling enthusiasts this meant a realistic state of bikes increase to some, but generally require for most.

The MB offers its proud owner a bicycle for all cycling situations. Riders may confidently go anywhere. If you can't get there the bike, as it is, not the machinery. At 28 pounds, the MB may be easily carried through sections that are completely

Horská kola začínají být brána skutečně vážně. Japonské Shimano představuje první kompletní komponentovou sadu určenou pro MTB, která dostala název Deore, pojem prolínající se historií horské cyklistiky posledního bezmála čtvrtstoletí. Vstup do terénu to byl však ze strany Shimana velmi opatrný. Pod stejným označením totiž vystupovala do té doby i silniční cykloturistická sada, speciální biková se z ní stala proto, že se v ní objevily trojřevodník, dlouhé raménko přehazovačky, řadící páčka ovládaná palcem umístěná na řídítkách (vypůjčila si ji z cykloturistické sady Positron), variantně i klasické páčky na spodní rámové trubce. Byl to přece jen pouze první pokus, ale přesto velmi odvážný. Důvod k ponechání názvu známého ze silniční sady byl zcela pragmatický, snížilo to náklady spojené s registrací ochranné známky a reklamní prezentací. Pod hlavičkou Deore Series vznikla celá řada respektovaných sad jako Deore XT, Deore LX, Deore DX...

Schwinn, který svými excelsiory celé bikové šílenství vlastně spustil, nemohl zůstat dlouho pozadu a ve stejném roce uvádí na trh svoje první kolo do každého terénu určené pro široké maso. Model dostal název Sidewinder a prodával se za pouhých 250 dolarů.

V Marin County vzniká společnost WTB (Wilderness Trail Bikes), která měla na další vývoj MTB obrovský vliv v oblasti speciálních komponentů pro horská kola. Zakladatelé WTB Charlie Cunningham (na snímku), Steve Potts a Mark Slate vytvářeli produkty i pro jiné značky, hlavně v počátku své existence se na to zaměřili, a tak jejich rukopis nesou například populární pneumatiky Ground Control designované pro Specialized nebo ráfky RM 20 vytvořené pro japonskou značku Araya. Dnes produkuje WTB řadu dílů pod vlastní značkou a její výrobky, především sedla, pláště a gripy, se objevují na mnoha modelech horských kol široké škály značek.

Vítej, kmotře

Polovina osmdesátých let je obdobím emancipace nového cyklistického odvětví, a to na poli sportovním i technickém. A především nachází tisíce kilometrů daleko, na druhé straně Pacifiku, svého velkorysého, prozíravého a vlivného kmotra, který mountainbikingu brzy vydláždí cestičku na vrchol uživatelské popularity.

událost

Uvedení komponentové sady Shimano Deore

Japonci byli nejrychlejší a možná právě proto jsou dnes jednoznačným lídrem na poli MTB dílů. Ovšem pustit se na počátku 80. let do výroby speciální komponentové sady pro horská kola, to vyžadovalo pořádný kus odvahy. Zdaleka ne všichni v branži věřili, že tohle odvětví má budoucnost. Sami představitelé Shimana považují za skutečný počátek produkce bikových součástek až sadu Deore XT (1986), trvalo plné čtyři roky, než japonská konstruktéři vytvořili přesně to, co bikeři potřebovali, původní Deore však položilo nezbytný základ. Zajímavá je historie volby názvu pro revoluční sérii. Nová cykloturistická sada měla nést název Gold (zlato), jenomže ten už byl zaregistrován. A tak vývojový inženýr v Osace zvedl telefon a zavolał francouzskému zástupci Shimana, panu Bertinovi a požádal ho o francouzský výraz pro zlato. De l'Ore však zkomolil na Deore, a tak už to zůstalo. Pojmenování pro historickou sadu bylo na světě.

A technické parametry první Deore? Přehazovačka 265 g, přesmykač 121 g, trojřevodník 48-50/34-37/28-33 zubů, silniční vícekolečko 600EX – pětirychnostní (13-21 nebo 14-24 z.) nebo šestirychnostní (13-18, 13-21, 13-23 z.). Pětirychnostní kazeta 13-21 z. vážila 368 g, šestirychnostní 13-23 z. 425 g.

Yoshizo Shimano

Nejmladší ze tří synů zakladatele firmy Shozabura Shimana je dnes prezidentem společnosti a má také největší zásluhu na tom, že se Japonci tak rychle svezli na nové vlně terénní cyklistiky přicházející z Kalifornie. V polovině šedesátých let se management firmy rozhodl masivně vstoupit na americký trh a v červnu 1965 otevřel svoji pobočku přímo ve Spojených státech jako jeden z prvních japonských průmyslových podniků vůbec. Jejím vedením byl pověřen mladý Yoshizo, který měl v té době již za sebou pracovní zkušenost v automobilce Nissan, kde nastoupil hned

po ukončení ekonomického vzdělání na univerzitě. Byl to on, kdo zasažen nadšením hochů od hory Mount Tam brzy pochopil význam nástupu nového fenoménu.

Jednoho rána roku 1981 zazvonil v kanceláři ředitele Shoza Shimana v Osace telefon ze zámoří. Na druhé straně aparátu byl Yoshizo. Přesvědčoval svého staršího bratra o tom, že je nutné včas zareagovat na zatím nesmělý rozlet horských kol a zaujmout zatím neobsazenou pozici na perspektivním trhu. Shozo si nebyl jist, zda je to sázka na správného koně, vždyť náročný provoz kol v terénu kladl na součástky zcela nové požadavky, které bylo třeba technicky řešit, a to byla velká výzva, ale Yoshizo byl neoblomný. Ten hovor trval čtyři hodiny a svým způsobem odstartoval celosvětový boom horské cyklistiky. Kdyby tehdy ráno Yoshizo nezvedl telefon a nevytočil číslo svého bratra...

Mladý Yoshi jako ředitel americké pobočky Shimano v roce 1965.

Na události poměrně bohatý rok završuje v Kalifornii konání premiérového ročníku závodu Rockhopper, průkopníka cross-country, prvního masově populárního XC závodu.

1983

Bylo jen otázkou času, kdy do popředí vystoupí závodní aspekt horské cyklistiky. V průběhu veletrhu jízdních kol v New Yorku na podzim 1983 je oznámeno zformování organizace NORBA (National Off-Road Bicycle Association), první oficiální instituce podporující mountainbiking, především závodní. Však také v témže roce zakládá Specialized první profesionální MTB tým.

Bikový vítr vane přes Atlantik na starý kontinent a přináší přes oceán jednu z největších ikon. V létě 1983 přijíždí Gary Fisher do francouzského La Plagne, kde na alpských svazích předvádí své downhillové umění. Biková pandemie se šíří dál.

Odpověď SunTouru na rok starý počín konkurenta Shimano, do prodeje přicházejí speciální bikové komponenty, zatím nezařazené do kompletní sady – přesmykač a přehazovačka MounTech, řazení Micro Power (palcem), pedály XC-II, náboje, rychloupínák sedlovky, volnoběžné pětikolečko, řetěz, hlavové složení.

1984

Ženy nechtějí zůstat pozadu. Z popudu off-roadové Amazonky Jacquie Phelanové, první skutečné bikové profesionálky, mnohonásobné mistryně USA a manželky Charlieho Cunninghama (WTB), vzniká asociace Women's Mountain Bike & Tea Society (WOMBATS – anglicky vombatky, samice australského vačnatce), volně „dámské společenství horského kola a čaje“, s cílem vytvořit síť příznivkyň MTB, více příležitostí pro hledání partnerek pro společné vyjížděky, zlepšování jezdecké

techniky na speciálně organizovaných kempch a obecně prosazování ženského aspektu v horské cyklistice. WOMBATS vyvíjí činnost dodnes, ačkoli její význam nepřekročil hranice Kalifornie a několika málo severoamerických států.

Nový sport nemá za sebou ani jinošská léta a už naráží na odpor ochránců přírody. Central Coast Clunker Classic v Kalifornii je zrušen po čtyřech letech konání, protože trasa vede chráněným územím. Boj o prostor pro bikování začíná a brzy bude představovat v celém hnutí téma číslo jedna.

První horské kolo v produkci značky Cannondale (v témže roce závodní silnička, rok předtím první turistický bicykl) – model Mountain, postavený pochopitelně na hliníko-

vém rámu. Vycházel z konceptu kol různých průměrů, kdy zadní mělo 24" a přední 26", řešení později použité i u sjezdových strojů. Zajímavostí je, že první bikový Cannondale nesl například náboje, řídítka či hlavové složení Specialized, což je kombinace značek

událost

Zrod první mountainbikové asociace NORBA

Iniciátorem založení průkopnické organizace byl Glen Odell, který také stál v jejím čele až do roku 1986, kdy se NORBA stala součástí americké cyklistické federace USA Cycling. Mezi zakládajícími členy nové asociace byli pochopitelně pionýři z Marin County – pořadatel legendárního Repacku Charlie Kelly jako dlouholetý předseda její soutěžní komise, Joe Breeze, který vlastnoručně nakreslil první logo a prosadil zachování základního pravidla závodů XC o vyloučení cizí technické pomoci, či Gary Fisher, sám úspěšný závodník a promotér vlastního profesionálního týmu. NORBA jako první vytvořila model pohárového seriálu složeného z několika závodů, v dřevních dobách hodnocených společně pro sjezd i cross-country a dala základ pravidlům (26" kola, délka okruhů a podíl terénu, závodníci odkázaní na vlastnoruční opravy defektů).

V prvním roce své existence sdružovala NORBA 112 členů, v dobách největšího rozmachu závodního MTB v polovině 90. let to však již bylo 29 000 držitelů její licence a závodní kalendář obsahoval více než tisícovku podniků! Ale zlaté časy a závodní okouzlení živé mimo jiné vstupem mezi olympijské sporty pominuly. Také první mountainbiková organizace musela spolknout hořkou pilulku a vyrovnat se s hlubokou finanční a mediální krizí. Vždyť jestliže v roce 1995 činila celková dotace na cenách rekordních 430 000 dolarů, pak před třemi lety se NORBA National Championship Series odehrála zcela bez finančních odměn a letos se opakovaně na území USA nekoná jediný podnik Světového poháru. NORBA ale žije dál a opět věří v lepší zítřky, její průkopnickou úlohu nikdo zpochybnit nemůže.

příště: léta 1985-1987

události - první neoficiální mistrovství světa MTB v Mammoth Mountains, technika - indexové řazení

současného pohledu netradiční byl mix na místě pohonu – kliky Sugino AT, přesmykač SunTour a přehazovačka Shimano Deore.

Tady také začíná prehistorie bikového odpružení – motorář a letecký inženýr, Kalifornian Dan Hanebrink, navrhuje a staví odpružený rám Shocker, kolo po vzoru motocyklové kyvky. Dan úspěšně závodil ve sjezdu, v roce 1985 vytvořil první rychlostní rekord na horském kole

(121 km/h) a stal se také jediným jezdce v historii šampionátu NORBA, který získal titul ve sjezdu na kole a předním odpružení vlastní konstrukce i výroby. Pod značkou Hanebrink dnes najde-

te špičkové odpružené vidlice systému upside-down, její majitel také navrhl speciální kolo pro přejezd Antarktidy. Už sem sahají kořeny technické výzvy, která ovládne celé odvětví na příští dvě desetiletí.

Do podzimu roku 1984 vede první, redakcí Vela zmapovaná stopa horského kola v tehdejším Československu. Na soustředění cyklokrosové reprezentace na Jičínsku před mistrovstvím světa v Mnichově dorazila na zkušenou také skupina Američanů a jejich mechanik si s sebou přivezl mountain bike Specialized Stumpjumper. Dlouhý a těžký bicykl způsobil mezi domácími cyklokrosaři rozruch. Nedá se říci, že zrovna nadšení, protože byli zvyklí jezdit v terénu na svých lehkých a rychlých speciálech s úzkými galuskami bez velké škály převodů. Ovšem vzhledem k tomu, že mezi posluchači přednášky, kterou tehdy Američané o MTB improvizovaně uspořádali, byli i Miloslav Kvasnička, Ondrej Glajza, Peter Hric, Radovan Fořt či Martin Raufer, budoucí špičkoví bikeři, setkání to bylo skutečně osudové. Miloslav Kvasnička vzpomíná: „Tehdy jsem nijak do hloubky nepřemýšlel, jestli tahle zvláštní kola mají budoucnost, ale v každém případě se mi jako závodní materiál zdála být příliš těžká a vhodná spíše na cykloturistiku díky své schopnosti překonat každý terén. Až tak moc jsem se nemýlil, protože bike je skutečně kolo pro masu, ale že se tak brzy prosadí i v závodní formě a že se jím budu živit, to jsem opravdu nečekal.“

Klid před bouří

Společenství tlustých pláštů završilo první desetiletí své oficiální existence, aniž by mělo vyhráno, nicméně doba pro jeho největší vzestup byla za dveřmi. Rozhodující producenti, snad jen s výjimkou japonského Shimana, však stále vyčkávali. Vždyť ještě v roce 1983 na velkých cyklistických výstavách v New Yorku a v Miláně jen pět ze stovky vystavujících firem mělo nějakou návaznost na horská kola a ani v následujících dvou sezonách se to nijak podstatně nezměnilo. Každý ze zainteresovaných nástup terénních bicyklů registroval, ale čekal, jak se zachovají lídři velobyznysu. Nastal pověstný klid před bouří.

osobnost

Ned Overend & Sara Ballantyneová

Dvojice honosící se titulem premiérových světových šampionů, byť s neoficiálním statutem, se stala legendou závodního MTB v kolébce tohoto sportu. Oba mají mnoho společného. Závodili za tým Specialized, přesídlili kvůli své profesi do Colorada a pro zámořský mountainbiking objevidli evropská kolbiště.

Byť Overend loni oslavil životní padesátku a Ballantyneová je jen o pět let mladší, oba jsou stále aktivní. Ned, původní profesí mechanik aut a motocyklů, pracuje už bezmála dvě desetiletí pro značku Specialized, stále závodí a ještě donedávna vyhrával před o dvacet i více let mladšími soupeři podniky Xterra v off-road triatlonu. Loni se dokonce pustil do souboje s elitou ve Světovém poháru v americkém Angel Fire. Sara, mimo jiné dvojnásobná vítězka extrémního adventure závodu družstev Eco Challenge (1998, 2001), pořádá programy v oblasti sportovní přípravy, a to pro jízdu na kole, běh i lyžování, nabízí masérské kurzy, vyučuje personální komunikaci.

1985

Na scénu opět vstupuje velký guru Gary Fisher. S inženýry Shimana úzce spolupracuje na vývoji indexového řazení, které Japonci v tomto roce představují v rámci silniční sady Dura-Ace. Toto konstrukční řešení je však přímo předurčeno pro jízdu v terénu díky přesnému a rychlému řazení bez ztráty kontroly nad kolem.

Je to sezona velkých suverénů první éry profesionálního bikingu v zámoří. Jacquie Phelanová získává potřetí v řadě titul NORBA Championships, Fisherův jezdec Joe Murray ve své první sezoně, kdy používal pedály s klipsami, vyhrál dvanáct závodů seriálu NORBA v řadě, což je dosud nepřekonaný rekord. Murray se rovněž podílel na designování pláštů pro tři různé značky a navrhoval kola pro Marin, Merlin, Konu či VooDoo včetně jednoho z prvních titanových ráhů a byl také první, kdo na tomto ušlechtilém materiálu začal koncem 80. let pravidelně závodit.

V kalifornských Mamutích horách se koná první ročník atraktivního sjezdu Kamikaze Downhill, v němž hraje absolutní rychlost a odvaha zapomenout na brzdy dominantní roli. Na pevných kolech bez odpružení se borci prosti speciálních chráničů řítí bezmála stokilometrovou rychlostí...

Synonymum nového fenoménu – řadící páčky indexového systému SIS jako součást sady Deore XT.

Všestranná sportovkyně je totiž psycholožkou s univerzitním diplomem, ale než se rodačka z Pennsylvanie a dlouholetá coloradská rezidentka dostala k uplatnění svého vzdělání, prosadila se v mnoha outdoorových odvětvích. Začínala jako lyžařská a horská instruktorka, současně se věnovala horolezectví (má na kontě vrcholy aljažského Mt. McKinley, nepálského Chulu East, alpského Eigeru či novozélandského Mount Cook), běhu do vrchu, běžeckému lyžování i telemarkingu a od roku 1986 objevila horskou cyklistiku. Již o rok později získala titul NORBA World Champion, který obhájila i v dalších dvou sezonách, když v osmaosmdesátém prokázala své dobrodružné sklony vítězstvím v bikovém závodě I-ditabike na 200 mil napříč zamrzlou Aljaškou. V roce 1990 ji v Durangu připravila o první oficiální světové zlato v cross-country krajanka Juli Furtadová a k tomuto stříbru pak ještě přidala v 34 letech bronz z MS ve Vailu. Ballantyneová byla první americkou bikerkou, která se vydala na starý kontinent, konkrétně na souboj s Evropankami v Grundig Cupu, záhy všeobecně uznávaném Světovém poháru. Stala se jeho dvojnásobnou vítězkou (1990-91) a rovněž se zasloužila o zrovnoprávnění finančního ohodnocení profesionálních jezdkyň, byla také dlouholetou zástupkyní bikerů v NORBA i UCI.

Taiwanský rodák Ned Overend (jeho otec pracoval v asijské zemi jako diplomat) je synonymem věrnosti a nikdy nekončící vášně k horskému kolu. Coby někdejší silničář začal s MTB až na prahu třicítky a právoplatným, mezinárodní federací inaugurovaným mistrem světa se stal dokonce v pětatřiceti, což je věk, kdy se s vrcholovou cyklistikou většinou závodníci loučí. Ještě jako bezmála čtyřicetiletý dokázal obsadit druhé místo v celkovém hodnocení Světového poháru a pro své úžasné vytrvalecké schopnosti si ne nadarmo vysloužil přezdívku „Mr. Lung“, pan Plíce. Dodnes je Ned mountainbikovým pojmem, který v závodní historii díky své dlouhověkosti i sportovnímu gentlemanství zastihuje věhlas mnohem úspěšnějších velikanů, jako byli či stále jsou John Tomac, Henrik Djernis, Thomas Frischknecht, Bart Brentjens či Miguel Martinez.

1986

Shimano oficiálně prezentuje systém SIS, prakticky souběžně přichází s indexovým řazením i jiný japonský výrobce – Suntour. SIS je jednou z technických vymožeností nové sady Shimano Deore XT považované za skutečně revoluční, první opravdu speciální komponentní řadu pro MTB, která odstartovala nebývalý rozmach horské cyklistiky. Současně je uvedena na trh další biková sada Z series jako levnější varianta a zároveň coby předzvěst dnes zcela běžné nabídky součástkových kompletů v nejrůznějších uživatelských úrovních. Deore XT byla šestirychlostní, obsahovala variantně také později zavržené oválné převodníky Biopace II ve verzích 50/48/46 zubů u největšího, 44/38/36 z. u středního a 26/28 z. u nejmenšího převodníku. Součástí nové sady byly také zcela přepracované náboje, hlavové složení či pedály i rychloupínák sedlovky.

MARIN

Marin County, kalifornská oblast nedaleko

San Franciska, kde to před deseti lety všechno začalo, dává jméno nové značce. Název Marin Bikes zaregistroval úspěšně už před lety Gary Fisher (na rozdíl od spojení Mountain Bike) a v roce 1986 jej prodává Bobu Buckleymu, do dnešních dní majiteli jedné z nejvěhlasnějších značek.

V malých garážových firmách dřímá technická invence, byť ohlas na ni většinou nepřekoná hranice regionu. Hlavní svářeč americké firmy Fat City (značka Fat Chance) Gary Helfrich staví první horské kolo na titanovém rámu!

Jacque Phelanová prohrává poprvé od roku 1980 mountainbikový závod. V legendárním klání ve Whiskeytown ji poráží krajanka Cindy Whiteheadová (na snímku, v dalších dvou letech neoficiální mistryně světa v downhillu), když po pouhém kilometru jízdy zlomila sedlovku a zbylých 50 km dojela ve stoje bez sedla!

1987

V hlavní zámořské cyklistické publikaci, katalogu Bicycle Guide, je poprvé vyčleněna speciální sekce horských kol.

Greg Herbold, populární H-Ball, skvělý biketrialista a sjezdař (v roce 1990 první oficiální mistr světa v DH), známý propagátor MTB v médiích (objevil se mj. na titulní straně vůbec prvního čísla časopisu Velo

v únoru 1998) a testovací jezdec pro Shimano, SRAM, RockShox, Koga Miyata, Turner a další značky, vítěz v roce 1987 v Mammoth Mountain v historicky prvním uspořádaném závodě v paralelním slalomu.

Sara Ballantyneová a Ned Overend se v srpnu stávají rovněž v kalifornském Mammoth Mountains prvními neoficiálními mistry světa horských kol v cross-country, které vyhláší organizace NORBA. Overend, tehdy závodící za Schwinn, se dokonce v jednom roce honosil hned dvěma tituly – ovládl také světový šampionát organizovaný ve Francii. Ballantyneová pak ještě dvakrát vyhrává MS v dresu týmu Gary Fisher, ale později končí stejně jako Overend u značky Specialized, pro níž získává další úspěchy včetně prvního vítězství v UCI posvěceném Světovém poháru MTB (1991).

událost

Kamikaze Downhill

Pionýr mezi promotéry technických disciplín Bill Cockroft, již od 60. let pracovník lyžařského střediska v Mammoth Mountain v Kalifornii, vymyslel a zrealizoval nejbázněnější a po Repacku zřejmě nejslavnější downhillový závod světa Kamikaze, jehož první ročník se v „Mamutích horách“ konal v roce 1985. Parametry legendárního sjezdu jsou skutečně úctyhodné: start ve výšce 3368 m, 656 výškových metrů na 5,5 km, otevřené šotolinové úseky s maximální rychlostí kolem 95 km/h. Ostatně takový býval mountainbikový downhill ve svých počátcích – rychlý, ale nepřilíživě technický. Kamikaze Downhill, to byli jezdci oblečení do přílehavých kombinéz a odsouvající pud sebezáchovy.

Rekordmanem závodu je Jimmy Deaton s pěti prvenstvími, v revivalových podnicích posledních dvou let se znovu připomněl nejrychlejším časem již 38letý John Tomac.

Později Cockroft v Mammoth Mountain pořádal rovněž první paralelní slalom (1987) a na začátku devadesátých let unikátní Reebok Eliminator, vyřazovací sjezd dvojic.

Připravuje: Kamil Hofman
Foto: Velo a archiv

příště: léta 1988-1990

události – první oficiální MS v Durangu, založení Mountainbikové síně slávy a organizace IMBA, první ročník SP Grundig Cup, institucionalizace domácího MTB technika – představení prvního celoodpruženého biku Kestrel Nitro, premiéra náslapných pedálů Shimano SPD, nástup odpružených vidlic
osobnosti – Keith Bontrager, Paul Turner, Doug Bradbury, Petr Marek

Jednoznačný doklad o tom, že MTB není jen módní vlnou a regionální záležitostí, podávají oficiální prodejní statistiky ve Spojených státech – poprvé specializované cyklistické obchody prodaly více kol horských než silničních. Dnes samozřejmost, ale tehdy se psal rok 1988.

Na cyklistické výstavě v Long Beach působí prototyp **Kestrel Nitro** jako zjevení. Jedná se o vůbec první veřejně prezentované celoodpružené horské kolo. Byla to také první příležitost spatřit prehistorickou verzi odpružené vidlice RockShox RS-1, na jejíž konstrukci se podíleli Paul Turner a Keith Bontrager, který v té době již stavěl vlastní rámy a designoval řadu komponentů. Společnost Kestrel, původně sídlící v kalifornském Watsonvillu, patří k nejprogressivnějším v celé historii. Nejenže v osmaosmdesátém vyrukovala s prvním kompozitovým MTB rámem MX-Z (už předtím nabízel karbonové silničky), ale v témže roce i s prvním fullem. Dnes nabízí špičkové celoodpružené karbonové kreace a je silně etablovaná hlavně v triatlonu. Na začátku 90. let byla značka prodána do Japonska, ale v roce 1994 ji původní majitelé od společnosti Mitsui & Co. odkoupili zpět a přestěhovali do Santa Cruz v Kalifornii. Kolo Kestrel Nitro bylo

v roce 2001 u příležitosti čtvrtstoletí MTB vyhlášeno časopisem Mountain Bike za druhé nejdůležitější kolo v celé historii.

Na scénu vstupuje nový velký hráč, chicagský výrobce SRAM Corporation, který už ve druhém roce své existence debutuje na výstavě v Long Beach se svým pilotním produktem – řazením **Grip Shift** zpočátku určeným pro silniční a triatlonová kola. Už následující rok však otočnou rukojeť montuje na svá MTB Cannondale. Začíná velký souboj o přízeň s japonským gigantem, který má zvláště v zámoří v polovině 90. let nádech tažení pod heslem „No Shimano“, což SRAM posouvá kupředu. Grip Shift brzy získává svoji hlavní marketingovou tvář – Johna Tomaca, který přispívá k rychle rostoucí popularitě nové řadící alternativy.

Ledva se v našich končinách objevují první majitelé vzácných kousků „horáků“, v kolébce MTB se hájení prostoru pro biking stává realitou a hlavním úkolem pro příští léta. Rozvoj horské cyklistiky je spjat s extrémním nárůstem pohybu bikerů v terénu, a to přináší potíže. Dochází ke střetům s ochránci přírody, ale i dalšími uživateli stezek – pěšími a jezdci na koních. Je třeba hledat nové lokality pro jízdu na horském kole a také vytvořit určitá pravidla pro pohyb na těch stávajících. Vznik organizace **IMBA** (International Mountain Bicycling Association) pečující o rozvoj cyklostezek a obecně o nezávodní mountainbiking je logickou odpovědí na nastalou situaci. Asociace byla zformována na jaře roku 1988 z iniciativy pěti kalifornských klubů, které vycitily, že je vůči úřadům třeba vystupovat jednotně. První vítězství pro IMBA na sebe nedává dlouho čekat. Na podzim následujícího roku u příležitosti výstavy Interbike organizuje společnost Specialized ve spolupráci s časopisem Bicycling a na popud IMBA propagační akci s názvem „No trails, No sales“, tedy žádné stezky, žádné prodeje. Největší výrobci si začínají velmi brzy uvědomovat, jak důležité je udržet místo pro provozování jízdy v terénu. IMBA poprvé vystupuje před lidry velobyznysu, aby upozornila, že budoucnost MTB závisí na odpovědné jízdě všech bikerů, dobrovolným podílu na výstavbě a údržbě stezek a účinné politické lobby. Výkonným ředitelem se stává charismatický žurnalista Tim Blumenthal a sídlo se stěhuje z Kalifornie do coloradského Boulderu.

IMBA nejenže pečuje o traily, ale působí také v oblasti osvěty pro ohleduplný přístup bikerů k přírodě a zároveň prezentuje veřejnosti mountainbiking jako k životnímu prostředí šetrný druh sportu. Brzy se působnost IMBA rozšířila do celých

Mountainbiking prožívá na přelomu posledních dvou desetiletí milenia ohromný boom. Je to bez nadsázky zlatý věk horské cyklistiky. Z poněkud výstřední kratochvíle je už nepochybně masová zábava bez hranic. Přestože největší kouzlo horské cyklistiky – dostupnost pro všechny výkonnostní i věkové skupiny obyvatelstva, je nasnadě, éra okouzlení ze závodní podoby MTB nelze zastavit. Rodí se profesionální týmy a dlouhodobé soutěže, stoupá zájem médií. Je to také doba překotných technických vylepšení, razantního nástupu odpružení, nášlapných pedálů, mnoha variant řazení. Za tyto tři roky urazilo MTB větší kus cesty než za tucet let předtím. A už se to také začíná týkat i nás

osobnost

Thomas Frischknecht

Daly by se o něm psát celé traktáty. V šestatřiceti letech je to skutečná žijící legenda MTB, ačkoli si to nechce připustit. Zažil v závodní horské cyklistice vše, co její historie dosud nabídla. Jako dvacetiletý absolvoval první oficiální MS 1990 v Durangu, kde podlehl jen o patnáct let staršímu Nedu Overendovi. Byl u debutu Světového poháru, olympijské premiéry na Hrách v Atlantě 1996 (opět druhý, tentokrát za Brentjensem), stal se před třemi lety prvním oficiálně inaugurovaným mistrem světa v bikemaratonu a loni vytrvalecký titul zopakoval. Se závoděním zdaleka

Opojení zlatého věku

nekončí, v týmu Swisspower se stará o mladé jezdce, loni navíc otevřel ve Svatém Mořici mountainbikovou školu. Frischi je prostě jenom jeden. Poslední Mohykan generace, která byla protagonistou zlaté éry.

Vytrval a přečkal i těžké chvíle těsných porážek. Celkem šestkrát dojel druhý na mistrovství světa či olympiádě. Svůj první titul v cross-country z Cairns 1996 získal až na základě rozhodnutí od zeleného stolu, když na trati nejrychlejší Francouz Jérôme Chiotti se po letech mlčení světil s užíváním zakázaného prostředku EPO.

Frischi aneb mountainbiking včera a dnes: na prvním MS 1990 v Durangu na pevné vidlici a v pedálech s klípsnami, a na celoodpruženém Scott Genius, na němž se stal mistrem světa v bikemaratonu.

Švýcar se stal ikonou týmu Ritchey, zatímco druhou polovinu kariéry spojil se značkou Scott. Dnes žije se svou paní a třemi dětmi na více než tři sta let starém statku ve švýcarském Feldbachu a za svou největší promarněnou šanci považuje vítěz sedmnácti závodů World Cupu (tříkrát triumfoval celkově) banální příhodu s bidonem na olympiádě 2000 v Sydney. Dlouho závodu vedl, měl k dobru již půldruhé minuty, když v technické pasáži vytratil lahev s pitím a než dostal další, nestačil v horkém počasí dostatečně doplnit tekutiny. Důsledkem byly křeče, kvůli nimž v poslední čtvrtině přišel o všechno a skončil šestý. Vždy když se objeví na šampionátu, řadí se automaticky k adeptům na medaili a nastupuje s cílem vyhrát. Již celých šestnáct let.

Spojených států a dnes má pobočky ve třech desítkách zemí (Británie, Německo, Itálie apod.) s celkovou členskou základnou více než třiceti tisíc cyklistů.

Pokračuje závodní okouzlení z nového fenoménu. Neoficiální mistrovství světa se koná také na evropské půdě, konkrétně ve švýcarské Crans Montaně, kde triumfuje v cross-country Američané Mike Kloser a Sara Ballantyneová. V témže roce zároveň na evropské půdě vzniká seriál **Grundig Cup**, zárodek budoucího Světového poháru. Starý kontinent tak významně zasahuje do vývoje závodního MTB. Horská cyklistika už dávno není jen zámožskou výsadou. Angažování elektronického koncernu jako titulárního sponzora soutěže má velký význam. Kromě generace „pure bikerů“, kteří objevili svůj sport, láká finanční saturace MTB závodů také silničáře a cyklokrosaře. Úroveň mountainbikových soutěží raketově stoupá.

Bikeři hledají nové výzvy. Na Aljašce se toho roku koná oficiálně poprvé závod **Iditabike** na horských kolech na 200 mil zasněženou a zamrzlou krajinou. Vítězi se stávají staří známí Mike Kloser a Sara Ballantyneová.

Je na čase si připomínat pionýry a ctít zasloužilé propagátory a inovátory na poli techniky, závodění i šíření MTB jako společenského fenoménu. A protože koncem 80. let se horská cyklistika ze své kolébky v Kalifornii pomalu ale jistě přemísťuje do lokalit s lepšími podmínkami a přívětivějšími úřady, není náhoda, že Mountainbiková síň slávy byla v roce 1988 otevřena v Crested Butte v Coloradu. Dnes do **Mountain Bike Hall of Fame** náleží bezmála stovka významných osobností. Mezi prvními deseti uvedenými v roce 1988 nechyběli Gary Fisher, Charles Kelly, Joe Breeze, Tom Ritchey, Charlie Cunningham (WTB), jeho žena Jacquie Phelanová či zakladatel společnosti Specialized Mike Sinyard. Prvními Evropany mezi vyvolenými se však stávají až v roce 1999 Švýčari Thomas Frischknecht a Hans Rey, trialový to mág, Brit Tim Gould, Italka Paola Pezzová a Němka Regina Stieflová, někdejší biková obojživelnice a vítězka SP ve sjezdu. Slavnostní uvedení do Síň slávy probíhá každoročně u příležitosti veletrhu Interbike v Las Vegas. Hall of Fame je součástí muzea MTB a každoročně pořádá na podzim přejezd průsmyku Pearl Pass, který se poprvé konal už před třiceti lety.

1989

Bikeři to skutečně nebudou mít jednoduché. Na hoře Mt. Tamalpais, posvátném to místě světového mountainbikingu, nasazuje místní policie radary pro měření rychlosti jezdců na horských kolech. Represe propuká naplno a brzy se tato lokalita změní prakticky v zakázanou zónu.

David „Tinker“ Juarez, tehdy 28letý, získává svůj první titul mistra USA v Norba Championships. Letos v březnu oslavil populární „dráteník“ pětačtyřicátiny a stále závodí na dlouhých tratích.

Italové mají pocit, že neotřesitelnou pozici Shimana na poli bikových komponentů je třeba ztížit. **Campagnolo** přichází v tomto roce se svou první MTB sadou, ale tak trochu s křížkem po funuse. Přesto se jeho první počín na poli off-

road cyklistiky se zdá být vyzrálý a originální. Campagnolo uvedlo v letech 1989 – 1995 celkem čtyři modelové řady – Euclid, Olympus, Centaur a Record Or. V nabídce byla řadicí páčka v kompletu s brzdovou pákou (s nastavitelnou vzdáleností i sklonem od řídítek i brzdové páky), zajímavostí je jedno z v propadlišti dějin končících technických řešení – rychloupínák sedlového zámku. Krátce na to se objevuje i otočná rukojeť Bullet, prakticky současně se systémem Grip Shift. Nenašlo se však mnoho výrobců kol, kteří sady Campagnolo na své modely montovali, převážně to byly

domácí značky, jež se svou produkcí většinou nepřekročily hranice Apeninského poloostrova, jako například Pinarello, Cinelli nebo Scapin, ale přesto dali „campě“ prostor i renomovaní zámožní dodavatelé Ibis, Serotta či Gary Fisher. Problémy však byly zvláště s chodem řazení. V polovině 90. let se Campagnolo z prostředí horských kol stahuje a ukončuje také výrobu MTB ráfků.

Je otázka, zda Italové pouze nezachytili nástup Shimana a pohlíželi s despektem na nové odvětví, nebo jednoduše nestačili technologicky. V každém případě svůj souboj s Japonci vzdali, možná předčasně. Jedná se však o definitivní vyklizení pozic? Kdo by si byl třeba ještě předloni pomyslel, že Sram bude na příští rok nabízet kompletní silniční sadu? Proč by se tedy italský silniční panteon nemohl vrátit do terénu? Zázraky se ale nedějí...

Shimano dál nerušeně a cílevědomě pokračuje ve svém nástupu a zahrnuje bikery další porcí novinek. V rámci inovované sady Deore XT představuje v roce 1989 řadu originálních technických řešení: dnes již legendární řadicí páčky Rapid Fire (na snímku), náběhy zubů na převodnicích s názvem SuperGlide, sedmirychnostní kazetu a především historicky první nášlapné pedály SPD (Shimano Pedaling Dynamics) se zářkami zapuštěnými v podrážce,

událost

Grundig Cup

Tohle spojení, to byl svého času nějaký pojem, v závodním světě tlustých pneumatik naprostý vrchol, byť ne zakladadlo. Setkání těch skutečně nejlepších, s nimiž se však mohli postavit na start stovky dalších vyznavačů jízdy v terénu, pokud prošli náročným sítím kvalifikací. Byly to úžasné festivaly lidí stejného vyznání s nepakovatelnou atmosférou, která se, bez nostalgické, už asi nikdy nevrátí.

Prvním vítězem Grundig Cupu se stal v roce 1988 pro historii zcela neznámý a zapomenutý Belgičan Raymond Desonay, mezi ženami populární Susi Buchwieserová z Německa. Rok na to už vstupuje na scénu Mike Kloser, který se

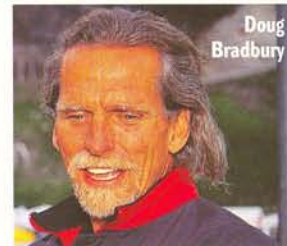
osobnost

Paul Turner & Douglas Bradbury

Oba guru bikového odpružení spojuje zázemí v motokrosu a podobná cesta světem horských kol od vlastního vývoje, prodeje nápadů i svých značek a poté příchod s novými projekty kompletních biků, s nimiž se se střídavými úspěchy snažili znovu prosadit.

Paul Turner (46) býval mechanikem továrního týmu Hondy v USA, Doug Bradbury (55) aktivně závodil v motokrosu a v enduro soutěžích, ale v roce 1984 poprvé vyzkoušel horské kolo a poté, co zjistil, že na něm padá víc než na motorce, rozhodl se postavit bike, který funguje. Tak se zrodila společnost Manitou Mountain Bikes (1985) a o pět let později postavil nejen první rám z hliníkové slitiny Easton, ale přišel zároveň se svým první modelem odpružené vidlice Manitou. Hned si ji od něj vyžádal slavný John Tomac a rok poté na výstavě Interbike v Anaheimu vyprodal Bradbury celou svou produkci během jediného dne. V roce 1992 od něj odkoupila licenci na odpružené vidlice Manitou společnost Answer Products, pro níž dál pracoval, a na přelomu tisíciletí se svým osudovým partnerem Johnnym T. začal konstruovat kola značky Tomac. Byla velmi úspěšná, zvláště celoodpružený all-mountain model Eli, ale vstup pod křídla koncernu American Bicycle Group Bradburymu s Tomacem příliš neprospěl. Momentálně hledají cestu, jak se osamostatnit nebo nalézt nového výrobce.

Když začínali a poprvé představili své koncepty odpružení, bojovali Paul i Doug se zpátečnickými názory typu – „je to příliš těžké“ nebo „moje ruce a nohy jsou jediné odpružení, které na kole potřebuji“ apod. Svým způsobem to byli vizionáři. Vždyť Paul Turner představil svůj prototyp vidlice RS-1 už na Kestrelu Nitro na veletrhu v Long Beach v roce 1988 a byl první, kdo dokázal přesvědčit přední výrobce montovat jeho výrobky sériově na svá kola. Turner později svoji značku prodal a v roce 2002 ji získal Sram, Paul si ale našel jinou zálibu – před sedmi lety založil značku Maverick s originálním řešením zadního odpružení MonoLink. Opět svou myšlenku dokázal dobře zpeněžit, jeho licenci používá například Seven Cycles nebo Klein.

jako první ze zámořských hvězd vydal do Evropy a v konečném pořadí nestačí jen na Němce Volkera Krukenbauma. Kloser pak svou průkopnickou roli rozvíjel dál a stal se významným zástupcem jezdců v mezinárodní unii.

První tři ročníky Grundig Cupu jsou však čistě evropská záležitost. První závod série na americkém kontinentu je na pořadu až v roce 1991, kdy také získává statut oficiálního Světového poháru. Tři podniky se konají v USA, jeden

v Kanadě a zámořští zástupci soutěží zcela ovládají, jmenovitě Tomac, Wiens, Grewal, Overend, Ballantyneová, Furtadová, Matthesová a De Matteiová. Československá stopa v Grundig Cupu začíná už roku 1990, kdy cyklokrosový mistr světa Ondřej Glajza vítězí v Houffalize a ve Viborgu a v konečném pořadí mu patří pátá příčka, a další z významných zimního terénu Miloslav Kvasnička dojíždí čtvrtý v Hamburku a Lenzerheide. Rok poté dokonce Slovák Glajza nakrátko obléká trikot lídra Světového poháru, když ho poté nadobro zastaví chronické zranění zad, jeho krajan a další z cyklokrosařů Peter Hric vítězí v nizozemském Groesbeeku a triumfuje v Grundig Challenge Cupu (hodnocení evropské části SP, celkově 9., v roce 1993 dokonce v konečném pořadí bronzový) jsou to z dnešního pohledu nedostižné výsledky pro závodníky, kteří se narodili v bývalé federaci.

Postupně v programu SP přibývá sjezd (1992 jako přidružený Super Downhill Cup a o rok později již jako plnohodnotný Světový pohár) a dual (1998), předchůdce fourcrossu (2002).

Grundig zůstal synonymem Světového poháru až do roku 1998, kdy se vytrácí a firma končí finančním krachem. Je to také konec zlaté éry závodního MTB. Světový pohár, který nakonec zavítal na všech pět kontinentů (postupně Evropa, Amerika, Austrálie, Afrika a Asie), od té doby marně hledá tak silného partnera a z obchodního hlediska dnes spíše živoří. Megastáje s mnohamilionovými rozpočty a doba, kdy se dalo závoděním na horském kole zajistit prakticky na celý život, jsou dávno ty tam. Podlehnout pocitu, že je možné vytvořit jakousi formuli jedna na horských kolech, bylo tak snadné, o to tvrdší dopad na zem následoval. Bylo to pomíjivé, ale krásné období.

což umožnilo volnou chůzi terémem při zachování všech výhod pevného spojení tretry s pedálem. Geniální řešení posouvající jízdu na horském kole o hodný kus dopředu.

Ještě o řád dál jej vrhá přední odpružení a jeho překotný vývoj. Na základě návrhu Paula Turnera vyrábí jeho společnost **RockShox** a firma Dia Compe první model odpružené vidlice RockShox RS-1, která se prodává za 350 dolarů. Jednalo se o jednopalcové Cr-Mo vnitřní nohy a dvoudílné hliníkové kluzáky s dutým můstkem, jako pružící médium sloužil olej, o tlumení se postaral vzduch.

Nesmělé počátky domácího mountainbikingu se rodí na pokračí zhroutení totalitní režimu. Na podzimní výzvu jednoho z nadšenců ve sportovním tisku však reagují pouze dva zájemci. Tohle že má být ten očekávaný boom?

První české horské kolo, tedy jestli se tomu tak dalo říkat, je na světě. Model Terry ze sobotínského **Velamosu** byl označen jako ATB (All Terrain

Bike), vyhlížel spíše jako trekking na 26" palcových kolech, jeho jízdní vlastnosti a zpracování odpovídaly době zrodu. Horské kolo vyvíjeli na přelomu 80. a 90. let také v roky-canském Favoritu, ale do výroby se nikdy nedo-

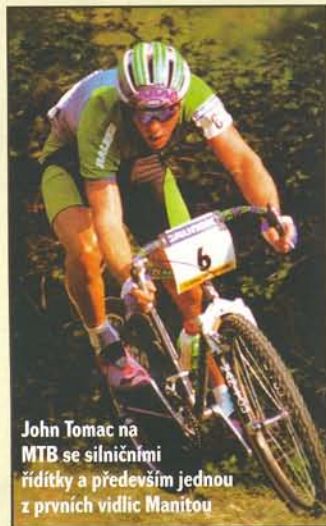
stalo. V domácích prodejnách, rodících se v podmínkách tržní ekonomiky po listopadu 89 jako houby po dešti, se objevují první dovezené kousky, mnohdy bezejmenné. Legendární je označení na spodní rámové trubce Shimano 18 speed. „Už jste viděli to kolo Shimano?“ ozývaly se tamtamy mezi terénu-
chtivými cyklisty.

1990

Jako první ze sériových výrobců montují na svá kola vidlice RockShox Schwinn, Specialized a Gary Fisher, ten také ve spolupráci s bývalým motorkářem a mountainbikovým „veteránem“ Mertem Lawillem (první speciální cruiser postavil už v roce

John Tomac na MTB se silničními řídítky a především jednou z prvních vidlic Manitou

1976) uvádí jedno z prvních běžně nabízených celoodpružených kol.

Se svým příspěvkem na poli odpružení přichází Doug Bradbury, zakladatel značky **Manitou**. Co se pružícího segmentu týče, vsadil na elastomery. Zdvih dosahoval pouhého půldruhého palce (38 mm), ale hmotnost vidlice byla více než slušná – pod 1,5 kg. Prodávala se za 400 dolarů, dost vysoká suma na tehdejší dobu, vždýt v mnoha případech téměř zdvojnásobovala hodnotu celého biku.

Objevuje se další významné konstruktérské jméno – Horst Leitner a jeho **AMP** Research soustředící se na kon-

ceptci lehkých celoodpružených kol. Původem Rakušan odešel s rodinou v roce 1980 do Kalifornie, kde coby bývalý úspěšný motokrosový závodník založil značku motocyklů ATK. Významně ovlivnil vývoj odpružení v branži a už v roce 1985 vytvořil koncept zadního odpružení pod hlavičkou vlastní firmy AMP Research vyznačující se minimálním vlivem na průběh šlapání. Pět let ho však nechal v šuplíku a teprve v roce 1990 představil spolu s neotřelou koncepcí paralelogramové vidlice. Systém zadního odpružení překřtili novináři na Horst Link, což je pojem, který vstoupil do dějin MTB. AMP Research sice už neprodukuje vlastní biky, pouze díly (například jedny z prvních hydraulických kotoučovek) a staví kola pro Mercedes Benz, ale Leitnerův patent žije dál. Licenci Horst Linku odkoupila řada výrobců, především Specialized na svém modelu FSR.

V tomto seriálu již dříve uvedená značka kol **Mantis** (1981) jejího zakladatele Richarda Cunninghama, současného šéfredaktora časopisu Mountain Bike Action, debutuje v roce 1990 Richardem navrženou konstrukcí jakéhosi softailového rámu Flying V bez tlumiče s hliníkovým hlavním rámovým trojúhelníkem (první alu monocoque na světě vůbec) a přišroubovanou chrommolybdenovou zadní stavbou, která účinně pohlcovala rázy i při absen-

událost

Zrod domácího závodního MTB

„Zájemci o členství v Klubu horských kol (MTB a ATB) se mohou přihlásit na adrese...“

Tato výzva vyšla na podzim roku 1989 v časopise Cyklistika, Mladém světě a deníku Čs. sport. K osudovému setkání Petra Marka a Víta Kepky, jednoho z dvou (!) lidí, kteří na tuto výzvu

zareagovali, došlo 5. listopadu v pražské Višňovce při cyklokrosových závodech. Marek se svými spolupracovníky našel odpovídající zázemí pro rodící se sportovní odvětví v Krkonoších. Špindlerův Mlýn se stal mekkou horské cyklistiky u nás, hlavně přičiněním Jaroslava Šípka a jeho pořadatelského týmu. V sobotu 16. června se ve špindlerovském areálu Svatý Petr konal první závod MTB na našem území. Posloužila k tomu jen 600 metrů dlouhá

Z DOMOVA I CIZINY

★ Zájemci o členství v Klubu horských kol (MTB a ATB) se mohou přihlásit na adrese: Ing. Petr Marek, Táboritřská 238, 280 00 Kolín.
★ Dobrá zpráva přišla z Kanady o VI. Růžičkoví. Edmonton, lehel

Autentická výzva z deníku Čs. sport v roce 1989

osobnost

Petr Marek

Směle ho lze označit za otce českého, potažmo československého mountainbikingu. Byl to on, kdo na podzim roku 1989 zadal výzvy do tisku pro zájemce o horské kolo a odstartoval organizované směřování celého odvětví. V první linii zůstal dodnes, již 16 let je nepřetržitě předsedou Komise MTB Českého svazu cyklistiky. Zvláště díky němu se podařilo domácí MTB poměrně rychle institucionalizovat a vstoupit s ním na mezinárodní scénu. Ba co víc, v roce 1995 přivedl do Špindlerova Mlýna nebyvale mediálně pokryté mistrovství Evropy, které je dosud považováno za pořadatelský a díky své atmosféře absolutní vrchol dosavadní historie českého závodního bikingu.

Markův příběh začíná v polovině 80. let, kdy v německém časopise Tour u svého strýce poprvé zahlédl horské kolo. „Do té doby jsem cyklistice vůbec neholdoval,“ vzpomíná Petr. „Silnice mě nelákala, cyklokrosové kolo sice zaujalo, ale mělo přece jen berany a úzké pláště, a to mě odpuzovalo. Když jsem viděl mountain bike, hned mi bylo jasné, že je to kolo přesně pro mě a vůbec bližší potřebám lidí.“ Sledoval testy kol a vybavení v zahraničních magazínech a v osmaosmdesátém vyrazil za železnou oponu do Paříže pro skutečný bike, zřejmě jeden z prvních v republice – MBK s vybavením Shimano Deore v přepočtu za 18 000 korun, což byla na tehdejší poměry neuvěřitelně vysoká suma.

Celkem logicky pak hledal spřízněné duše a možnost zazávodit si v terénu. Brzy však pochopil, že si bude muset poradit sám. První krůčky byly spíše komické. „Krátko po listopadu 89 jsem přišel na svaz cyklistiky za tehdejším generálním sekretářem ing. Houbou s dotazem, kdy budou u nás závody MTB. Místo odpovědi se mi dostalo jen velkého údivu. Co to jako ta horská kola jsou? Tehdy mi řekl: 'Tak si ty závody MTB tady klidně dělejte.' A tak jsem je začal dělat. V září následujícího roku se už konalo neoficiální, nulté mistrovství Československa. Provázela nás ohromná euforie a chuť do práce i přes zcela amatérské podmínky. Treba výsledky jsme psali na psacím stroji přes kopírák. Byla to úžasná doba.“

VELO KLUB ŠPINDLERŮV MLÝN
A
OBLASTNÍ SPRÁVA TĚLOVÝCHOVNÝCH ZAŘÍZENÍ JILEMNICE
ZÁVOD DZ ŠPINDLERŮV MLÝN
A
MĚSTSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR ŠPINDLERŮV MLÝN

MOUNTAIN BIKE

PRVNÍ ZÁVOD HORSKÝCH KOL V ČSFR

ŠPINDLERŮV MLÝN - STADION SVATÝ PETR
16. ČERVNA 1990

Propozice prvního závodu MTB na našem území.

ně Horal... V září téhož roku se na stejném místě, ale už na standardní náročné XC trati, která prakticky zůstala nedotčena i pro evropský šampionát o pět let později, konalo neoficiální mistrovství ČSFR, jehož vítězem se stal Miloslav Kvasnička.

Miloslav Kvasnička na titulní straně časopisu Cyklistika při vítězném nultém ročníku mistrovství Československa.

trať s několika zatáčkami na malém prostoru. Z dobových propozic nazvaných „program dne prvního závodu horských kol v Československu a setkání přátel tohoto sportu“ číší nadšení organizátorů. Součástí doprovodného programu byly paraglidové seskoky, prezentace horských kol Velamos, vystoupení kulturistů, módní předhlídka, ukázky bikrosových soutěží, jízda do vrchu ve stylu „kdo výš“ pro všechny zájemce z řad diváků a společenský večer v zotavova-

ci tlumiče díky absorbním vlastnostem oceli. Cunningham prodal svoje řešení kříženého rámu použité na modelu XCR (na snímku, ve své době se prodával za bezmála 2000 dolarů!) i značkám Nishiki a Iron Horse. Model Nishiki Alien ACX byl v zámoří velmi oblíbený, řadil se ve své době k bestsellerům. Speciální zadní rámový trojúhelník byl předchůdcem skutečného odpružení i softailového řešení. V roce 1994 Richard prodal značku Mantis dvěma bývalým zaměstnancům společnosti Bell Sports, aby se mohl naplno věnovat novinářské profesi.

Další příspěvek do embryonální fáze bikového odpružení. Společnost KG Engineering zakladatele Boba Girvina představuje odpružený rám **Pro-Flex**

Offroad se zadní kyvkou pružící na elastomerovém tlumiči a také se zcela jedinečným rovněž elastomerem odpruženým představcem Flexstem. Girvin svou koncepci dál rozvíjel, včetně stejnojmenné paralelogramové vidlice, na závodních tratích Pro-Flex propagoval i trojnásobný mistr světa Henrik Djernis.

1990

V roce 1997 byla značka odkoupena multisportovním koncernem K2 a dnes stejně jako Girvin prakticky vymizela.

V tomto přelomovém roce se rodí i další významný znak bikových kreací – **Ahead** hlavové složení. Jeho tvůrce John Rader se při příležitosti světového šampionátu v Durangu setkává se zástupci společnosti Dia Compe, která se stává exkluzivním licencovaným výrobcem a poskytovatelem nového technického řešení pro další značky.

Zajímavost: **Cannondale** nejdříve v tomto roce představil odpružený rám s pevnou vidlicí pod názvem ES 2000 (na snímku), aby rok poté přišel se

zadním odpružením stejné konstrukce na modelu Delta V 1000 již s vlastní koncepcí přední vidlice Headshok, která se zároveň nabízela i na pevném rámu Delta V 900.

Všechno tu již jednou bylo. **Suntour** nabízí elektronicky ovládané řízení systému BEAST (Browning Electronic Accu-Shift Transmission), napájené baterií a vyrobené v licenci firmy Browning jako varianta MTB sady XC Pro. Řazení ovládaly jednoduše dvě tlačítka – H-higher (nahoru) a L-lower (dolů). Systém se objevil jen na několika málo kolech. Mimochodem, bike vybavený automatickým řízením Browning nabízel na přání již v roce 1987 Joe Breeze na svých modelech American Breezer (název jeho vlastní značky v letech 1986-1990).

O ohromném rozmachu horské cyklistiky svědčí i jeden ekonomický údaj ze statistik prodeje Shimana – v roce 1990 došlo k 77% nárůstu prodeje cyklistických komponentů oproti předchozí sezoně!

Bikeři se dočkali zrovnoprávnění svých závodních ambicí. UCI, přesně její tehdejší amatérská sekce FIAC, přiznala **oficiální statut mistrovství světa** šampionátu v coloradském Durangu. Prvními, všemi poctami včetně duhových dresů ověčenými světovými šampiony se stali v cross-country Juliana Furtadová (Yeti) a Ned Overend (Specialized), ve sjezdu pak legendární Greg Herbold a Cindy Devínová, všichni tři posledně jmenovaní na kolech vybavených odpruženou vidlicí RockShox. Všechny zlaté medaile zůstaly doma, ale evropské cyklokrosaři již vystrčili růžky (2. Frischknecht, 3. Gould v mužském XC).

Závodní horečka zasahuje i tehdejší Československo. V hlavní roli je Špindlerův Mlýn a nejdříve první červnový závod na krátkém okruhu a poté regulérní zářijové cross-country coby nultý ročník domácího šampionátu, který vyhrává již zkušený biker Miloslav Kvasnička. Ten se také spolu se Slovákem Ondřejem Glajzou jako první z našich prosazuje významně v mezinárodní měřítku (viz. samostatná stať o Grundig Cupu).

osobnost

Keith Bontrager

Vůni benzínu a dvěma kolům propadl rodák ze severní Kalifornie (nar. 1954) už ve čtrnácti letech. Na motorce závodil, ale hlavně se v ní rád neustále hrabal a brzy začal vylepšovat motor i motokrosové odpružení, což se mu stalo zápravou v příštích deseti letech. Ve čtyřiašedesáti po mnoha zraněních z motokrosu přesedlal na jednopodé vozidlo poháněné lidskou silou a postavil také svůj první silniční rám. Od motokrosu k MTB však bylo velmi blízko a v roce 1980 zakládá v kalifornském Sunnyvale firmu Bontrager Cycles. Najde se opravdu mnoho zásadních technických řešení s významnou stopou v dějinách vývoje horského kola, pod nimiž je Keith podepsán. Světu tlustých pláště naservíroval lehké ráfky, když v roce 1985 vzal silniční ráfek se 40 děrami, uřízl jej, snížil počet děr na 36 a znovu stoučil na šestadvacetipalcový průměr. Podílel se na vývoji první hydraulické vidlice RockShox, navrhl geometrii prvního kompozitového rámu Kestrel, na němž se rovněž objevily jím sestavené vůbec první brzdy s lineárním tahem, předchůdci V-brakes. Konstruoval silniční vidlici Tange Switchblades s hliníkovou korunkou a Cr-Mo nohami a rovněž první kompozitovou vidlici. Jeho testovací metody únavové pevnosti řídítek a představců se staly standardem v branži. A tak bychom mohli pokračovat.

Keith byl vždy nejráději sám ve své dílně nebo v sedle biku, nemiloval obchod a jeho tvrdá pravidla. Nikdy například neinzeroval produkty vlast-

Keith v 80. letech a v současnosti jako aktivní biker na vytrvaleckých tratích.

ní firmy a nikdy se do odborných magazínů netlačil s prezentací svých revolučních řešení. Nehodlal se zabývat byznysem, chtěl jen dál vymýšlet a realizovat své nápady. Vstup pod vlastnická křídla koncernu Trek Bicycle Corporation (1995) v pozici direktora byl logickým krokem. Keith má teď spoustu klidu uplatnit svou neutuchající invenci, v posledních sezonách konkretizovanou špičkovými silničními produkty, zvláště zapletenými sety. A také si našel čas na závodění v extrémních závodech typu TransAlp Challenge, Trans Rockies nebo 24hodinovkách. Bontragerovi, jedné z nejinvencnějších postav dějin horské cyklistiky, se v bikovém mikrosvětě povedlo něco podobného jako Tomu Ritcheymu nebo Gary Fisherovi – jeho příjmení znají všichni.

Připravuje: Kamil Hofman

Foto: archiv, Velo a M. Navrátilová (Cor Vos)

příště: léta 1991-1993

události – cross-country přijato mezi olympijské disciplíny, první oficiální mistrovství MTB Československa a vznik Čs. poháru
technika – představení zcela nové závodní top sady Shimano XTR, zrod domácích bikových značek
osobnosti – Juli Furtadová, John Tomac, Henrik Djernis, Miloslav Kvasnička

Ani **Shimano** nezapomíná na špičkové závodníky a výsledkem je zrod zcela nové a v tomto roce představené top sady XTR, kde R v názvu jednoznačně napovídá o určení – racing. Ano, tohle je čistě závodní náčiní, jenomže vlastnit „ikstéerko“ se od té chvíle stává snem všech sportovčivých bikerů, nejenom několika málo vyvolených profesionálů, a to Japonci dobře vědí. XTR si připisuje primát – je první komponentovou MTB sadou nabízející osm pastorků, tedy dohromady 24 převodů. Novinkou jsou i páčky Rapid Fire Plus, převodníky s 28/38/48 nebo 26/36/46 zuby opatřeny náběhy HyperDrive, řetěz si sada vypůjčila ze silniční Dura-Ace.

Z přehršle nových kreací vybíráme dvě z nejdůležitějších jako připomenutí doby, kdy práce s odpružením celého kola představovala začátek nové cesty. Gary Fisher uvedl svůj model **RS-1** vybavený

přední odpruženou paralelogramovou vidlicí Merta Lawwila, elastomerovým tlumičem stejného konstruktéra a především na tu dobu ještě zcela neobvyklými kotoučovými, mechanicky ovládanými brzdami. Těchto modelů se objevilo v prodeji jen pár s několika verzemi vybavení, kolo na obrázku je osazeno přední kotoučkovou Shimano a zadní Hope!

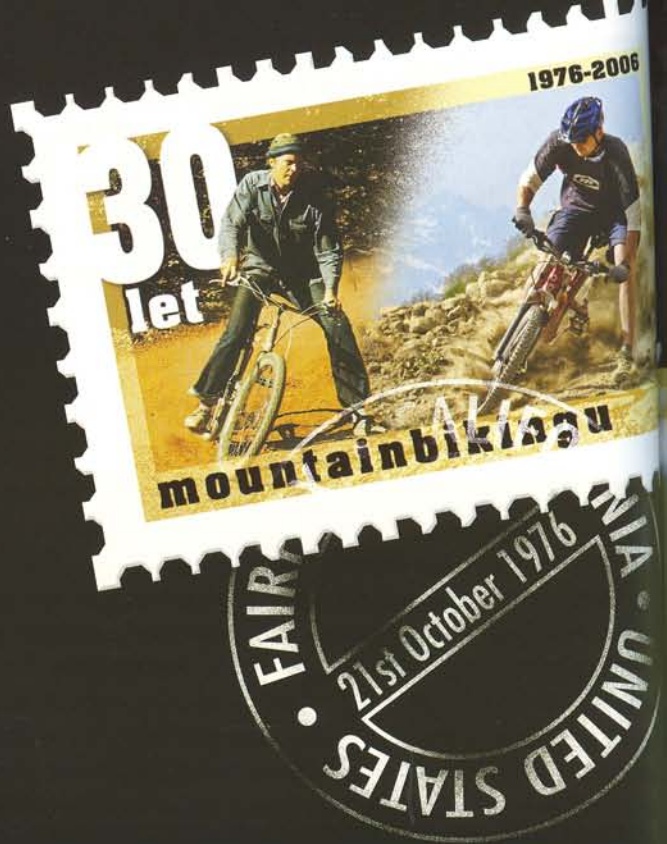
Svoji stopu v historii bikové techniky zanechala dnes už poněkud zapomenutá, ačkoli stále existující značka **Mountain Cycle**. Jejím zakladatelem byl někdejší motokrosový jezdec a pracovník vývoje Kawasaki Robert Reisinger, který rovněž přivedl na svět značku kotoučových brzd Pro Stop, jedněch z prvních na MTB trhu vůbec. V roce 1991 představuje Reisinger legendární model San Andreas, který v mnohém ovlivnil další vývoj celoodpružených biků. Zdvih kolem osmi centimetrů zadního tlumiče složeného ze tří elastomerů různé tvrdosti byl na tehdejší dobu majestátný stejně jako další revoluční prvky – rámový monocoque, nosník sedlovky, čep umístěný vysoko vpředu či upside-down vidlice a kotoučové brzdy, obojí vlastní produkce.

Alternativní řešení komfortu nabízí společnost Allsop Mika a Jima Allsopových ze státu Washington, založená v roce 1989. O dva roky později představila svůj první mountain bike vybavený systémem **Softride**, kompozitovým paprskem připevněným k horní rámové trubce, který sloužil jako nosník sedla nahrazující klasickou sedlovou

trubce, který sloužil jako nosník sedla nahrazující klasickou sedlovou

trubce, který sloužil jako nosník sedla nahrazující klasickou sedlovou

Okouzlení z rostoucího významu závodů na horských kolech pokračuje i na začátku 90. let a není divu. Mountainbiking, který teprve před nedávnem vzala Mezinárodní cyklistická unie oficiálně na vědomí, směřuje do olympijské rodiny, a to už je nějaká pocta. Nebo snad předznamenání ztráty identity?

událost

Přijetí MTB mezi olympijské sporty

Záříjové zasedání MOV v triadevadesátém v Monte Carlu přináší šok – horská kola, konkrétně cross-country, jsou přijata za olympijský sport již pro Hry 1996 v Atlantě. Takováto rozhodnutí se dějí většinou s velkým časovým předstihem minimálně pěti let, ale boom bikingu, síla amerického trhu a také vliv tehdejšího prezidenta mezinárodní cyklistické federace Verbruggena jindy váhavé kmety z MOV přesvědčily, aby zareagovali okamžitě. Mnozí však záhy vysílají první varovné hlasy upozorňující, že tato sportovní institucionalizace je začátkem konce horské cyklistiky jako fenoménu se svým svobodomyšlným a nevázaným duchem. Dnes už lze s odstupem času dodat, že to byly zčásti obavy opodstatněné, které se brzy projeví velkou finanční krizí sponzoringu, a zčásti projev naivity. Původní duch nadšenců z Mt. Tam odvětví ve své vrcholné závodní podobě už dávno ztratilo. Kromě obav doprovázejí tuto zvěst i velká očekávání, zřejmě ne zcela splnitelná. Tehdejší i nynější předseda komise MTB při Českém svazu cyklistiky Petr Marek v první reakci poznamenává: „Už bychom neměli být pouze trpěnliví, ale také respektovaní...“

Emancipace dokonána

osobnost

John Tomac

Zcela ojedinělý zjev cyklistického sportu. Borec, který po úspěších v bikrosu, motokrosu a MTB vyzkoušel profesionální chlebiček na silnici v legendárním americkém týmu Motorola v závodech, jako je Paříž-Roubaix nebo Kolem Flander, aby se opět do terénu vrátil a získal vavříny v cross-country, sjezdu i dualu, prostě musí být uctíván. Johnny T., s jehož jménem spojily svoji image značky jako Raleigh, Giant, Manitou, Tioga či Sram, ukázal sílu na MS 1991 v Il Cioccu, kdy mu jen krůček chyběl k zisku ojedinělého double – k titulu mistra světa v XC přidal stříbro z DH, když ho porazil jen překvapivý vítěz, Švýcar Iten. V témže roce vyhrál Tomac i Světový pohár XC, s rostoucím nástupem evropských cyklokrosařů se však stále více klonil ke sjezdu, v němž dosáhl také významných úspěchů, kromě vítězství v závodech SP i několika titulů mistra USA. Když už byl prakticky odepsán, v roce 1997 na MS ve Švýcarsku zůstal opět jen zlomek vteřiny od titulu ve sjezdu za fenomenálním Vouillozem. Vstup dualu na závodní scénu ho ještě přiměl oddálit konec kariéry. V jejím závěru už závodil na kolech vlastní značky, kterou založil se svým dlouholetým dodavatelem Dougem Bradburym, zakladatelem Manitou.

trubku. Toto řešení se však na horských kolech příliš neuchytilo, zatímco se výrazně prosadilo v triatlonu. Významné místo v MTB si však Softride vysloužil svými odpruženými představi, které v kombinaci s pevnou přední vidlicí dovezly duo týmu Ritchey, Frischknechta a Djernise, k vítězstvím ve Světovém poháru a titulům mistra světa.

Do ostrého souboje výrobců odpružených vidlic se zapojují další významní hráči.

Marzocchi, italská značka s historií sahající do roku 1949, síce začala s vývojem prototypů vidlic pro horská kola už v roce 1989, ale teprve v této sezoně přichází se sériovým modelem Star fork, Pace se zase hlásí o zájem kompozitovými nohami a obloukem můstku namontovaným zezadu.

Alain Daniel vítězí v prvním ročníku **Tour VTT**, tedy bikové verze slavné Tour de France. Ovšem oficiálně pod hlavičkou společnosti A.S.O., vlastníka TdF, a po vzoru rallye Paříž-Dakar, tedy s přespáváním v obřích stanových měs-

tečcích, polní kuchyní a poetapovými přesuny na kole, se závod konal až

od roku 1995 (1. Brentjens). Historie tohoto etapového podniku končí v sezoně 1998 (1. Martinez) rovněž za účasti české výpravy. Ta se na neoficiální Tour VTT vydala už v roce 1993 a výbornou druhou příčku si odvezl Pavel Štícha.

První regulérní mistrovství Československa, kde jinde než ve Špindlerově Mlýně, ovládl v XC Peter Hric, čerstvý vítěz Grundig Challenge Cupu, a ve sjezdu Jiří Sekera. Uzavřel se také premiérový ročník Čs. poháru, hodnoceného společně pro XC i DH, trofej v dlouhodobé soutěži patří Janu Slavíčkovi, členovi první domácí profesionální MTB formace Cyklocentrum Scott Team.

Historicky premiérová čs. účast na mistrovství světa MTB byla přichystána na říjen do italského Il Cioca a přinesla hned několik rovněž historických úspěchů. Do té doby silničářka Eva Orvošová, rodačka z Liptovského Mikuláše, která se později provdala do USA, ve svém úplně prvním závodě MTB a na kole Marin z francouzské půjčovny získala stříbro. Miloslav Kvasnička dojel v cross-country čtrnáctý a jako jediný z našich dokončil i sjezd na 90. místě! Kdo mohl tehdy tušit, že jeho výkon v XC bude dodnes nejlepším umístěním českého elitního závodníka na MS...

1992

V život je uveden projekt Shimano Ride Light, pro rozvoj horské cyklistiky jako celku jistě důležitější krok než předchozí uvedení sady XTR. Motto nabídnout komfort jízdy co nejšířím masám dokumentují v tomto roce prezentované sady Deore LX a STX. Posledně jmenovaná, byť už není nabízena, vešla do historie jako funkčně vynikající náčiní za velmi přijatelnou cenu a ovládla segment biků střední třídy.

Suntour představuje v rámci dvou top sad XC Pro a XC Comp svůj významný příspěvek do vývoje MTB techniky – systém Micro Drive -, tedy zmenšení počtu zubů na převodnicích i pastorkách, zkrácení raménka přehazovačky i řetězu. Velikost převodů zůstala prakticky stejná, ovšem za ne nepodstatné hmotnostní úspory a při dosažení vyšší světlosti (výšky převodníků nad zemí). Zatímco dosud se běžně používaly kombinace převodníků 46/36/26 (24), Micro Drive přišel s počtem zubů 42/32/20. O dva roky později tuto koncepci převzalo i Shimano.

RockShox představuje modely Mag 20 s nastavitelnou kompresí a Mag 30 s magneziovými nohami. Neuvěřitelné – Manitou se dostává se svým odpružením už na 2", tedy celých 50 milimetrů! Cannondale zařazuje do nabídky vidlici **Headshok**, unikátní řešení předního odpružení, které jde jinou cestou než klasické teleskopy, ačkoli už o rok dříve přišel Scott s podobnou koncepcí Unishock a Dan Hanebrink staví vidlici s pevnými nohami a vzduchovým tlumičem uloženým v hlavové trubce. Bankrot oznamuje Schwinn, který svými cruisery celou bikovou evoluci odstartoval. Americkou legendu získává spojení firem Scott USA a Zell/Chilmark Fund a po několika dalších vlastnických změnách končí spolu s Mongoose a GT pod křídly koncernu Pacific Cycles.

V Mammoth Mountain se poprvé koná downhill **Reebok Eliminator**, bláznivý vyřazovací závod dvojic, zařazený do severoamerického seriálu Norba. Začíná období zrodu domácích sériových bikových značek, které si zadávají výrobu v Asii. V tomto roce vniká Olpran, Reta, Partner, o rok později Author, Amulet, Fort, kromě nich je tu řada domácích stavitelů rámu jako Štěrbá, Šírer, RB, Duratec, Schmier, Bareš a další. V obchodech už jednoznačně převažuje nabídka MTB.

osobnost

Robert Reisinger

Američanovy první designy horských kol coby studenta se datují již do roku 1987, o dva roky později založil svou společnost, ale za pravý počátek Mountain Cycle lze považovat představení pilotního modelu San Andreas o čtyři roky později. Ovlivnění světem motocyklů Robert nikdy neskrýval, byl však jeden z prvních, kdo dokázal výhody odpružení přenést na horské kolo. Patří mu v MTB branži primát první odpružené vidlice systému upside-down, nazvané Suspenders (původně měla pouhé 2" zdvihů), a také prvních kotoučových brzd Pro Stop. Mountain Cycle rovněž jako první uvedl do sériové výroby rámový monocoque. San Andreas bylo tím kolem, které se snaží všichni napodobit. „Zcela jsme změnil orientaci kolařského průmyslu.“ tvrdí Robert a rozhodně to není projev sebezpečeňování.

Svému konceptu zůstal věrný i pod křídly Kinesis USA, v nabídce značky je tento model dodnes a doznal jen drobných změn, pochopitelně v duchu trendu vyšších zdvihů. Mountain Cycle je dodnes jedinou firmou v mountainbikovém byznysu, která nabízí ucelenou řadu monocoque rámu. Reisingerovi se dostalo ocenění za jeho práci nejen mezi bikery, jeho výtvořiny lze svým způsobem považovat za umění. Dokládá to fakt, že jako jediný z cyklistických designerů vystavuje svoje kolo San Andreas ve stálé expozici světoznámého muzea moderního umění v San Francisku.

osobnost

Juli Furtadová

Pro mnohé dodnes nepřekonatelná královna cross-country, zcela určitě první skutečná ženská hvězda MTB. Jako jediná v historii dokázala získat titul mistryně světa v cross-country (1990) i ve sjezdu (1992), což už dnes pochopitelně nikdo nezopakuje. Bývalá reprezentantka USA ve sjezdovém lyžování, kterou ze zasněžených svahů vyhnala opakovaná zranění kolen, přešla na silniční kolo a brzy se stala národní mistryní. Pak už bylo pro studentku z coloradského Boulderu k mountain biku velmi blízko. V první polovině devadesátých let vyhrála celkem 28 závodů Světového poháru, což je dlouho nepřekonaný rekord,

jemuž se nyní blíží Dahleová. Juli chtěla moc uspět na olympiádě 1996 v Atlantě, ale už tehdy ji trátila vážná choroba napadající imunitní systém. Rok na to byla nucena kariéru ukončit. Poté se podílela na vývoji biků s dámskou geometrií v modelové řadě Juliana pro značky Wylder a Santa Cruz, dnes se kromě propagace ženského mountainbikingu věnuje také nadaci za boj proti onemocnění lupus, které ji postihlo.

Miloslav Kvasnička

Když se trojnásobný vicemistr světa v cyklokrosu na památném soustředění české cyklokrosové reprezentace na konci roku 1984 dík mechanikovi americké výpravy poprvé seznámil s horským kolem, netušil, že právě on bude průkopníkem mountainbikingu v našich zemích. Netušil to dokonce ani poté, co za stříbrnou medaili na cyklokrosovém MS 1990 dostal od francouzského zástupce Shimana, sponzora tehdejšího Kvasničkova zaměstnavatele, týmu Slušovic, pana Bertina, jako odměnu horské kolo. V létě však už naskočil do velkých závodů v rámci Grundig Cupu a hned ve své první sezoně se dokázal dvakrát umístit těsně pod stupni vítězů. Přesvědčivě vyhrál na

podzim nultý ročník domácího šampionátu, ale co bylo podstatnější, ukázal ostatním cestu. V další sezoně skončil v SP třetí v Houffalize a čtvrtý v Hamburku, celkově sedmý. Dodnes mu patří nejlepší umístění českého bika na MS (14. hned při jeho první účasti v Il Cioccu 1991 – na snímku), v téže roce skončil také sedmý na prvním ME v kombinaci XC-DH), vyhrál rovněž první ročník samostatného Českého poháru XC v roce 1993. Poté se stal symbolem týmu Author a hlavní postavou reklamní kampaně značky, díky níž jeho zablácený obličej vstoupil mezi celebrity a celý národ věděl, kde všude Kvasnička na kole jezdí a že s ním také ulehá do postele. Populární „Pepe“, dnes majitel cykloprodeje a trenér mládeže, byl prostě jenom jeden, pure pioneer!

příště: léta 1994-1996

události - olympijská premiéra cross-country v Atlantě, mistrovství Evropy ve Špindlerově Mlýně, zrod progresivních domácích značek Kangaroo a Morati, založení stáje Volvo-Cannondale
osobnosti - Bart Brentjens, Henrik Djernis, Alison Sydorová, Svatopluk Zatloukal

1993

Na svou dobu bombastická televizní kampaň Olpranu představuje horské kolo širší veřejnosti. Olpran Team angažuje pro Český pohár někdejšího vítěze SP Mike Klugeho, to je velká událost!

Také sjezdáři už mají svůj oficiální Světový pohár složený z šesti dílů, po třech v Evropě a v zámoří. Hned v úvodním závodě v Cap d'Ail šokuje vítězstvím 17letý junior Nicolas Vouilloz, celkově však obě trofeje putují do Německa zásluhou Jürgena Benekeho (2. Tomac, 3. Miglioni) a Reginy Stieflové (2. Bonazziová, 3. Gioveová). Za zmínku stojí fakt, že jeden ze závodů, konkrétně v norském Lillehammeru, získává výborný XC jezdec, domácí Rune Hoydahl.

V celkovém hodnocení Grundig Cupu v XC obsazuje Slovák Peter Hric skvělé třetí místo, za jeho zády zůstávají Foord, Juarez, Overend, Zadrobilek... Neopakovatelný a ani na východ od Moravy zcela nedocenený úspěch někdejšího federálního borce.

Kongres Mezinárodního olympijského výboru rozhodl o přijetí cross-country za olympijský sport se zařazením do programu OH 1996 v Atlantě! To je skvělá a překvapující zpráva, takovou pohotovost od zkosnatělých pánů na vedoucích postech MOV nikdo nečekal. Ale proč jen XC, ptají se mnozí, a proč z každé země, nehledě na výkonnost a tradici, vždy pouze dva muži a dvě ženy? Nadšení brzy stírají rozpaky a obavy o udržení identity sportu, který je určen všem a patří do volné přírody.

Zajímavý primát za prozíravost pro Specialized – jako první biková firma spouští webovou stránku, v roce 1993 něco zcela mimořádného!

Přesně 9. dubna končí legenda o nezávislosti velkého mága Garyho Fishera. Je pohlcen společností Trek Bicycle Corporation.

Připravuje: Kamil Hofman
 Foto: Velo a archiv

Na jarní výstavě Sport Prague se prezentuje nový český výrobce pružících segmentů značky **Kangaroo**, který proslul především odpruženými vidlicemi, s nimiž prorazil i na zahraniční trhy. Do jeho

sortimentu patřily i odpružené předstávce, sedlovky, tlumiče a také svého času obdivovaný full suspension rám Red Soil (1996). Vedení firmy se soustředilo na technický vývoj a výrobní program, marketing i obchod zůstávaly v pozadí a to se jednomu z má-

la tuzemských výrobců komponentů s mezinárodními ambicemi stalo osudným. Přitom se mohlo opřít o kvalitní produkty, nadčasový název i úspěšný závodní DH tým s Helenou Kurandovou, Františkem Mrázkem či Danielem Šimčíkem.

„Dařilo se nám do té doby, než přišly masivní importy vidlic,“ vzpomíná někdejší majitel Jiří Novotný. „Do osudu značky zasáhly i globální souvislosti. Vývoj ukázal, že v oblasti odpružení přežili jen velcí hráči, kteří včas zareagovali a stali se součástí silných korporací jako Bradbury s Manitou nebo Turner s RockShoxem.“ Na začátku nového tisíciletí se dostává Kangaroo do vážných finančních potíží, závodní tým se rozpadá, fúze s Mechanikou Praha oddaluje definitivní konec jen dočasně. Byl to na české poměry výjimečný pokus o nezávislou produkci zřejmě dopředu odsouzený k zániku. Vždyť i další alternativní výrobci odpružení jako Hanebrink, AMP, Girvin, USE, White Brothers, Maverick a další buď zkrachovali, nebo své nápady prodali či pouze živoři. Kangaroo patří bohužel do té první skupiny, byť ochranná známka na pružící segmenty je stále registrována.

Světový pohár se poprvé koná mimo dva tradiční kontinenty, představuje se v australském Cairns, ale vzhledem k tomu, že týden poté se celý kolotoč Grundig Cupu stěhuje do Evropy, nemá nejsilnější obsazení. I to napomáhá nejlepšímu umístění českého bikaera v historii plnohodnotného Světového poháru XC – třetí příčka silničáře a cyklokrosaře Pavla Elsnice, prakticky nováčka mezi bikery, který do Austrálie dostal pozvání v rámci mezinárodního týmu Diamond Back coby odměnu za osmé místo v etapovém závodě Tour de Suisse VTT, působí jako šok a zůstává světlym okamžikem v celé historii českého cross-country. Ve stejném závodě v Cairns se také poprvé objevuje na mezinárodní scéně tehdy sotva 17letý domácí talent Cadel Evans, budoucí vítěz SP a dnes muž z první desítky silniční Tour de France. Dojždí dvě příčky za Elsnicem.

Událostí je vznik **týmu Volvo-Cannondale** coby symbol nástupu silného mimocyklistického sponzora. Následují další automobilky BMW (ProFlex), Volkswagen (Trek), Subaru (Specialized), Saab (Gary Fisher) či Toyota (Schwinn). Legendárnímu manažerovi

BOD zlomu

Mountainbikovní průkopníci se nestačili ani ohlédnout a od počátků jejich řádění na Mt. Tam uběhlo už dvacet let. Kam jejich zábava dospěla? K překotnému technickému rozvoji, masovým setkáním nadšených bikerů na celé planetě. Jeden ze statistických údajů uvádí, že zatímco v roce 1984 bylo v USA zhruba 200 000 bikerů, o deset let později tahle zájmová skupina čítá 26 milionů lidí! Ale také k mnohamilionovým rozpočtům nabubřelých profitům, prvním dopingovým odhalením, nepovedené olympijské premiéře, konci amerického mýtu a zákazu vstupu bikerů do míst, jež byla ještě nedávno jejich hájemstvím. Je to čas euforie mísící se s předzvěstí fatálních potíží. Ale kdo by si tím lámal hlavu, když biky frčí?

osobnost

Bart Brentjens

Původním povoláním zahradník s neuvěřitelnou bilancí a závodnickou dlouhověkostí. Do špičky vstoupil už v roce 1993 (5. na ME) a drží se v ní dodnes v 37 letech – nedávno vyhrál závod SP na Curacau. Za svou stále nekončící kariéru si Bartman připsal všechny trofeje, které lze v cross-country získat – vítězství v SP (1994), titul mistra světa (1995)

olympijského šampiona (1996), vítěze Le Tour VTT (1995-96) a mistra Evropy (2001). Jediné, co postrádá, je světový titul v bikemaratonu, když už dvakrát zůstal stupínkem od svého poslední cíle (stříbrný 2003 a 2005) a zdá se, že dokud této mety nedosáhne, končit nehodlá. Spolu s Thomasem Frischknechtem stále aktivní legenda závodní horské cyklistiky a poslední Mohykán první zlaté generace oficiálních MTB soutěží.

událost

ME ve Špindlerově Mlýně

Špindlerovská Evropa zůstane v kronikách zapsána zlatým písmem i při dlouhodobějších ohlédnutích, než je toto. Při vědomí současných bikových poměrů

doma i ve světě nelze při vzpomínce na pětadevadesátý jinak, než na adresu všech, kteří se tehdy na zrodu velkého svátku podíleli,

zvolat s mírným patosem – díky, přátelé, nezapomeneme! Historická pravda má však také druhou stranu mince. Šampionát skončil velkým finančním propadem ve výši bezmála tří milionů korun, z něhož se celé závodní MTB vzpamatovávalo několik let. Co do atmosféry, diváckého zájmu, odezvy v médiích nemělo a stále nemá mistrovství Evropy 1995 v českém mountainbikingu obdoby. Ale odhodme pláštík sentimentu – jsme dnes schopni vůbec takovou akci na podobné úrovni zorganizovat, zpropagovat a také ufinancovat?

30
let

mountainbikingu

1976-2006

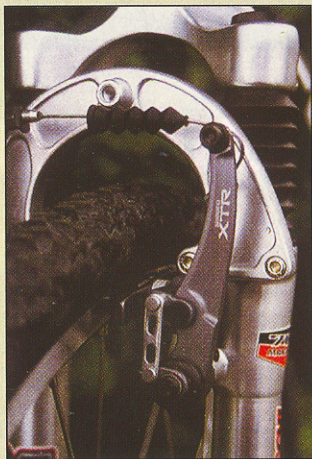
Volvo-Cannondale Charlie Livermorovi se podařilo dát dohromady skvělý XC i DH tým. Jeho pilíře tvořili Sydorová, Juarez, Gioveová, Rockwell, později Evans, Sauser, Chaussonová a Gracia. V roce 2002 však tým končí v troskách stejně jako druhý titulární sponzor, který ohlásil finanční propad a byl nucen změnit majitele. Příklad Cannondalu i ostatních předních značek GT, Schwinn nebo Sunn ukazuje, že v polovině 90. let žily nad poměry, nebyly schopny ufinancovat velikášské sestavy a také na to tvrdě doplatily.

Smutný primát prvního přichyceného dopingového hříšníka ve světě tlustých pláštů si připisuje Dán Lennie Kristensen, pozdější mistr Evropy a vítěz Le Tour VTT. V dalších letech se podobné kauzy bohužel stávají poměrně běžnou součástí závodní mašinérie.

Na konci dubna a května se na Lago di Garda koná první ročník Bike festivalu, z něhož se rodí nejmasovější evropské setkání vyznavačů horského kola. Navštívit aspoň jednou „Gardu“ se stává pro každého bikeru životní výzvou.

1995

Shimano už na jaře prezentuje inovovanou sadu **XTR**, která nese označení modelového roku 1996. Jejím hitem je kromě příznačné šedé povrchové úpravy především nový systém brzd s vodorovným tahem a paralelogramem – V-brakes stanovuje nový standard ráf-

kového brzdění před definitivním nástupem kotoučovek. Další podstatnou novinkou je drážkovaná osa Octalink a čtyřramenné duté kované kliky. „Věčka“ jsou rovněž součástí sady Deore XT.

RockShox představuje legendární vidlici **Judy** (zdvih XC 50 mm, SL 60 mm, DH 75 mm), vybavenou sestavou šesti elastomerů různé tuhosti, tlumení zajišťuje olejová cartridge. Specialized si dokonce nechává na zakázku dodávat model RockShox Judy FSX s karbonovými vnějšími nohami a CNC obráběným můstkem.

Henrik Djernis

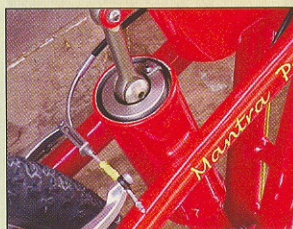
Prezdávali mu Mr. September, pan září. Dánova dokonalost v umění připravit se na závod roku ostatní soupeře přiváděla k zoufalství. S železnou pravidelností se v sezoně příliš neukazoval, nemrhal silami v náročném desetidílném seriálu Grundig Cupu, aby na mistrovství světa udeřil. Třikrát po sobě v letech 1992-94 je ovládl, a to na suchu v kanadském Bromontu, v bahně francouzského Métabief i ve vysokohorském prostředí amerického Vailu. Bikový Viking, letos slavící čtyřicátiny, přitom začal s horskými koly koketovat až v sezoně 1991, to už měl ale na kontě medailové úspěchy z cyklokrosové MS mezi amatéry. Spolu s Frischknechtem se stal ikonou týmu Ritchey a byl to právě jeho švýcarský cyklokrosový kamarád, kdo ho k Tomu Ritcheymu přivedl. Stal se prvním cyklistou v historii, kdo během jedné sezony oblékl dva duhové trikoty v různých cyklistických odvětvích (1993 cyklokros + MTB), navíc jako jedinému se mu podařilo vyhrát světový XC titul třikrát, a to ještě v roce 1997 zůstal v Chateau d'Oex kousek od čtvrtého zlata na druhé pozici v době, kdy už ho mnozí odepisovali. V bikovém pelotonu všeobecně oblíbený Henk D., loučící se po angažmá v BMW-ProFlex a American Eagle opět mezi svými v týmu Ritchey, zaujal především vstřícnou povahou. Gentlemani závodních kolbišť, jako byl on, se už vytrácejí.

1995

Trek Corporation pokračuje v pohlcování značek průkopníků, po Gary Fisherovi (1993) získává pod svá křídla Keitha Bontragera a **Garyho Kleina** a doplňuje tak nabídku špičkových komponentů i kompletních biků z hliníkových oversize trubek, což je Kleinův původní koncept

(na snímku jeden z prvních prototypů legendárního FS modelu Mantra z této doby s netradičním uložením tlumiče). Sram vniká na bikovou scénu razantněji než jen na poli otočné řadičí rukojeti. Na Sea Otter Classic se prezentuje prototypem přehazovačky.

Do uzavřené hry několika málo exkluzivních hráčů na poli titanových rámců vstupuje – světe, div se – česká společnost Mora Moravia se značkou **Morati**. Využívá letité zkušenosti se zpracováním kosmického materiálu v rámci leteckého programu, ovšem v orientaci na cyklistickou produkci

jí pomáhá náhoda – v roce 1995 se Mora zúčastňuje výstavy leteckých technologií v Toulouse a protože je odsud blízko do St.

Gaudens, sídla francouzské značky Sunn, její zvědavé nemohou stánek českého výrobce minout. Následuje objednávka dvou set párů titanových klik a brzy na to také lukrativní zakázka titanových rámců pro závodní tým Sunn, které kompletně vznikaly v Mariánském Údolí. Miguel Martinez či Christophe Dupouey získávají své světové trofeje na rámech svařovaných českými rukama, ačkoli titanovou šed' překrývá modrý lak a nálepky Columbus. Začíná tak intenzivní, ačkoli krátký sen o českém titanovém zázraku, který končí po deseti letech ukončením výroby, když cyklistický program doplácí na pozici chudého příbuzného v rámci koncernu Honeywell. Stopa Morati nejen ve skromných domácích análech bikového high-endu je ovšem nesmazatelná, vzpomínka na titanové kousky, včetně vidlic, řídítek M-Bars či sedlovek, vzniklé v hanáckých dílnách, stále budí pocit národní hrdosti, v této branži tak ojedinělý.

o s o b n o s t

Alison Sydorová

Nezničitelná dáma světového cross-country, která se blíží ke čtyřem křížkům v plné síle. Sbírala cyklistické vavříny už v době, kdy většina jejích současných soupeřek sotva uměla jezdit na kole. Když v roce 1996 dovršila zlatý hatrick na mistrovství světa v Cairns, bylo jí třicet a mohla v klidu pomýšlet na konec kariéry, ve špičce se ale sympatická Kanadanka udržuje i dnes po deseti letech. Doma ve Vancouveru začínala s basketballem a ledním hokejem (!), v triatlону se dokonce stala juniorskou šampionkou provincie Alberta. Její sbírka medailí z cross-countryových MS čítá

úctyhodných deset zápisů a nemusí být u konce. Alison zůstává vzorem pro mladší generace svou ryzí láskou k mountainbikingu a skromností hvězdy s vystupováním obyčejné holky.

o s o b n o s t

Svatopluk Zatloukal

Duše značky Morati, cyklistický konstruktér velkého rozletu a invence, specialista na zpracování titanu, hlavním zaměřením letecký inženýr, srdcem cyklista. Byl to on, kdo v Hlubočkách-Mariánském Údolí nedaleko Olomouce přivedl vedení společnosti Mora Moravia k myšlence cyklistického programu a stal se autorem všech konstrukčních řešení včetně těch, která zůstala nerealizována nebo skončila jen v rovině prototypů jako například koncept silniční kotoučovky v kombinaci s titanovou vidlicí, revoluční řešení přehazovačky založené na pohybu kladek pomocí ozubeného řemínku, elektrického či hydraulického ovládání měničů převodů, duté titanové kliky s karbonovým unáščem a další zajímavé technické myšlenky. S předčasným a zbytečným koncem Morati zůstává zároveň hořká příchuť, že Svatopluk Zatloukal neměl možnost naplno rozvinout všechny své nápady, které skončily v šuplíku.

příště: léta 1997-1999

události - představení hydraulických kotoučových brzd Shimano, sjezdové ME a premiéra SP XC ve Špindlerově Mlýně

osobnosti - Nico Vouilloz a Anne-Caro Chaussonová

Češi umí! Ve čtvrtek 17. srpna 1995 je slavnostně zahájeno **ME ve Špindlerově Mlýně**. Česká republika je teprve čtvrtou zemí, která pořádá šampionát starého kontinentu. Účastníky vítá stylově Krakonoš a hned první den finálových soutěží přináší pořadatelce zemi historicky premiérovou medaili z ME. V závo-

dě juniorek se o ni postarala dnes již zapomenutá lyžařka, studentka vimperského sportovního gymnázia Růžena Randáková. Vyznavačky bílé stopy přepisují krátké dějiny českého mountainbikingu. V neděli získává cenný kov stejné hodnoty v ženském XC tehdy 22letá **Kateřina Neumannová**. Pod tíhou euforické atmosféry a s nadšenými diváky v zádech možná zapo-

chybuje, kterým směrem se má vydat její budoucí sportovní kariéra. Zdá se dokonce, že na okamžik podlehne představě, že by mohla zcela přesedlat na kolo. To bychom ale přišli o olympijskou vítězku...

Krakonošovo posvěcení mají noví mistři Evropy v XC Britka Alexanderová a Francouz Savignoni, ve sjezdu jeho krajané Gachet a stále ještě juniorka Chaussonová. Downhillový titul mezi veterány získal další galský kamikaze Eric Barone, povoláním filmový kaskadér, který krátce předtím vytvořil světový rychlostní rekord na MTB na ledovci Les Arcs (193,548 km/h). Je třeba též vyzdvihnout druhé místo Františka Mrázka, populární postavy domácích sjezdových kolbišť. V bílém bavlněném triku prohrál vždy bezstarostný Franta v neoficiální soutěži paralelního slalomu až ve finále. Tady je třeba hledat základy dnes věhlasné české fourcrossové školy.

Záříjové mistrovství světa v Kirchzartenu je pro Čechy opět velkou událostí. Juniorka **Katka Hanušová**, další z vimperské líčnice, zajišťuje v XC Česku historicky první světovou MTB medaili, a to hodnoty stříbrné. Navíc si česká reprezentace definitivně zajišťuje místo na olympiádě.

S etapovými podniky v terénu se trhá pytel. Během této sezony se konají Tour of The Rockies, Tour of Hawaii (1. Frischknecht), Swiss Bike Tour (Hoydahl), Tour de France VTT (Brentjens) či Vuelta a España (Clarke). Ani jeden z těchto závodů dnes již neexistuje.

1996

Hanebrink nabízí první dvoukorunkovou vidlici se zdvihem 150 mm! GT představuje první termoplastový kompozitový MTB rám, Ritchey a Specialized se stávají běžně obchodovatelnými akciovými společnostmi. **Onza**, významný americký výrobce rohů, pneumatik, pedálů a dalších špičkových komponentů, oznamuje krach, společnost Bell Sports pohlcuje jinou značku přileb Giro.

Očekávanou olympijskou premiéru v Atlantě provází zklamání z podoby trati a pro nás také z výsledků českých reprezentantů. V obrovské výhni mužům nestačí síly (24. Fořt), optimismem doprovázená Neumannová padá hned po startu a už se ze špatného začátku nevzpamatovává. Dokončuje osmnáctá, 19letá Hanušová hned za ní. Co bychom dnes za takové umístění českých bikerek na OH dali, povzdechnete si, ale v Atlantě tehdy stály na startu jen tři desítky závodnic a maximálně dvě z každé země. Krutý a nesmyslný kvalifikační systém přináší sportovní tragédie už před začátkem Her. Na startu chybí trojnásobný mistr světa Henrik Djernis (Dánsko reprezentují Kristensen a Östergaard), ale také domácí legendy Tomac a Overend. Je to definitivní konec amerického bikového mýtu, nejlepší z jezdců kolébky MTB Tinker Juarez dojíždí na domácí půdě na 19. místě, hned za ním Don Myrah. Olympijské zlato získávají Bart Brentjens a Paola Pezzová, jejíž hluboko rozepnutý dres a poodhalené poprsí zviditelňuje nový olympijský sport víc než samotný nezázivný závod.

Ve Fairfaxu se u příležitosti dvacetiletého výročí prvního Repacku schází účastníci památného závodu. Na slavný Cascade Canyon Fire Trail však mohou pohlížet jen s nostalgií. Již několik let je zde jízda na horském kole zakázána a není to zdaleka jediné ze zavpovězených, kdysi posvátných míst vyznavačů balloon tires...

Připravuje: **Kamil Hofman**

Foto: **Velo, M. Navrátilová a archiv**

Tom Ritchey přijel do Prahy! Pro někoho to byla událost takřka planetárního významu. A docela právem. Tom Ritchey totiž není žádné ořezávkto, ale osobnost, která bude jednou vepsána zlatým písmem do kroniky horské cyklistiky.

Šťastný chlap

Tom Ritchey je ale úplně obyčejný a skromný chlapík, který zde měl jen jednu z desítek zastávek na své pracovní pouti po celé planetě. Musí hodně cestovat, ale nejraději je doma, na samotě v kopcích uprostřed kalifornských lesů, ve své dílně a ve srubu, v němž žije se svými dětmi a ženou a kde také tvoří, pracuje a testuje. Prostě tam, kde se rodí produkty, které formovaly a stále formují podobu cyklistické techniky. Tam jsem měl také před čtyřmi roky tu vzácnou příležitost strávit jeden nezapomenutelný den.

Naše pražské setkání tedy nemohlo začít jinak než vzpomínkou na společné chvíle na proslulé terase a na povídání na řadu témat cyklistice kupodivu na hony vzdálených. Tom přemýšlí o světě, o bohu, o spravedlnosti i o lidských potřebách takřka neustále.

Samozřejmě jsem mu ten den chtěl připomenout ukázkou Vela 6/02 a on se velmi radostně podivil. „To je Jay, můj syn!“ „A to je moje kolo! A moje dílna! A můj kocour!“ Nezastíral radost a překvapení. Ale Tome, vždyť jsem ti posílal několik výtisků, zní má odpověď. A pak ihned nacházíme rozřešení: „Dejv!“ Posílal jsem je po Dejvovi! Velo prostě nemohlo dorazit, přestože Dejv pro Ritcheyho roky pracoval, přestože pochází ze stejného regionu, přestože oba žijí poblíž San Francisca a často se setkávají...

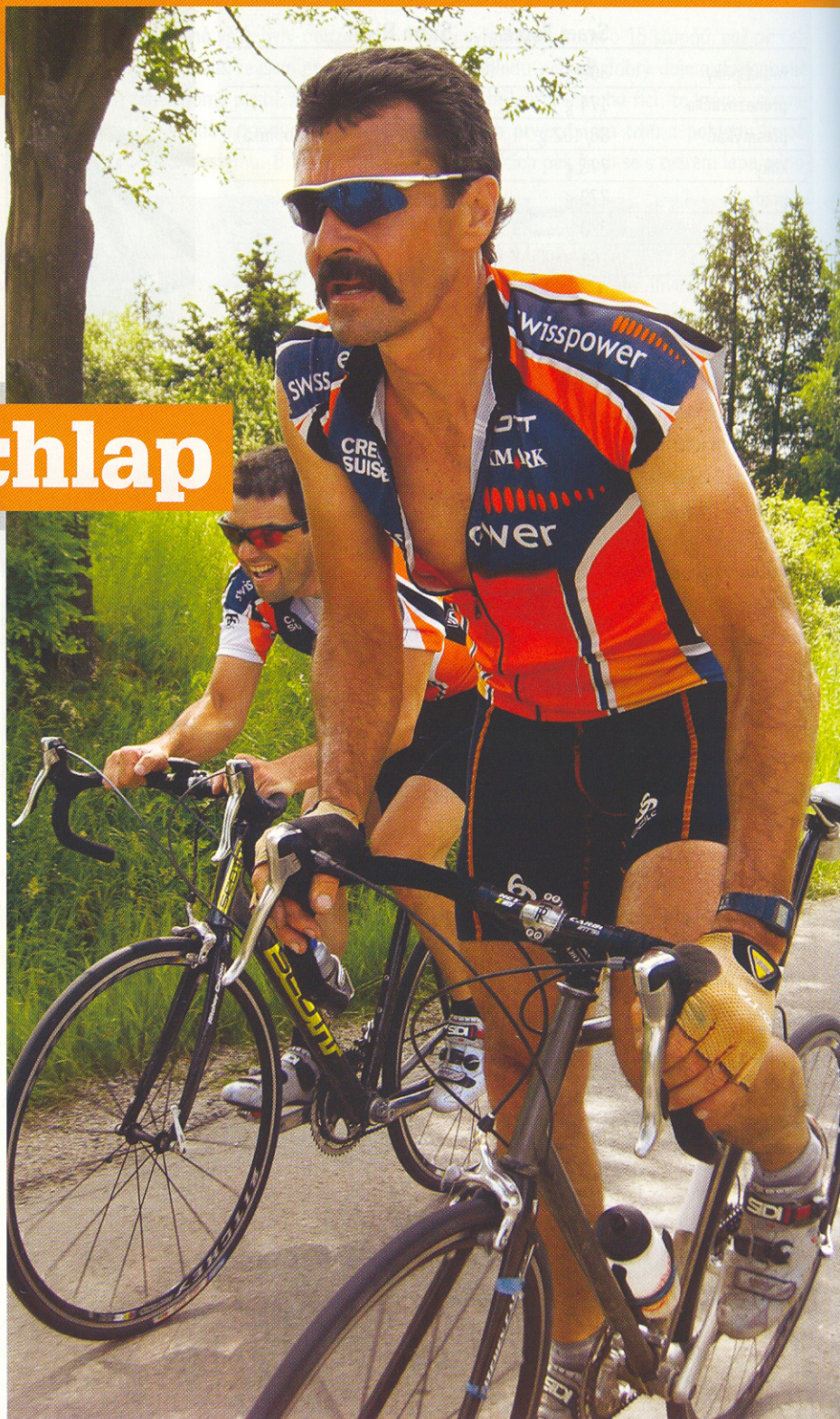
Tom je ale doslova uchvácen rozsahem i podobou Vela (zní to sice samolibě, ale co naplat). Listoval jím tak dlouho, že jsem otázky týkající se novinek Ritchey pro rok 2007 odsunul stranou a pozeptal se poději Claudia a Ricarda z evropského zastoupení značky. Tak vzácnou chvíli s mužem, který „byl u toho“,

když se rodilo horské kolo, by bylo škoda promarnit. A také seriál o třicátém výročí MTB jej zaujal nejvíc. Vyhrkne: „Víš, jak to opravdu bylo v tom devětasemdesátém?“ A pak skoro doslova odvypráví příběh, který je vytištěn na otevřené stránce Vela v češtině.

Ano, tak to doopravdy bylo, Joe Breeze si u Toma jakožto zkušeného

stavitele rámu chtěl nechat postavit rám vhodný pro jízdu do terénu. Jeho podobu dali spolu dohromady. Gary Fisher se to domákl a ucítil příležitost („na to on je machr, má nos na příležitosti“) a objednal si stejný rám. „Udělej mi stejný rám, jako máte vy,“ řekl Gary a Tom svařil rovnou tři, jeden i pro sebe. „Vyrobit horské kolo nebyl takový problém. Měl jsem zkušenosti se stavbou silničních rámu, tam člověk pořád řeší úhly, velikosti a také hmotnost. U horského kola stačily tři velikosti a jelo se. Výrobci bylo více, ale problém

1997

V záplavě značek a technických řešení vynikají na veletrhu Eurobike dvě mimořádné novinky míjející hlavní proud. Francouzská společnost EGS prezentuje systém řazení **Syncroshift**, jemuž stačí k ovládní obou měničů převodů pouze jedna otočná rukojeť. Dochází k optimalizaci volby převodu, zcela odbouráno je křížení řetězu. Je to svým způsobem geniální řešení, vhodné především pro méně zkušené jezdce, možná počátek revoluce v řazení, jenomže francouzský nápad zůstává zatím uložen někde hluboko v šuplíku

potenciálních výrobců. Žádný z velkých hráčů se tohoto ojedinělého řešení nechopil a EGS je příliš malá firmička na to, aby sama otočila kormidlem dějin.

O senzaci se postarala firma K2, která odkoupila již dříve v tomto seriálu prezentovanou progresivní značku Proflex. V jejím tlumiči **Smart Shock2** je možné hledat kořeny dnes tak rozvinutého inteligentního pružení.

„Ká dvojka“ využila zkušeností z výroby piezoelektricky tlumených lyží a snowboardů a šla cestou nastavení charakteristiky tlumiče pomocí elektronické řídicí jednotky integrované v předním i zadním pružení.

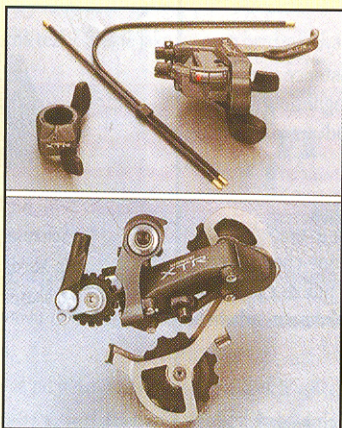
Procesor pomocí magnetu šedesátkrát za sekundu vyhodnocoval sílu nárazů na vidlici a vytvořený elektrický náboj pouštěl na krystalickou látku tvaru malé destičky.

Ta se vlivem proudu ohýbala či narovnávala a řídila průtok oleje.

Dnes jakoby se po Smart Shocku slehla zem, mnohem jednodušší, ale stejně efektivní mechanická řešení typu SPV či Pro Pedal na něj dala zapomenout.

Také Shimano má nachystáno překvapení. V prezentaci novinek na příští sezonu se u top sady **XTR** objevuje přehazovačka s inverzní pružinou označená Rapid Rise a ovládaná kromě páček pod řídítky také „dálkově“ na koncích nástavců (rohů). Princip se maximálně přiblížil potřebám závodníků, kteří kvitovali možnost zařazení o více pastorků směrem dolů, na těžší převod. Stanovisko širší bikové veřejnosti bylo spíše odmítavé. Je těžké navyklé mechanismy řazení zničehonic postavit vzhůru nohama a ponechání klasické koncepce zadního měniče v nabídce japonského obra i pro další sezony dala těmto skeptikům za pravdu.

Americký dravec Sram Corporation pohlcuje svého německého konkurenta Sachs Bicycle Components a vytváří si prostor pro další rozvoj

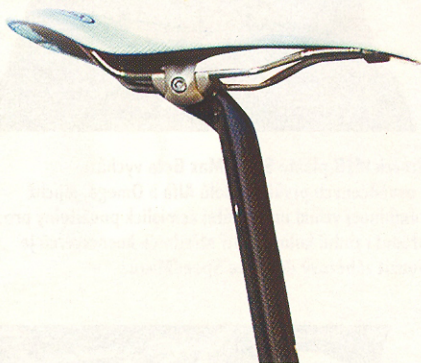

Doba hájení skončila

Horská cyklistika už dospěla a zahleděna sama do sebe také prožila první velkou krizi. Po letech okouzlení následuje procitnutí a zjištění, že nic už nepůjde samo jako v průkopnických dobách. Čas hájení mladého odvětví končí, musí se definitivně postavit na vlastní nohy a obhájit své tak snadno a rychle získané pozice. A nebude to lehké. Ovšem spotřebitelé si nemusejí zoufat, na trhu sice přitahuje, ale biker je hýčkán. Výrobci živěný kolotoč každoročních novinek, který obchodníkům jen ztěžuje život, zákazníky rozmazluje.

byl s komponenty, s řídítky, s představci, sedlovkami, a já je tehdy začal vyrábět snad jako jediný. Připravili jsme pak s Joe Breezem kolekci kol a podklady pro první katalog. Je to stará historie, ale je fakt, že Joe o tom Garymu opět řekl. Byl jsem v šoku, když tentýž katalog byl vytisknut s jinou obálkou a kolo se jmenovala Gary Fisher. Nějaký rok jsme pak spolu nemluvili, ale svět cyklistiky je příliš malý na to, aby v sobě člověk živil zlobu celý život. Normálně jsme pak fungovali vedle sebe. Gary je prostě úplně jiný než já. On sám nikdy nevyrobil jediný rám, ale vždycky měl obrovský cit pro obchodní stránku věci a kolum rozumí, to ano. Já trávím čas raději v dílně a na kole. Když přemýšlel o tom svoji znač-

Karbonová sedlovka WCS Carbon bude mít změněný systém upnutí – nový sestává ze stranových přitlačných podložek spojených jediným centrálním šroubem. Tím došlo k hmotnostní úspoře 20 gramů, výsledek má hodnotu 170 g.

ku prodat, dokonce se se mnou přišel poradit. Já byl proti, nikdy bych to neudělal, nikdy bych nechtěl ztratit moc a kontrolu nad svým jménem. On to obětoval, chtěl víc a také to dostal. A podle mě taky zároveň o všechno přišel. V tom je rozdíl mezi námi i mezi vývojem našich značek. Raději dělám malé kroky, ale s plným vědomím, že to je to nejlepší, co jsem byl v dané chvíli schopen vyrobit.“

Je vidět, že by Tom o době před dvaceti a více roky mluvil rád, ale své povídání často směřuje k obecným, až by se dalo říci filozo-

Na kole s NÍM!

Tom je i ve svých padesáti letech prvním testérem novinek z vlastní produkce. Z velké části se tak děje díky skládacímu kolu, které jej provází na všech cestách. Měl ho s sebou i v Praze. Společná vyjížďka patří k mým největším cyklistickým zážitkům.

Pohled na Tomovu skládačku naboural zažitou představu, že podnikatel jeho ráže musí mít automaticky luxusní a nablýskaný stroj. Toto kolo bylo prý naopak postaveno ze „zbytků“ po úklidu dílny. O tom svědčila také kombinace materiálů použitých ve výbavě - karbon, ocel i titan. Zajímavé bylo pozorovat koncert rukou při sestavování stroje. „Co se divíte, když mi mezi jednáními zbývají jen malé chvilky času na vyjížďky, vše musím zvládat rychle,“ zněla odpověď nad slovy uznání o rychlosti a preciznosti montáže. Specialitami kola byly náhradní dráty přilepené na přední vidlici nebo kliky s velkým převodníkem s pouhými 48 zuby. „Kolo musí být věrná mula, nesmí ho nic zaskočit. A menší převodník? Kam by člověk v padesáti spěchal...“ Tato slova se ale nijak neslučovala s děním na společné vyjížďce, kterou připravil Michal Vokolek, český distributor značky.

Bylo horko, Tom na sebe natáhl dres s ustřiženými rukávy (podle způsobu to vypadalo na práci nůžek na nehty). Trochu mě zarazila absence přilby na jeho hlavě - vždyť je známý, může být idolem mnoha mladých jezdců a jak jinak jim jít příkladem, než sám pečovat o svou bezpečnost. Jeho reakce mě překvapila: „Devadesát procent úrazů hlavy je v obličejové části, kterou helma nechrání a její používání je jen následek reklamních kampaní výrobců pro zvýšení prodeje.“ Na mou poznámku, že oněch 10 %, kterým může helma pomoci, není málo, jen s pousmáním pokrčil rameny. Starého psa novým kouskům nenaučíš!

Vyjížďka u okolí Benešova se odehrávala ve svižném tempu. Přizvaní účastníci měli v řadě případů co dělat, aby Tomovu tempu dokázali stačit, natož si s ním povídat. Morálku pak v několika případech nalomil i tím, že jakoby bez úsilí podjel ze skupiny a udělal si pár fotografií do svého archivu. Po dvou hodinách jsme se vrátili zpět, a bylo vidět, že pro mnohé sesednutí z kola znamenalo spásu.

Eda Pinkava

fickým zamyšlením.

Tak jako tehdy o víře a bohu teď mluví o pomoci potřebným a očím opět vlhnou dojetím. Proto jsme od poctivosti ve vý-

robě cyklistických součástek tak rychle ve Rwandě a u projektu, který právě teď Toma nejvíc naplňuje – dobročinnosti, pomoci lidem v této africké zemi, ještě před třinácti roky zmítané genocidou. Tom teď vyvíjí kola pro tento chudý kus planety. „Potřeby tamních lidí jsou úplně jiné. Všimněte si, že v Africe někdy jezdí na jednom kole dva i tři lidé, kolo musí být bytelné a musí mít stupáčky pro další lidi a nosiče, které uvezou obrovský náklad. Lidé tam neznají součástky, které by jim práci i dopravu usnadnily, třeba přeha-

Základ představce Matrix Carbon/Alloy tvoří hliníková slitina 7079 použitá u modelu FourAxis. Zde však má představec tenčí stěnu. Pro zachování především pevnosti je proto na vnější plášť použit karbon. Touto kombinací došlo k navýšení torzní tuhosti při současné hmotnostní úspoře. Představec váží pouze 125 g.

zovačky, kola tam vypadají jako před sto lety. A co je nejdůležitější – cena nesmí být o mnoho vyšší než dnes. Částečného uhrazení těchto kol se můžeme dočkat například v kávě nebo v jiných zemědělských produktech...“ (více na www.projectrwanda.org).

osobnost

Nicolas Vouilloz

Říkali mu E.T. a jeho výkony byly opravdu mimozemské. Ještě nikdo se nenarodil s takovým talentem pro jízdu na kole z kopce dolů. Od roku 1992 deset let kraloval světovému downhillu od juniorů k seniorům a získal deset titulů mistra světa. Jeho suverenita rostla s vývojem DH k těžším tratím a třeba takový Steve Peat byl z Nika zoufalý, protože ho mnohokrát připravil o pocity nejvyšší. Do závodnického „dúchodu“ odešel z nejblyžtější scény (stále startuje v masových akcích typu Mega Avalanche či Enduro) velmi mlád v 26 letech po MS 2002 na Kaprunu, ale už nenašel motivaci pokračovat. Jeho sérii deseti titulů ve sjezdu přerušil jen v roce 2000 Američan Myles Rockwell, rodák z kalifornského Fairfaxu, místa, kde se před třiceti lety konal první sjezdový Repack považovaný za zrod mountainbikingu. Jak symbolické. Vždyť Vouilloz jezdcům z kolébky MTB jejich závodění na dlouhou dobu znechutil a smazal jejich gloriolu.

To jej mimochodem spojuje se Chaussonovou, na rozdíl od ní však šel opačnou cestou – po americké značce GT zakotvil u Sunnu a nakonec se osamostatnil ve vlastním projektu VProcess2 ve spolupráci s dlouholetým konstruktérem Sunnu Olivierem Bossardem (mj. autor odpružení značky Bos).

Vouillozova slabost pro motory byla všeobecně známá. Jako většina sjezdařů holdoval motokrosu, ale odchod z DH urychlila nabídka startovat v automobilových soutěžích, což byl vždy jeho a bratrův sen. Niko se dočkal, je profesionálním pilotem vozu Peugeot 307 WRC (loni řídil Škodu Fabii WRC), startoval mimo jiné v závodech mistrovství světa na Rallye Monte Carlo a za zmínku stojí třeba předloňské desáté místo v Katalánské rallye. Rychlost je jeho život.

Kvůli potřebám závodníků došlo k úpravám stávajícího modelu řídítek Stream, inovovaná verze nese označení WCS Stream Evolution. Hlavní změnou je oblouk zkrácený o deset milimetrů. Jeho hloubka je z původních 144 mm zmenšena na 135 mm. Viditelný je návrat k tzv. spodnímu oblouku classic namísto značného anatomického lámání. Poslední změnou je zesílení horního zpoštění.

Dobře Tome, to jsou vyhlídky do budoucna, určitě se nenajde nikdo, kdo by jim nepřál zdar a celé naplnění. Jsou to smělé a krásné plány. Ohlédněme se ale, jaké byly vyhlídky značky Ritchey tehdy, v době mé návštěvy, a jak se k dnešnímu dni naplnily. „To byly snad nejtěžší chvíle v mém životě, kdy se rozhodovalo o mém bytí a nebytí. V roce 1992 jsme s Mikem Sinyardem (majitelem Specializedu) přemýšleli, jak se prosadit na zahušťujícím se cyklistickém trhu. Založili jsme společnost Epic Team, jejíž podstatou byla naše úzká spolupráce. Prodělali jsme obrovské peníze. Byla to největší chyba nás obou, z níž jsem se já finančně dostával řadu let a jsem vděčen jednomu renomovanému ekonomovi, že mě z té situace vyvedl. Trvalo to dlouho, ale zůstal jsem jediným vlastníkem firmy a s čistým štítem. Mike byl v ‚léčbě‘ rychlejší, přišel ale o část svého podílu ve firmě. Teprve poslední dva roky mohu říci, že jsem úplně v pohodě.“

Zdálo by se, že s tím osobním vyrovnáním nějak souvisí i fakt, že Tom Ritchey má v Praze s sebou kolo a chce na něm odtud odjet sám do Švýcarska. On je ale znám tím, že jej s sebou vozí pořád, i do Asie, kde na ježdění není moc prostoru. Prostě uzavře jednání s taiwanskými kravatáky a jede se projet. Proto ta-

ké má své kolo skládací. Je to také jediný rám, který se dnes pod značkou Ritchey vyrábí. Smontování titanokarbonové silničky mu trvalo asi patnáct minut, vše bylo na závity, i lanka měla závitové přechody, po jejichž spojení bylo vše okamžitě seřízeno a připraveno k jízdě. Na kolo měl Tom všechno, jen spodní prádlo mu musela paní Vokolková (manželka dovozce značky Ritchey do ČR) běžet dokoupit.

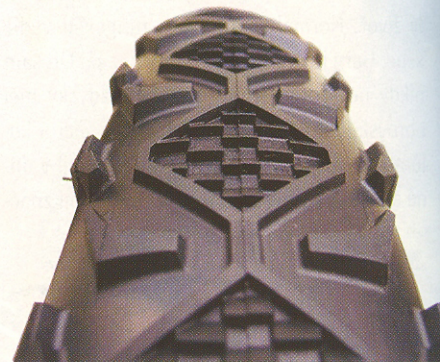
„Když ujedu denně kolem 200 kilometrů, musím tam za týden být, ne?“ Tak neuvěřitelně zněla prostá otázka tohoto podivína s utrženými rukávy a s obrovskými sandály na nohou, člověka velkého jak svou postavou, tak silou své osobnosti a ducha. „Na kole jezdím pořád, patří to k mé práci a život si bez ježdění vůbec neumím představit. Kromě toho takhle vím o svých součástkách opravdu úplně všechno! Od té doby, co jsem byl v americké reprezentaci, jsem nenajel ročně méně než patnáct tisíc kilometrů..“

Mimochodem, nevíte jaké je v Alpách počasí, nechce se mi s sebou vůbec nic vézt...?“

Tom Ritchey vypadá jako mimořádný a šťastný chlap.

Martin Rauffer

Foto: Eda Pinkava, autor

Vzorek MTB pláště SpeedMax Beta vychází z osvědčených prvků modelů Alfa a Omega, jejichž kombinací vznikl univerzální semislick použitelný pro přední i zadní kolo. Uvnitř středních kosočtverců je použit záberový dezén ze SpeedMaxu.

Anne-Caroline Chaussonová

na poli komponentů. Do provozu je uvedena nová továrna ve Schweinfurtu a Sram má tak blíž na evropský trh. Jde jednoznačně o koupi roku v branži a Shimanu definitivně roste rovnocenný protihráč. Důsledkem je ukončení výroby silničních komponentů Sachs, biky mají zelenou.

Krise domácího velobyznysu vrcholí, řada významných značek se dostává do finančních potíží, především Reta a Fort. Rok 1997 je z prodejního hlediska považován za vůbec nejhorší v historii domácího mountainbikingu.

V květnu míří poprvé a zatím naposledy XC elita při premiéře Světového poháru MTB do Česka, kam jinam než do Špindlerova Mlýna. Velká událost se odehrává v režii týmu Sunn a na rozdíl od propadového ME 95 končí pro pořadatele ziskem.

1998

Shimano dává další porci svých inovací a prezentace modelové řady za sezonu 1999 se nese ve znamení devítek – poprvé je tak bikerům k dispozici kazeta s devíti pastorky, a to v sadách XTR (titanová) a Deore XT.

RockShox poprvé představuje řadu vidlic SID. Jedná se o nové, převážně závodní náčiní, které vychází z modelové řady Judy, ale používá vzduchové pružení.

Do třetice Špindl a podruhé jako dějiště evropského šampionátu, tentokrát však vyhrazeného pouze pro vyznavače jízdy z kopce dolů. Za ty tři roky bohužel zůstala trať prakticky nezměněna a hlas z tábora zahraničních účastníků zní unisono – zaspali jste dobu, downhill šel mílovými kroky kupředu. Všichni do jednoho si stěžovali na nepříliš zastoupené a ještě k tomu šíleně pomalé technické pasáže. Čeští reprezentanti přes důvěrnou znalost trati zůstali kromě juniora Adama Vágnera (7.) ve sjezdu poměrně vzdáleni medailovým postům, ale v paralelním slalomu senzačně exceloval

Michal Maroši. Bylo z toho první evropské zlato pro českého bikeru v historii a titul premiérového šampiona kontinentu v této disciplíně, předchůdci dualu (už tehdy souběžně vypisovaná soutěž v rámci Světového poháru) a fourcrossu. Zlata získává sjezdové duo galských fenoménů – Anne-Caro Chaussonová, která zopakovala svůj titul na stejném místě po třech letech, a Nicolas Vouilloz.

Výjimečný zjev světového MTB posledního tuctu let. Se svou fenomenální kariérou se rodačka z Dijonu rozloučila už před třicítkou (tu oslaví až příští rok v říjnu) s úžasnou bilancí – 13 titulů mistryně světa ve sjezdu, dualu a fourcrossu, sedm vítězství v celkovém pořadí Světového poháru a celkem 54 vítězných závodů tohoto seriálu ve všech třech technických MTB disciplínách. To hovoří za vše.

Poněkud chladná královna bez výstřelků, která se mohla měřit s muži a většinou porážela ostatní soupeřky o půl minuty. S kolem se snad narodila a už jako dítě poznala pocit mistryně světa díky holdování bikrosu. Vstup do světa horských kol měla přímo pohádkový. Na mistrovství světa 1993 doma v Métabief nastoupila tehdy patnáctiletá dívka ke svému vůbec prvnímu závodě v downhillu a hned se stala juniorskou šampionkou. Objevil ji Max Commencal, duše léta dominantního týmu Sunn, a Anne-Caro se po krachu tohoto klubu a působení ve stáji Volvo-Cannondale vrátila ke svému chleboďárce a jeho stejnojmenné značce.

Zvláště na technických, kamenitých tratích typu Cap d'Ail byla Chaussonová nepřekonatelná a díky tréninku na motokrosově motorce se jistotou v ovládní kola a svou silou a vytrvalostí blížila schopnostem nejlepších mužů. Třeba čeští downhilleri se museli nejednou smířit s faktem, že se „šósonkou“ při srovnání dosažených časů na světových soutěžích prohráli. Její největší a prakticky jedinou soupeřkou byla Missy Gioveová, excentrická Američanka, pravý opak do sebe uzavřené Anne-Caro, k níž ji nepoutaly velké sympatie. V úvodu kariéry Gioveová připravila Francouzku o vítězství ve Světovém poháru, jejich vztah ještě více ochladl ve chvíli, kdy Cannondale nechal Missy na dlažbě, aby mohl získat právě Anne-Caro.

Nakonec našla ten pravý okamžik k odchodu. Loni na MS v Livignu uhájila svoje poslední zlato jen o pár desetin sekund. Byl čas uvolnit místo mladším, což v podání tehdy osmadvacetileté sjezdářky znělo poněkud paradoxně.

První česká účast na oficiální Tour VTT, mountainbikové verzi Tour de France, je zároveň poslední, neb pořadatel, společnost A.S.O., od její organizace napříště opouští. Kempování v obřích stanech, společné stravování v polní kuchyni, týmové přesuny na kole po etapách po vzoru rallye Paříž-Dakar, to je velká biková romantika jako za starých časů, ale závod je především televizně skvěle pokrytou přehlídkou hvězd. Jako nejlepší z českých bikerů se v těžké konkurenci vítězného Martineze, Pallhubera, Evanse, Djernise, Hoydahla, Dupoueye a dalších umísťuje Petr Konečný (29.).

Světový pohár horských kol poprvé startuje v Asii, konkrétně sjezdaři v japonském Arai City. Uzavírá se tak globalizace MTB, World Cup už zavítal na všech pět kontinentů, čímž se nemůže pochlubit ani silniční SP.

1999

Cannondale se ve snaze o odlišení tasí s velkým trumfem – jeho karbonový full Raven s jednohous vidlicí **Lefty** nelze přehlédnout. Je to spíš technická

zajímavost a záruka výstřednosti pro majitele těchto kol než zásadní průlom do technologie předního odpružení. Díky válečkovým drahám systému Headshok a čtvercovému profilu kluzáků dosáhla vidlice velmi citlivého chodu při překvapivě vyšší tuhosti. Ojedinelý koncept, jemuž ale věří snad jen právě jeho

původce, pokud pomíneme jednohous počín firmy USE založený na paralelogramu. Rok na to byl představen model Lefty ELO s elektronickým zavíráním vidlice (elektromotor uzavírá průtok oleje) ovládaným tlačítkem přímo z řídítek.

Shimano pokračuje ve zběsilém tempu novinek. Tentokrát jde ale opravdu o zlomový moment. Světový lídr se vrhl na pole diskových brzd, a to s vervou sobě vlastní.

Dosavadním výrobcům se tímto krokem značně zmenšil manévrovací prostor. Jako první je v tomto roce (oficiálně model pro sezonu 2000) prezentována **hydraulická kotoučovka** v rámci sady Shimano Deore XT s dvěma páry proti sobě působících

pístků rozdílné velikosti a samozřejmě příslušné náboje pro uchycení kotouče. Není to jediná změna – zcela nová sada, kvalitativně pod LX, z úcty k tradici dostává název Deore a nahrazuje dosavadního vládce střední třídy STX-RC (naposledy v nabídce pro sezonu 1998). Novinkou je také technologie výroby dutých kovových klik Hollowtech u sad XT, LX a Deore přinášející znatelný posun v tuhosti.

Na jaře se poprvé samostatně mimo silniční závod koná domácí nejmasovější bikový maraton Author Král Šumavy a šesté místo ve Světovém poháru v dualu obsazuje Michal Maroši. Tak vysoko se žádný domácí závodník na horském kole v celkovém hodnocení nejprestižnějšího seriálu ještě nedostal.

Událostí je prezentace pláště Hutchinson systému **Tubeless UST**, který se má stát standardem

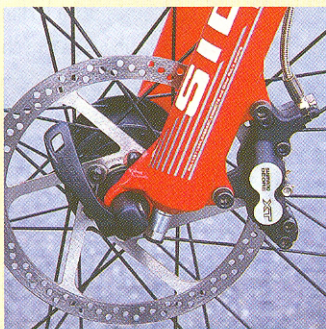

pro horská kola. Bezdušové pneumatiky sice nejsou ničím novým (již dříve je nabízel například Continental), Hutchinson však nachází podporu i u jiných výrobců. Pikantní však je, že iniciátorem tubeless řešení systému UST nejsou gumárenské společnosti, nýbrž výrobce ráfků Mavic, který tak cítí šanci být u zrodu revoluční myšlenky. Výhody bezdušového systému jsou nasnadě – praktické vyloučení rizika průrazu, nižší požadovaný tlak a tím lepší jízdní vlastnosti. Ovšem z mnoha důvodů se tubeless pláště nestaly jednoznačným řešením pro budoucnost a dnes se z nabídky sériových kol spíše vytrácejí. Hlavní příčinou jsou potíže s těsností systému, složitější montáž v terénu (přesné usazení patky pláště) či omezená nabídka různých šířek a dežů. Také v počátku tolik zdůrazňovaná hmotnostní úspora je zpochybnitelná, spíše opak je pravdou.

Veletrh Eurobike dává jasně zelenou vzniku nové kategorie kol Enduro – full suspension biky vyšších zdvihů někde mezi XC a freeridem určené na dlouhé putování do náročnějšího terénu, přitom zaručující maximálně pohodlnou jízdu, kterou nepřerušují ani extrémní překážky.

Připravuje: Kamil Hofman

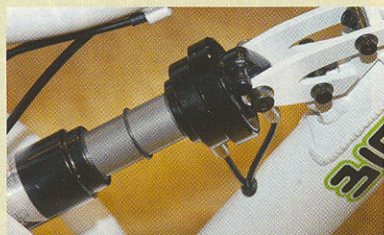
Foto: archiv

příště: léta 2000-2002

události - odliv bikerů na silnici, nástup inteligentních systémů pružení, prezentace revoluční novinky v řazení Shimano Dual Control, představení konceptu 29palcových kol osobnosti - Miguel Martinez, Paola Pezzo

Y2K je dobrou potravou pro marketingové eskamotéry při úvahách nad formou produktových katalogů, ale nic tak zásadního se zase neděje. Nehroučí se počítačové systémy ani spotřebitelé z převratných noviněk. Velo vyhledává výsledky dlouhodobé ankety Cyklista tisíciletí, již se zúčastňuje bezmála patnáct set čtenářů. V kategorii mužů se dostává nejvýše z bikerů John Tomac (6.), mezi ženami však bodují Pezzová, Sydorová, Furtadová, Gioveová a Chaussonová, které se seřazují od druhého do šestého místa. Průkopníci bikové techniky se neztrácejí v kategorii Osobnost, která nejvíce ovlivnila vývoj cyklistiky – 1. Shozaburo Shimano, 3. Gary Fisher, 6. Tom Ritchey.

Přesně 1. května na bikefestivalu Lago di Garda představila německá firma **Bionicon** ojedinělé propojení vzduchových systémů tlumiče a vidlice v jeden obvod. Důvod? Stiskem páčky se přepustí vzduch z vidlice do tlumiče. Sníží se přední zdvih, přitvrdí krok zadního, takže i vysokozdvihové enduro snadno šplhá na kopec. Na jeho vrcholu pak dalším stiskem stačí jen vyrovnat tlaky a kolo je připraveno podat plný výkon i ve sjezdu.

Druhý olympijský zápis MTB už není žádným faux pas s ohledem na parametry XC tratě a přináší druhé zlato pro po většinu sezony nevýraznou Paolu Pezzovou, když mužům kraluje podle očekávání Miguel Martinez.

2001

Velký guru opět v prvních řadách bikového pokroku. Gary Fisher sice nebyl první, kdo přišel s konceptem **29palcových** kol pro MTB, vyznačujících se především větší průchodností terénem, ale v jejich popularizaci sehrál zásadní roli. Při letní prezentaci značek Trek a GF na příští sezonu

se před novináři může pochlubit dvěma 29" modely, nejvyššími hardtaily Mt. Tam a Supercaliber, což svědčí o tom, že to s novým rozměrem myslí vážně. Přidávají se významní výrobci vidlic (Marzocchi) i pláští (IRC). Boom velkých kol, který dnes zasahuje prakticky všechny přední značky, je spuštěn.

Inteligentní systémy pružení dostávají zelenou poté, co firma

Progressive Suspension získává licenci na výrobu tlumičů od v závodních off-road automobilech etablované společnosti Curnutt. Její produkt **5th Element** se stává pojmem a brzy jej odkupuje Manitou, které se vzápětí prezentuje systémem tlumení SPV, jenž podobně jako ostatní eliminuje vliv šlapání na funkci tlumení. Následuje Specialized Epic se svým tlumičem **Brain**, který vzniká ve spolupráci s Foxem, a ten zase brzy představí vlastní koncepci Pro Pedal. Sportovně ladění bikeři mají o mnoho důvodů víc uvažovat o pořízení celoodpruženého kola, chytré tlumiče i vidlice posouvají možnosti terénařské techniky o mílový krok kupředu.

Vlastnické změny kdysi nedotknutelných značek jsou na denním pořádku, pravda o nehospodárnosti a závislosti na taiwanských producentech vyplývá na povrch v plné nahotě. Jen jeden příklad za všechny. V lednu prodává společnost Brunswick (lodě, fitness stroje, bowlingové dráhy, kulečnické stoly) svoji cyklistickou divizi, zahrnující značky Moose

S velkými nadějemi, ale také s kupou problémů vstupuje mountainbiking do třetího tisíciletí. Zásadní význam většiny technických řešení prověří až čas, je těžké odhadnout, která z nich jsou jen plácnutím do vody a která skutečným trendem budoucnosti. Finanční krize MTB vrcholí, oznámení o prodejkách a bankrotech jsou na denním pořádku, význam asijských výrobců, které de facto a nakonec i de jure ovládají věhlasné značky, roste. Jen málokdo, snad už pouze zatvrzelí evropští protekcionisté, v tom spatřují něco nebezpečného.

Na prahu nového milenia

osobnost

Paola Pezzová

Skutečná ikona ženského mountainbikingu, která dokázala přiblížit horskou cyklistiku širšímu publiku. Vždy dokonale připravená na nejdůležitější závod, vždy středem pozornosti díky svým extravagantním převlekům a image modelky přezdívané Bella Paola. Místo v dějinách MTB si ale získala především dvěma tituly olympijské šampionky a mimořádnými výkony, jimž položila základ ve vytrvalosti bývalé běžkyně na lyžích. Ve špičce MTB se držela celých patnáct let a zvládla i návrat po mateřské pauze, ačkoli ne zcela podle svých představ. V 34 letech se odhodlala ohlásit comeback, avšak na olympiádě v Aténách propadla. Loni na MS doma v Livignu to bylo definitivní loučení dámy, která spojila kariéru se značkou Gary Fisher, ačkoli na závěr přesedlala na Specialized. Navždy zůstane sexy symbolem závodního bikingu a miláčkem fanoušků, přestože jí taková role mnohdy překážela. Už za svého života se stala legendou.

a Roadmaster, koncernu Pacific Cycle za 60 milionů dolarů. V září téhož roku pak navíc získává pod svá křídla bankrot ohlašující značky GT a Schwinn, americké „rodinné stříbro“ mezi koly. K dovršení všeho tři roky poté ovládne rozhodující díl akcií v Pacific Cycle kanadská společnost Dorel Industries specializující se na výrobu dětských sedaček, nábytku a dalšího vybavení pro domácnost...

Finanční kohouty jsou dotaženy na maximum. Rozpadají se závodní megatýmy Sunn, GT, příští rok končí i Volvo-Cannondale, Světový pohár postrádá stabilního titulárního sponzora, klesá počet závodů, chybějí zájemci o pořadatelství vrcholných závodů včetně MS a ME. A tak špičkoví bikeři balí kufry a odcházejí za vůní asfaltu a lepšími podmínkami. Na silničním MS se potkávají exmistr světa Michael Rasmussen s exvítězem SP Cadelem Evansom, oba mají profismlouvy již v kapse a za pár let budou usilovat o nejvyšší pocty na Giru, Vuelte i Tour de France. Brzy je následuje Miguel Martinez, syn někdejšího veleúspěšného silničáře, který má mít coby muší váha nejlepší předpoklady v profipelotonu uspět mezi vrchaři, ale jeho mise končí fiaskem.

2002

V únoru šokuje bikový mikrosvět oznámení o pohlcení RockShoxu dravcem Sram. Další jednoznačná zpráva o rostoucí síle koncernů a po-

kračující globalizaci v bikebyznysu. Těžko tomu může někdo zabránit.

Shimano uvolňuje informace o překvapivém a revolučním

osobnost

Miguel Martinez

Životní třicítka oslavil francouzský střízlík až letos, nicméně vrcholu kariéry dosáhl paradoxně už ve čtyřidvaceti letech. Po nepovedeném silničním extempore již nedokázal najít dostatečnou motivaci. Cenné kovy sbíral už jako teenager v cyklokrosu, na horském kole získal vše, co bylo k máni – tituly mistra světa i Evropy juniorů, espoirs, elity, trofej olympijského šampiona, vítěze SP i Tour VTT. Po OH v Sydney však jeho hvězda dramaticky pohasla. Po nanicovaté bikové sezóně nepohrdl nabídkou slavné silniční stáje Mapei pro sezonu 2002. Premiéra na Tour de France nebyla špatná, ale po dalším nanicováním roce na asfaltu se s pokorou vrátil do terénu, ovšem už jen jako řadový jezdec. Od té doby je pouze stínem své někdejší slávy, jakoby příliš mladý získal příliš mnoho úspěchů. Nebylo však výraznějšího XC jezdce konce 90. let.

počínají v systému řazení. Na světě je bikový **Dual Control** s integrovanými řadicími a brzdovými pákami v rámci inovované sady XTR. Ohlasy jsou převážně skeptické. S odstupem času je však třeba konstatovat, že Shimano jako mnohokrát předtím prosadilo svou vizi. Ono určuje trendy a koriguje potřeby bikerů. Dalo by se to rovněž pojmenovat tak, že konstruktéři a marketingoví stratégové z Osaky rozhodnou o tom, jakým způsobem bude většina terénu holdujících cyklistů na svých kolech v novém tisíciletí řídit, byť se Dual Control zdál být zprvu krokem zcela špatným směrem. A dnes? Odmítané řazení prosáкло již do čtyř nejvyšších komponentových řad. Příznivější odezvu nalézají u nového XTR kliky systému Hollowtech II s integrovanou oversize osou a ložisky vysazenými vně rámu poprvé jako součást nejvyšší sady prezentované kotoučové brzdy velmi subtilní podoby a nového uchycení CenterLock, tedy pomocí drážkování na náboji a matice pro fixaci.

Průvan v točivých MTB disciplínách způsobuje zavedení formátu čtyř jezdců v jedné dráze a nahrazení dualu. Nová soutěž, v USA známá jako

mountain cross či biker cross, dostává název **fourcross (4X)** a UCI ji zařazuje oficiálně na pořad Světového poháru i mistrovství světa. Přináší to příliv bikosařů a tím také startuje zlatá česká éra závodního MTB zosobněná v postavě Michala Prokopa (2002 4. na premiérovém MS), který navíc téhož roku jako první český biker vůbec získává zahraniční angažmá (Be One).

připravuje: Kamil Hofman
foto: archiv Velo

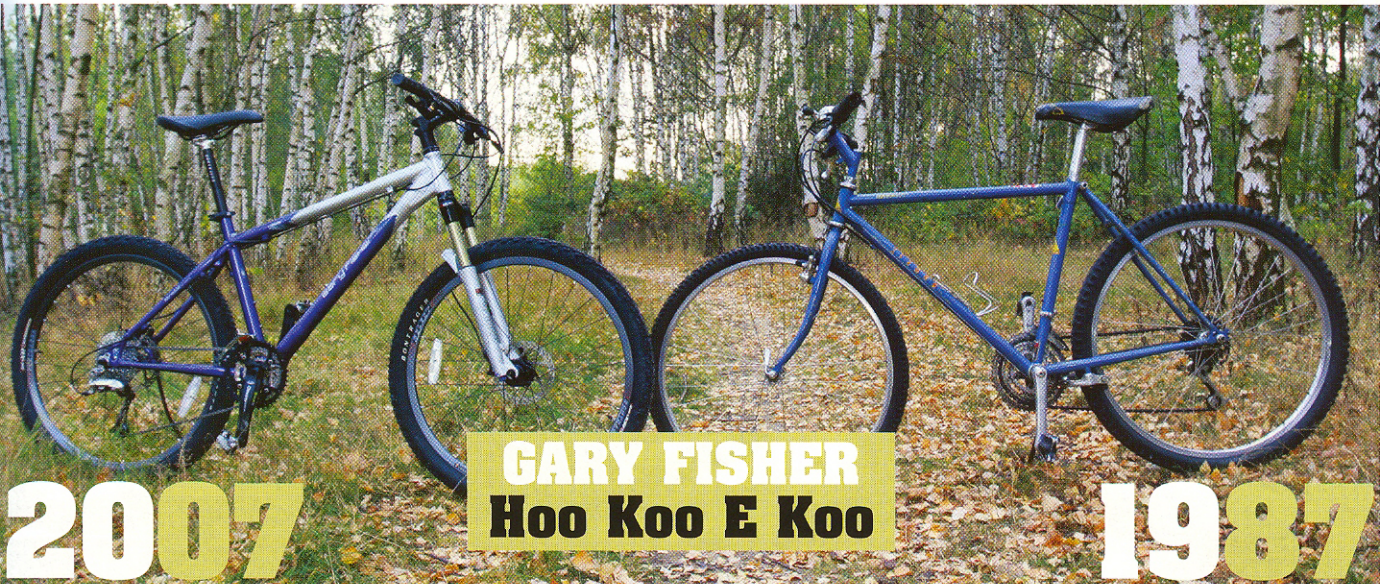
příště: léta 2003-2006
události – nástup kompozitu, nanotechnologie a hydroformingu, první světové tituly pro český mountainbiking, premiéra oficiálního MS v bikemaratonu, zavedení mechanických dep v XC osobnosti – Gunn-Rita Dahleová, Michal Prokop

Gary Fisher a jeho ZNOVUNALEZENÉ DÍTČKO

**hledáme
nejstarší
horské kolo**

Náhoda tomu chtěla, že se nám v redakci v rámci pátrání po nejstarším mountain biku na území bývalé federace sešla dvě horská kola značky Gary Fisher se stejným modelovým označením, ovšem se dvěma dekadami rozdílu v rodném listu. A navíc právě ve chvíli, kdy sám velký „Džief“, v bikových kruzích host z nejmávanějších, zamířil do České republiky. Jeden z otců horské cyklistiky tak mohl osobně a exkluzivně pro čtenáře časopisu Velo dokumentovat, jakou cestu mountainbikingu za posledních dvacet let určil.

GARY FISHER
Hoo Koo E Koo

2007

1987

rám ■ Alu BS 6102 Platinum Series, Genesis geometry
vidlice ■ odpružená, Manitou Sliver Super, 100 mm, uzavíratelná
brzdy ■ hydraulické kotoučové Avid Juicy Three
řazení ■ Shimano Deore RapidFire Plus
převody ■ 3x9, převodníky 22/32/44
hmotnost ■ 11,8 kg

rám ■ True Temper AT, CrMo ocel, zeslabované trubky
vidlice ■ pevná, CrMo ocel
brzdy ■ přední cantilever Shimano Deore, zadní Shimano U-brake
řazení ■ Shimano Deore SIS
převody ■ 3x6, převodníky Biopace 28/38/48
hmotnost ■ 12,9 kg

Dvacet (světelných) let

Opřena bok po boku, horní trubku o horní trubku, zdá se, že mezi těmito dvěma fishery zeje časová propast snad půl století. Asi jako když vezmete synovce do Technického muzea a zíráte na dědečky automobily v porovnání s tím, z něhož jste před pár minutami vystoupili.

Jenže tato dvě horská koly dělí přesně dvacet let. Tady máte názorný důkaz, že vývoj nekráčí stejnými kroky – poslední dobou se tempo mnohonásobně zrychluje. Však také Gary, konfrontován se svým zestárlým dítětem, se zmohl zpočátku jen na upřímné: „Oh, my God...“

Na první pohled je patrný především rozdíl v masě: byť je Hoo Koo E Koo model 2007 svařeno z tlustších hliníkových trubek, nižší stavbou se slopingem vypadá rozhodně kompaktněji. Design toto jen podtrhuje, i když baby-blue veterána má určitě něco do sebe. Naproti tomu výrobní rok 1987 přináší tenčí ocelové trubky, avšak s vyšší stavbou celku a anti-slopingem. Profilace trubek pak ukazuje, že hardtail ani dnes není podceňovaným segmentem trhu. A samozřejmě odpružení: 100mm standard nenavštěvoval v půlce osmdesátých let tehdejší konstruktéři ani v nejdůležitějších snech a vizích.

Celý Fisher '87 přitom je delší stavby – především v zadní části -, s ležernější geometrií, zato se vzpřímeným představcem s dvojím tělem. Fisher k tomu podotkl: „Wow, tak tyhle barvené představce s kladkou byly hodně populární. Jenže lidé je moc nekupovali...“. Slušný paradox. Alespoň, že se kormidlo evoluce znovu stočilo k širokým, anatomickým řídkům – ty už ale na starém HKEK nejsou, vystřídala je novější ná-

hrada. Představce tehdejší a současné ale, nejen na těchto fisherech, nedělí jenom sklon a délka: do vidlice zasouvací rozpěrný typ vystřídal kompletně tzv. ahead, tedy typ na krk vidlice nasouvaný a jištěný shora stahovacím šroubem s rozpěrkou ve vidlici.

Gary dál upozorňuje: „...a vidíš ty Biopace převodníky? To byl tehdy hit!“ A nutno přidat, že dnes někteří myšlenku resuscitují, neshoduje se přitom kupodivu, v které fázi záběru má být elipsa vypouklější. „A zadní stavba bez brzdových čepů na sedlových vzpěrách, ale s U-brake pod dolními vzpěrami... to je historie.“ HKEK '07 pak čepy na horních vzpěrách zadní vidlice nenese rovněž – po dekádě ráfkových brzd jsou dnes běžné brzdiče kotoučové i v XC aplikaci. V roce 1987 se o diskách pro MTB mluvilo jen mezi největšími Frankensteiny.

Mr. Fisher rychle identifikuje, co je na stroji dále původního a co ne: zadní ráfek je originál, přední ne, pneumatiky jsou také pozdějšího data. O dnešním nastupujícím trendu kompletně zapletených kol coby jednoho komponentu tehdy, v čase Discopřiběhů, příliš úvah také nepadalo. Rovněž pneumatiky s měkčí směsí boků patřily tou dobou do říše bájí a pověstí.

A zapomenout nemůžeme ani na pohon a měniče převodů s řazením. Tradiční palcové páčky na řídkách byly v roce 1987 ohromně progresivní, navíc již s indexovanými polohami a leckdo je ještě pamatuje jako skok vývoje proti těm na rámu u favoritů. Maximálně ergonomické řazení pod řídky mělo ještě čas, než vstoupilo na scénu dějin. Rovněž měniče z lisovaného plechu se tehdy zdály být dobrým nápadem a dostačujícím řešením. Dnešní kované kusy snesou provoz výrazně náročnější. A samozřejmě: „Počítal jsi převody? 3x6, a jak se tehdy jezdilo!“ A to nikdo ani nevytahuje rozdíl

hledáme nejstarší horské kolo

v kvalitě přehazování díky náběhovým hranám a profilaci zubů, vývoji řetězu... Zapomenout bychom neměli ani na volné pedály v konfrontaci s těmi nášlapnými, dnes standardními i na kolech nižší střední třídy.

A co že Hoo Koo E Koo znamená? Kolem půlnoci, nad několikátou sklenicí plněné, Mr. Fisher překvapivě zklamal všechny ty, kdo sázeli, že jde o pojem z havajského názvosloví. Jedná se údajně o kmenové označení indiánů kdysi žijících pod úpatím hory Mount Tamalpais, počítané za jakýsi Betlém bikového náboženství.

Řeč se stočila i na fakt, že v roce 1987 byl již HKEK svařován na Taiwanu. „Tamní továrny byly už tehdy na slušné úrovni a od té doby urazily neskutečný kus dále dopředu.“ K samotné otázce politické korektnosti

výroby na Dálném Východě Fisher – evidentně nevesele – uvedl, že jde o složitý kalkul, svým způsobem ekonomickou nutnost. Ale jak z hovoru dále vyplynulo, je pro zavedení dovozních přírážek na kola z Asie, již jen pro nízké sociální standardy a menší ohleduplnost k životnímu prostředí ve srovnání třeba s Amerikou. Však také Hoo Koo E Koo 2007 nese hrdý nápis Handbuilt in the USA – „Tohle stále biky dobře prodává“.

I když měl Gary Fisher z překvapení v podobě veterána upřímnou radost, neméně potěšen, soudím, byl, když mu jeho bídny technický stav a malá velikost zabránili osedlat ho při následující vyjížďce.

Tomáš Taich
Foto: Štěpán Hájíček

Příběh GF Hoo Koo E Koo 87 Roberta Antona

Modelový rok 1987 je první, v němž se v rámci nabídky mountain biků značky Gary Fisher objevuje tento dnes již legendární indiánský název. Navíc se jedná o první sezonu, v níž Shimano nabízí indexové řazení SIS, jež GF pochopitelně přehlédnout nemohl!

Tenhle staříčkový, ale stále svému majiteli sloužící HKEK v téměř nedotčené podobě s oprýskanými logy má své kouzlo. Na území republiky se objevil až po deseti letech své existence. Víc už přibližuje hrdý vlastník Robert Anton z Chomutova.

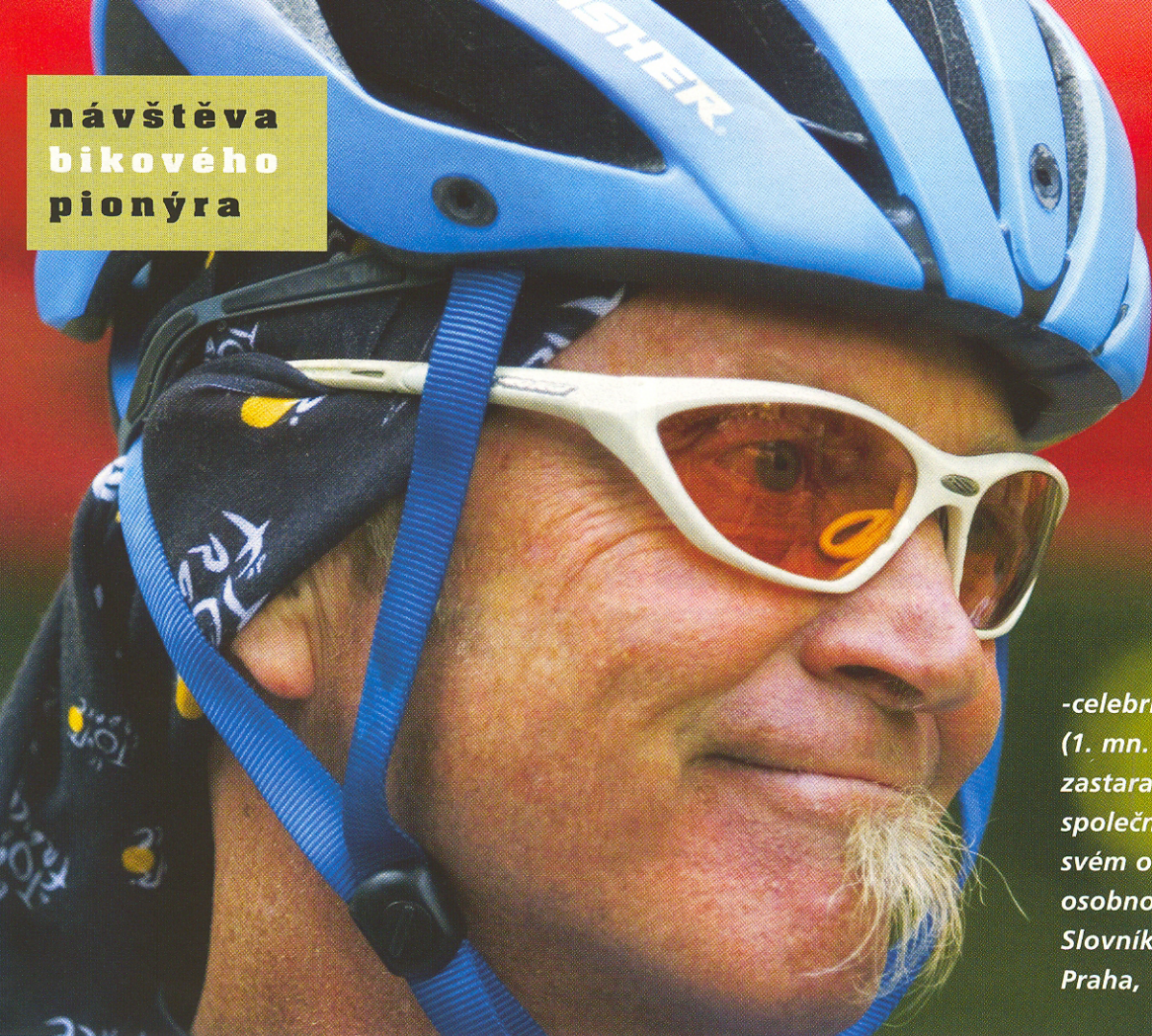
„Kolo přivezl kamarád Curt Sterner z Kalifornie někdy v roce 1998. Přebýval tady asi rok u svého bratra, který tu žil několik let. Poté, co Curt opustil Česko, kolo jsem dostal k užívání a ani po jeho další návštěvě si ho neodvezl, takže mi zůstalo dodnes. Jelikož je to můj jediný bike, tak jezdí. Má za sebou i pár downhillů (jedenkrát rozbitou hlavu) a docela slušnou řádku kilometrů. Při jedné oslavě jsem ho zapůjčil kamarádovi a ten po asi dvou dnech na můj dotaz, kde je kolo, se velice podivil s domněním, že mi ho už vrátil. Po těch dvou dnech jsme ho objevili v křoví na kraji lesa, kam ho pečlivě schoval, protože pod vlivem nebyl schopen ho osedlat. Takže dědeček Gary musel přežít leccos...“

A tušil vůbec Robert, že vlastní takový šperk? „Přiznám se, že nebýt známých, kteří se bikům tak nějak věnujou, vůbec by mě nenapadlo, že to může být skoro český bikový poklad.“

Skoro. Titul nejstaršího horského kola na našem území mu těsně unikl. Ale výjimečný kousek je to přesto. Tím spíš, že po dvaceti letech jej mohla opět polaskat legenda, jež stála u jeho početí.

(kh)

**návštěva
bikového
pionýra**

*-celebrita: maskulinum,
(1. mn. -y), poněkud
zastarale věhlasná, ve
společnosti nebo ve
svém oboru vážená
osobnost (Lumír Kliměš,
Slovník cizích slov,
Praha, 1994)*

GARY osobně

Abych řekl pravdu, tak jsem skoro měl obavu, aby Fisherova návštěva nebyla faux pas. Vše se odehrálo hodně narychlo, přítomnost tohoto gurua byla potvrzena až na poslední chvíli, čemuž odpovídala i její pozdní prezentace. Především však: co komu dnes Fisher ještě říká? Není to jeden z freeridistů, kterým Red Bull dává křídla, jeho rámy nepropagují kočičandy bujných vнад, nemluví se o žádném řešení stavějícím na hlavu svět odpružení, které by neslo jeho jméno... Snad jen 29palcový parametr kol, ale – kdo dnes ještě pokoukává po hardtailu, napadalo mě.

Vyjížďka v Krčském lese v Praze však notně korigovala mé úvahy. Pravda, s tou z roku 1998 se, co do počtu jezdců, asi zcela rovnat nemohla a také zběsilost tempa, které z ní udělalo 45minutový sprint, nebyla ničím úžasným ani reprezentativním. Hlas jedné dívenky, která bojujíc v prachu výjezdu poznamenala ke svému partnerovi, že do včerejška nic nevěděla o nějakém Fisherovi a za tuhle cenu o to ni nestojí, ale zůstal menšinovým. Dav bikerů, který Fishera oblehl před

startem, i dlouhý had pelotonu nejrůznějšího věkového průměru evidentně věděl, proč si zkrátil pracovní dobu či vážil cestu odpoledním provozem až na kraj metropole.

Legendární slogan „Gary se zamyslel, a přišel s novou geometrií Genesis, s novým konceptem velikosti kol, etc.“ možná později narození již – coby narážku na obchodnická klišé koncernu Trek, pod který bicykly Fisher spadají – nepamatují. Gary Fisher však pro ně přesto stále má význam. Soudím, že by to mohlo být třeba tím, že nepřestal být bikerem. Vezměme v porovnání Toma Ritcheyho. Někdejší report z osobního setkání našeho redaktora Martina Raufera s Tomem v Kalifornii i slova dalších jej popisují jako báječného chlapíka. Jenže Tom byl silničář, a ačkoliv pro Fishera v počátcích stavěl MTB rámy a pak

lem RS-1 či ještě spíše ověšením letitého klunkeru měničů a bubnovými brzdami v pravěku terénní cyklistiky tak revoluční. I když – změna geometrie posunem těžiště, záhy často kopírovaná, anebo nyníější zásadní role v boomu velkých obručí a snaha o doladění ovladatelnosti laborováním s korunkou vidlice jako u motorek – je to udávání tónu anebo není? Je geometrie a parametr kola víc než převratný systém odpružení? Každopádně jsou to silná slova do pranice. A to se cení.

Gary Fisher pobyl v České republice jen pár dní. Potřásl si rukou s obchodníky na setkání uprostřed Vysociny, prohlédl si Prahu, objevil se v televizi a na tiskové konferenci. A potom bez problémů uhájil svou pozici v pelotonu oné vyjíždky v Krči. Na devětatřicetipalcovém hardtailu – pochopitelně. Dobře naladěný, přátelský. Cestování ho ba-

„Není to paráda, že přijel Gary? Koho zajímá nějaká Madonna, tohle je panečku návštěva!“ – jeden z aktérů vyjíždky s Fisherem v Krčském lese v Praze

vedl vlastní značku, silničářem asi v jádru zůstal. To dokazuje nejen současná nabídka Ritchey, fakt, že při své nedávné návštěvě v České republice si přivezl silniční stroj, ale i to, že jeho rámy byly vždy pevné, maximálně s minimalistickým odpruženým představcem či pružnou pseudosedlovkou Allsop. To Fisher již v roce 1990 s Lawwillem postavil pořádný celoodpružený bike pro XC! A i když začínal coby silniční závodník, fotografii na asfaltu neprezentoval dobrých 20 let.

Fisher zůstal jediným z tzv. pionýrů MTB, kdo je aktivně činným v branži. Jistě, pod hlavičkou mamutiho koncernu, ale jak říká, spokojen. Další kroky značky nesoucí jeho jméno nejsou v porovnání s ful-

ví, stejně jako mu role známé a obletované perzóny nejde proti srsti natolik, aby na ni rezignoval. A že možná geometrii Genesis nenarýsoval sám, anebo že byl jen jedním z několika propagátorů velkých pneumatik? Asi ano, ale těch impulzů, které jsou s ním spojeny, je již pěkná řádka. A vlastně i podepsaných – vždyť cí kola dnes ještě mají na spodní trubce konkrétní jméno? Třeba i proto jsem si mohl po delším čase dát pívko s kamarády z Krkonoš, kteří neváhali a setkání s Garym si nenechali ujít.

Tomáš Taich

Foto: Markéta Navrátilová, Štěpán Hájíček

Už jsme pomalu přestali doufat, že kromě dvou kousků představených hned v úvodu pátrání po nejstarším horském kole na území Česka a Slovenska se nám podaří objevit cenné bikové starožitnosti. Na začátku prázdnin ale přece jen další dva zajímavé exempláře do redakce dorazily. O tom prvním z dílny Garyho Fishera již byla řeč a zjištění jeho rodokmenu i data narození nebylo tak těžké. Ovšem při určování stáří toho druhého jsme se pořádně zapotili. Velké bylo naše překvapení, když jsme objevili, jaká krev koluje v žilách tohoto veterána respektive veteránky.

BIKE ANTIQUES

aneb za vším hledej ženu

hledáme
nejstarší
horské kolo

Příběh Rapido 26-MTB 1985 Julia Vaice

Historie tohoto kola je skoro neuvěřitelná. Nejstarší redakci nalezený bike na území republiky je totiž tuzemské provenience a navíc postavený na dámském rámu!

V ČSSR designovaný, na Taiwanu vyrobený a pro kanadský trh určený mountain bike exportní značky Rapido všefkájícího modelového označení MTB-26. To je realita bikového pravěku. Za oficiální počátek čs. mountainbikingu je sice považován podzim 1989, kdy došlo k prvnímu setkání vyznavačů nové cyklistické disciplíny a vzniklo také první domácí horské kolo Velamos určené pro tuzemský prodej, nicméně tohle československé exportní MTB spatřilo světla světa už v roce 1985.

otec pracující tehdy v montrealské pobočce Motokovu matce, moc toho na něm nenajezdila,” přibližuje Julius Vaic, člověk, který exotický bicykl do redakce přivezl. Ani on si nebyl úplně jist rokem výroby, nicméně pohled do análů napovídá, že na biku použitá silniční přehazovačka s krátkým raménkem Shimano RS byla v nabídce v letech 1982-84, s největší pravděpodobností, i s ohledem na vzpomínky Julia Vaice st., je tenhle exemplář ročník 1985.

„První vzorek MTB taiwanského výrobce jsem si prohlédl na výstavě v Montrealu v čtyřiaosmdesátém, i v Kanadě tehdy bylo horské kolo co do masovosti prodeje v plenkách,” doplňuje Vaic senior. „Podařilo se nám včas vstoupit na trh a během jediné sezony jsme prodali kolem tří tisíc kusů tohoto modelu.”

Tehdejší podnik zahraničního obchodu Motokov se zastoupením v kanadském Montrealu, již dříve dodávající do země javorového listu v Rokycanech, Chebu či Sobotíně vyrobená jízdní kola, převážně dětská, získal poptávku na stále žádanější MTB. Zkušenosti s výrobou nového cyklistického náčiní však byly mizivé, spíše teoretické či v rovině úvah a podle toho také prototyp ze sobotínského Velamosu dopadl. Řešením bylo zadání produkce na Taiwanu s mnohem lepším výsledkem – dámským i pánským modelem u nás neznámé značky Rapido, pro vývoz určeného čs. brandu. Samolepkami s logem a hrdým sloganem De Luxe Bike byl bytelný ocelový rám z jistě nezeslabovaných trubek opatřen až v Kanadě. Ani na tehdejší dobu žádný zázrak, nižší střední třída s koncovou prodejní cenou do dvou set dolarů.

Kolo před námi kromě docela surově nabourané přední vidlice nejvýše ani po více než dvaceti letech ztuhlých známky opotřebení. Všechny díly, včetně pláště Kenda, jsou originální. Vysvětlení je nasnadě. „Kolo věnoval můj

Detailnější obhlídka kola nabízí další zajímavosti. Třeba palcové řadiče páčky bez indexace SR Roots. Zprvu nám logotyp inicál SR připomínal označení SR Suntour, ale k fúzi společností Sakae Ringyo a Suntour došlo až v roce 1989. Nakonec jsme objevili, že jde o řazení z nabídky jiného dosud činného taiwanského producenta Sun Race. Páčky jsou umístěny na v první polovině 80. let tak populárních řídítkách integrovaných s představcem ve tvaru V, jež se objevila o čtyři roky dříve například i na prvních sériových Specialized Stumpjumper. Dlouhé brzdomy páky na čtyři prsty s masivními objímkami i dnes stále živé značky Lee Chi, cantileverové čelisti ze stejné dílny, ocelové ráčky, kliky Tracer, dvanáct převodů spíše silničního charakteru, to dotváří muzeální bicykl.

Ačkoli na některých českých či slovenských půdách nebo ve sklepech možná nepovšimnut odpočívá i starší mountain bike, pro nás je to po bezmála ročním pátrání již jasné – 30 lahví prvotřídního Bohemia Sektu Brut putuje k Juliu Vaicovi z Prahy. Cheers, Rapido!

Příběh MBK Ranger Hi-tech 1988 Petra Marka

Tohle kolo by mělo být navždy vystaveno na čestném místě v pomyslné síni slávy českého a slovenského MTB. Rok před listopadovým převratem si ho z Francie za tehdy nekřesťanských 18 000 korun, tedy zhruba devět průměrných platů, dovezl Petr Marek, muž, který svými výzvami v tisku spustil oficiální český mountainbiking a je jeho hlavní postavou dodnes.

„Než jsem se rozhodl utratit takovou sumu a pro svůj vysněný bike vyrazil za železnou oponu do Paříže, dost dlouho jsem v zahraničních magazínech sledoval testy kol a vybavení a MBK mi vycházelo v poměru výbava/cena jako nejlepší. Dodnes bych asi tu specializovanou cykloprodejnou nedaleko Champs Elysées, kde jsem ho zakoupil, našel. Navštívil jsem také síť sportovních hypermarketů Decathlon, ale to nebylo už tehdy to pravé ořečové,“ vzpomíná Petr Marek. „Problémy nastaly na hranicích. Celníci mi nechtěli uvěřit, že jízdí kolo může stát takové peníze a s nasazením všech sil jsem se vyhnul placení cla. Bike mi pak k maximální spokojenosti sloužil až do roku 1995.“

Zasloužilé MTB je nepřehlédnutelné díky kombinaci ve své době moderních reflexních barev, výbavou patřilo k vyššímu standardu. Chrommolybdenový rám s hodně položenou hlavovou trubkou (na obratnost v trialových pasážích tehdy Francouzi příliš nehleděli) s hrdým označením Made in France je vybaven sadou Shimano Exage Mountain s přepínáním aretace na volný chod řadičích páček a dodnes je až na výměnu jednoho pláště v původním stavu a plně funkční. A také neprodejné...

Příběh Cannondale SM 800 1988 Miroslava Peka

Za tímto historickým kouskem se skrývá dějová zápleтка hodná bezmála filmového zpracování. V Československu se totiž objevilo jako dar kamarádu Michala Vokolka, pozdějšího i současného dovozce značky. Obdarovaný však měřil dva metry a na bike se nemohl poskládat, a tak jej s Vokolkem vyměnil za ocelového zimáka na Campagnolu.

„Na sedlové trubce jsem objevil prasklinu, která vznikla tím, že předchozí majitel příliš vysunul sedlovku a namáháním trubku poškodil,“ vysvětluje Vokolek. „S reklamací jsem oslovil výrobce a těsně po revoluci mě kontaktoval Scott Montgomery ml. s tím, že rám je

připraven v Německu a zda bych neměl zájem stát se regionálním zástupcem. Já souhlasil.“

Poškozené kolo nakonec skončilo u jiného cyklistického závodníka a později majitele prodejny Peksport Miroslava Peka, který jej nechal opravit a zachoval v provozu dodnes. Na hlavové trubce rámu se skví původní logo, silueta železniční stanice, jež dala legendární značce název. Výbava Shimano Deore XT byla tehdejší absolutní bikovou špičkou. Zajímavostí je zadní, rovněž Shimano brzda U-brake, ovšem na rozdíl od GF Hoo Koo E Koo umístěná na čepch zadních vzpěr, nikoliv zadní vidlice. Odpružený představec Softride a odpružená sedlovka koncernové značky Coda putovaly na kolo až dodatečně.

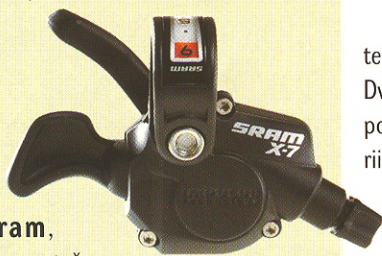
Miroslav Pek na tomto biku mimo jiné absolvoval tzv. nultý ročník mistrovství republiky MTB ve Špindlerově Mlýně v roce 1990. Je to onen inkriminovaný „kanón“, na němž dodnes podniká krátké cesty Mirkova dcera. „Tehdy ve Špindlu to byl zcela určitě jediný Cannondale na startu,“ dodává majitel. „Závodil jsem na něm asi dva roky, pak už přišel ke slovu rám Super V s vidlicí Headshok.“

Kamil Hofman
Foto: David Stella a Volo

2003

Kompozit zcela vládne bikové technice nejen na poli materiálů používaných na výrobu rámu, ale komponentů kol vůbec. V černé jednoduše z masové znovu klíčící snaha o odlišení, čehož výsledkem je „barvení“ karbonových vláken a jejich nepřeborné variace s hliníkovými, titanovými, scandiovými i ocelovými slitinami, jež jakoby popíraly jejich původní „čisté“ mechanické vlastnosti.

V reakci na o rok dříve představené řazení Dual Control přichází americký konkurent

Shimano **Sram**,

jinak specialista na otočnou rukojeť, s řadícími páčkami, donedávna japonskou doménou. Experti tuhle alternativu s označením Impulse Technology Triggers začleněnou v rámci sady Sram X.O řadí hodně vysoko, mnohdy dokonce výš než cizelérskou, léty ověřenou klasiku z Osaky.

Mistrovství světa ve švýcarském Luganu mění ve skutečnost pradáváné sny českých bikerů a definitivně smazává náš mezinárodní komplex. Poprvé českému reprezentantovi věší na krk zlatou medaili mistra světa, a to hned ve dvojím provedení. Je to **zlatý pátek** 5. září 2003, kdy se nejdříve po poledni obléká do duhového trikotu junior Jaroslav Kulhavý v cross-country a večer za umělého osvětlení poráží hned tři Američany ve finále fourcrossu Michal Prokop. Den, na nějž se nezapomíná.

2004

Kde se zastaví narůstající zdvih XC fullů, tzv. enduro biků, které tvoří další z nekočetnějších kategorií MTB? 160 milimetrů, donedávna vyhrazených leda tak pro downhillové speciály, už není žádnou výjimkou u kol určených nejen pro jízdu z kopce dolů, ale pro celodenní plnohodnotné ježdění.

Shimano reaguje na požadavky trhu a prezentuje komponentovou řadu Hone určenou speciálně právě pro enduro kola. Nový trend dostává zelenou i u dominantního výrobce bikových součástek.

Přesně prvního března stále agresivnější Sram pohlcuje výrobce brzd Avid, jeho konkurenceschopnost Shimano po předchozím ovládnutí společností Sachs, RockShox a Truvativ je kompletní.

2005

Po několikaletých debatách nakonec mountainbiková generalita UCI posvěcuje zavedení mechanických dep v závodech cross-country. Opatření ještě před pár lety považované málem za svatokrádež a nekompromisně odmítané „pure bikery“ nikoho příliš nevzrušuje. Hlasy upozorňující na to, že tak padla poslední odlišnost od cyklokrosu (již dříve např. výrazné zkrácení XC okruhů, jejich přivedení do velkých měst apod.), jsou ve výrazné menšině. Katastrofické scénáře, že jen závodníci z týmů, které na to budou mít, nasadí před každým sjezdem vysokozdvihový full, aby ve výjezdu přesedlali na ultralehký hardtail, se nenaplnily, výměna celého kola je stále vyloučena. Nic tak tragického se neděje, zároveň je však naivní se domnívat, že tohle má přinést závodnímu MTB po vzoru zastávek v boxech ve formuli jedna větší zájem médií a spásnou sponzorskou injekci.

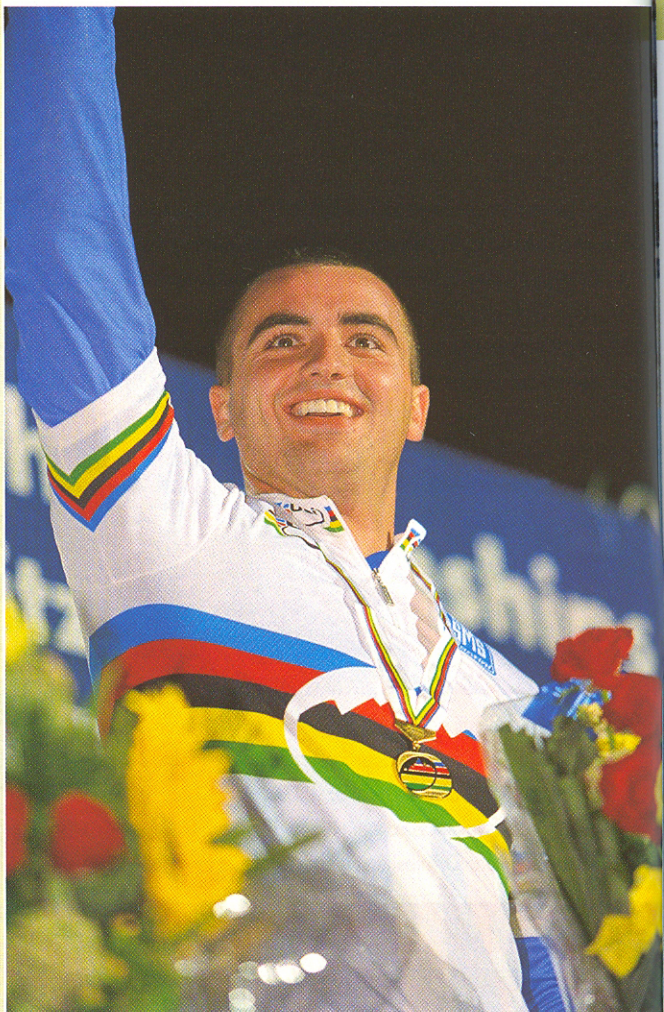
osobnost

Michal PROKOP

Už dnes, ve svých pětadvaceti letech, je nejzářivějším klenotem domácího závodního mountainbikingu v celé jeho historii. Dvojnásobný mistr světa a Evropy, dvojnásobný vítěz Světového poháru, premiérový světový šampion MTB v seniorské kategorii, první vítěz World Cupu, to vše na kole české značky Author. Prokop sbírá jeden primát za druhým a jeho vítězný apetit není ještě zdaleka nasycen. Prohrává jen velmi nerad a velmi ojedinele.

Paradoxní je, že suverénně nejvýraznější postava české horské cyklistiky většinu kariéry prožila na bikrosových kolbištích a k nim s ohledem na olympijskou premiéru v roce 2008 v Pekingu směřuje i dnes své hlavní sportovní snažení.

V technických disciplínách MTB, o nichž se tradují mýty, že v nich mohou uspět bezstarostní jedinci s nadáním od boha, se prosadil díky své maximální profesionalitě a serióznímu přístupu k přípravě, o čemž svědčí, že v jejím rámci během dráhového intermezza pronikl do reprezentace na MS v olympijském sprintu. Mistr koncentrace, král startů s neuvěřitelně pohotovou reakcí a dynamitem v nohách při prvních šlápnutích do pedálů. Biker, co dokáže uspět prakticky na jakékoliv trati za libovolných podmínek a v různých nadmořských výškách. Michala Prokopa nám závidí celý bikový svět.

Těžko hovořit o historickém významu událostí a počínů, když chybí dostatečný časový odstup, nadhled. Co dnes považujeme za zcela převratné, může být za pár let vnímáno jako slepá větev vývoje. V každém případě čím blíže současnosti, tím méně zásadních milníků a o to více drobných krůčků. Náš seriál se uzavírá s jednou dosud nezodpovězenou otázkou. Kam až může ve své masovosti a posedlosti technickými finesami někdejší výstřední záliba hippies na podomáčku upravených klunkerech dojít?

Trvale udržitelný rozvoj?

událost

Zavedení mechanických dep v XC

Dlouho diskutovaná a odmítaná inovace je zatím příliš čerstvá na nějaká rozsáhlá zobecnění, v každém případě je to zjevně největší zásah do podoby závodního MTB v celém jeho vývoji. Podstatou cross-country byla vždy zásada obejít se bez cizí technické pomoci, což však hrubě nekoresponduje s jinými cyklistickými odvětvími a také se zájmy nejsilnějších týmů respektive nejmovitejších sponzorů z velo branže. Jejich tlak nakonec vyústil v zavedení mechanických dep, ovšem s omezeným rozsahem, bez možnosti výměny celého kola a s vyloučením zásahu jiné osoby. Defekty kola stále výrazně ovlivňují dění na předních přičkách, význam technicky správně zvládnutého způsobu jízdy s kontrolovaným rizikem neklesl. Do hry naopak vstoupil nový prvek v podobě taktiky při využití či vynechání zastávky v depu při menších závadách, které lze opravit i mimo zónu technické asistence, či pokračovat dál v závodě. Zatím se zdá, že obavy o ztrátu původního ducha XC jako soutěžení na horských kolech v terénu s odkázáním na vlastní schopnosti byly možná až přehnané.

Na výstavě Eurobike se představuje domácí FS kreace **German A** – německý příspěvek k rozvoji elektroniky ovládaného zadního odpružení. Jezdec může na displeji umístěném na řídítkách volit mezi režimem pružení zavřeného, plně otevřeného a automatického. Automatika přitom udržuje pérování tuhé, s nárazem se na několik vteřin otevře a pokud nedojde k dalšímu impulzu od terénu, opět se uzavírá.

2006

Julien Absalon a Gunn-Rita Dahleová dovršují hatrick na MS XC na Novém Zélandu, kde se šampionát koná poprvé, a rovněž pokračuje zlatá série našeho MTB, nyní už čtyřletá, především díky four-crossové výjimečnosti. Zároveň registrujeme poprvé na podiu při závěrečném hodnocení Světového poháru dva našince: 1. Prokop, 3. Tatarovič. Česká éra 4X nekončí.

V roce 30. výročí mountainbikingu se Shimano tasí s inovovanou sadou XTR, což je spíše designová, ale naprosto zdařilá záležitost. Jen pár týdnů od památného data, kdy se před třemi desítkami let konal v Kalifornii první závod Repack, navštívuje Českou republiku jeho legenda Gary Fisher. Na oslavy ale nikdo nemyslí, nostalgické a romantické průkopníku se už nenosí. Život jde dál a koloběh kolařského byznysu jakbysmet. Kdo zaváhá, zapadne v zapomnění. Bikovou evoluci nelze zastavit.

připravuje: Kamil Hofman
foto: archiv Velo

osobnost

Gunn-Rita Dahleová

Seveřanka dnes působí dojmem neporazitelné suverénky, nicméně na absolutní výsluní se protlačila až na prahu životní třicítky po osmi letech v mountainbikovém kolotoči, ačkoli její vstup do světa tlustých pláštů byl impozantní - v roce 1995 bývalá krosová běžkyně jela první mountainbikový závod a v následující sezoně už vyhrála dva podniky Světového poháru (dnes jich má na kontě už bezmála tři desítky) a celkově skončila v seriálu druhá. Do svého triumfu na MS 2002 na Kaprunu ovšem zápasila s častými zraněními a ztrátou sebedůvěry, nechybělo mnoho a se závoděním skončila úplně. Naštěstí pro ni i pro světové XC potkala svého nového trenéra a budoucího životního partnera Kennetha Flesja.

Dnes má jako jediná závodnice v historii cross-country na kontě čtyři světové tituly a na OH 2008 bude usilovat o druhé olympijské zlato, čímž by se její pozice nejúspěšnější jezdkyň XC v dějinách sportu ještě upevnila.

Dravec se sympatickým výrazem ve tváři, fyzicky skvěle disponovaná, všestranná sportovkyně, která by se zřejmě prosadila i v jiných vytrvalostních odvětvích. Vládkyně nejprogressivnější cyklistické odnože, která pochází ze země, kde se dá jezdit na kole možná čtyři měsíce v roce.

